අද නිවන් දැකිය නොහැකිද ?
නිවන් මග වැසුනේ කෙසේද ?

මෑත කාලය වන තෙක්ම වසර දහස් ගණනක කාලයක් තිස්සේ වැසී වැළලී යටපත්ව පැවති ප්‍රායෝගික නිවන් මග යළි නිරාවරණය කරමින් නිබ්බාන වීම සඳහාම උපකාරී වන පෙර නොඇසූ විරූ පරම දුර්ලභ අති ගාම්භීර බුද්ධ දේශනාව අර්ථ, ධර්ම, නිරුක්ති, පටිසංභිදා යන සිව්පිළිසිඹියාපත් සහිතව දේශනා කරනු ලබන

බුද්ධ භාෂිතයේ සමස්ථ ධර්මස්කන්ධයම දරා සිටින
"සං" දේශනාව
නැවත මතුකර ලෝකයාට දේශනා කල

පරම සත්‍යය පෙන්වා දුන් බුද්ධ පුත්‍ර අති ගෞරවනීය
"මීවනපලානේ සිරි ධම්මාලංකාර"
මහ තෙරුණ්වහන්සේ විසින්

මීරිගම පරම නිබ්බාන ධර්මායතනය,
පන්නිපිටිය, මහනුවර ඇතුළු
හෙළබිමෙහි විවිධ ස්ථාන වලදී පවත්වනු ලබන
පරම පවිත්‍ර සිරි සද්ධර්ම දේශනා ශ්‍රවණය කර අති දුර්ලභව ලැබූ මේ මිනිසත් බවෙහි අරුත වටහා ගැනීමටත් බියකරු වූ සංසාරදුකින් සදහටම මිදී නිදහස් වීමටත් කැමති සුපින්වත් ඔබ සැමට ආරාධනා !!!

වැඩි විස්තර සඳහා අමතන්න
072 701 22 40 / 077 175 30 32

මහා ප්‍රාඥ අති පූජනීය මීවනපලානේ සිරි ධම්මාලංකාර බුද්ධ පුත්‍රයාණන් වහන්සේ විසින් රචිත ධර්ම ග්‍රන්ථ

- නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට උපකාර වන පරම පවිත්‍ර සිරි සද්ධර්මය
- විමුක්ති මාර්ගය පෙන්වා වදාල උතුම් බුද්ධ ධර්මය භක්තියෙන් අදහන බුද්ධාගමක් කරා පරිවර්තනය වූයේ කෙසේද ?
- සම්මත සත්‍ය හා පරමාර්ථ සත්‍ය හෙවත් දැනුම හා දැක්ම
- ගෝතම බුදුන් වැඩසිටි දඹදිව හෙළයා හදුනාගත යුත්තේ ඇයි ?
- බුද්ධ ඥාණ විග්‍රහය
- ආනන්තරික පාප කර්මයන් හා සංඝභේද සූත්‍රය
- සංසාර ණය ගනුදෙනු වලින් මිදී නිදහස් වෙන්නට උපකාර වන්නා වූ කරුණු හතරක්
- මහා සතර සතිපට්ඨාන භාවනාව
- බුද්ධ භාවනාවෙහි චතුරා රක්ඛා

බුදු පියාණන් වහන්සේ විසින් අනුදැන වදාල
"භාවනාව" යනු කුමක්ද ?
විශේෂ මාසික සත්දින බුද්ධ භාවනා වැඩසටහන
සඳහා ඔබටත් සහභාගී විය හැක අමතන්න.
072 701 22 40

නිවන් දැකීමට උපකාර වන
පරම පවිත්‍ර
සිරි සද්ධර්මය

☞ බුද්ධ භාෂිතයේ “සං” දේශනාව

☞ ද්වතාව ධර්මය

☞ තිලක්ඛණය

☞ තිපරිවට්ට ධර්මය

☞ චතු අරිය සච්ච ධර්මය

පරම සත්‍යය පෙන්වා දුන් බුද්ධ පුත්‍ර අති ගෞරවනීය
“මීවනපලානේ සිරි ධම්මාලංකාර” මහ තෙරුන් වහන්සේ

- ධර්ම දානය පිණිසයි -

ප්‍රකාශනය :

පරම නිබ්බාන ධර්මායතනය,
කටුවකැලේ, අඹේපුස්ස,
මීරිගම.

www.utube.sirisaddharmaya.net - ධර්ම දේශණා (Video)

www.deshana.sirisaddharmaya.net - ධර්ම දේශණා (MP 3)

www.guwana.sirisaddharmaya.net - ධර්ම දේශණා (ගුවන් විදුලි)

www.dahamgatalu.wordpress.com - දහම් ගැටළු

www.atuvawa.sirisaddharmaya.net - දහම් ගැටළු

www.panhinda.sirisaddharmaya.net - ධර්ම පුස්ථක

www.sirisaddharmaya.net - සජීවී ධර්ම දේශණා

මේ උතුම් හෙළබිමෙහි සත්‍යය හෙලිදරව්ව
www.helebima.sirisaddharmaya.net

මුද්‍රණය :
සුරේන්ද්‍ර ග්‍රැෆික්ස්, මාතර.
දුරකථනය : 041-2227688
ෆැක්ස් : 041-2223802
විද්‍යුත් තැපෑල: surencom@sltnet.lk

බුදු පියාණන් වහන්සේ පරම පවිත්‍ර සිරි සද්ධර්මය දේශනාකර වදාලේ සදාකාලිකව සැප සම්පත් විඳින බ්‍රහ්මයන් සමූහයක් බිහිකරන්නට හෝ ධනවත්, බලවත්, නැණවත් මිනිසුන් සහිත ලෝකයක් ඇති කරන්නට හෝ නොවේ. දුක් විඳින දිළින්දන්ට සැප සම්පත් ලබාගන්නට මග පෙන්වා ඔවුන් සනසාලන්නටද නොවේ. මේ උතුම් ධර්මය එවන් මතු ලබන සැප සම්පත් ගැන බලාපොරොත්තු ඇති කරවා රාගයෙන් මෝහයෙන් මිනිසුන් මුලා කරවන්නට දේශනා කල එකක් නොව මිනිසත් බව ලැබූ මේ ආත්ම භවයේදී ම ලබාගත හැකි, ලබාගත යුතු විමුක්තිය, නිදහස, නිවන ලබාදීමට මඟ පෙන්වීම සඳහාම ඉදිරිපත් කළ ධර්මයකි. ලෞකික සැප සම්පත් යනු බිලී කොක්කක ඇමුණු ඇමක්, මිරිඟුවක් මිස නියත වශයෙන් ඇති දෙයක් නොවන බව පෙන්වා දුන් දහමකි.

කර්මවාදය යනු බුදුපියාණන් ඉදිරිපත් කල දෙයක් නොව මහාවීර නම් ජෛන ආගමික නායකයෙකු විසින් ඉදිරිපත් කල මතයකි. කර්මය යනු උත්තරීතර බලයක් හෝ අනිවාර්යෙන් පලවිපාක දෙන නිවන් මඟ වසා දමන නියත හේතුවක් හෝ නොවන බවද බුද්ධ දේශනාවයි. හේතු අතහැරීමෙන්, තමාම එකතු කරගත් ලෝභ, ද්වේශ, මෝහ නම් වූ කෙලෙස් මළ අතහැර, කුණුසලාහැර, ආසව ප්‍රහාණය කරදමා සියලුම කර්මජ බීජ ප්‍රහාණය කර විමුක්තිය නිවන තමාටම අත් කර ගතහැකි බව පෙන්වා දුන් උතුම් නිවන් මාර්ගයයි. වරදක් නොකල කෙනෙකුට මෙලොව උපතක් ලැබිය නොහැකිය. මිනිසෙකු ලෙස උපතලත් හැම කෙනෙකුටම මනසින් කල්පනා කර සියලු වරදින් පාපයෙන් මිදී අතීත කර්මජ ශක්තීන්ගෙන්ද මිදී තමන්ටම නිදහස් විය හැකිය. ජීවත් වීම සාරවත් එකක් සේ දකින තුරාවට ඉන් මිදී නිදහස් විය නොහැක. මේ පැවැත්මේ ජීවත්වීමේ යථා ස්වභාවයවූ නිස්සාරත්වය දැකගැනීමෙන්ම, යථා පරිදි අවබෝධ කර ගැනීමෙන්ම මේ පැවැත්මෙන් නිදහස් විය හැකිවෙයි.

මිනිසෙකු ලෙස උපත ලත් මේ ආත්ම භාවයේ දීත් පිංකම් පමණක්ම කරමින්, මතු සැප සම්පත් පතමින්, යැදුම් යදිමින් කාලය අපතේ යැවීම තව කල්ප කාලාන්තරයක් සංසාර දුකම උරුමවීමට පමණක් හේතු වෙයි. සියලුම ආගම් වල උත්සාහය හොඳ, නිවැරදි, යහපත්, මිනිසුන් සමූහයක් සමාජයට බිහි කිරීමයි. අප එය අගය කල යුතුය. පරම පවිත්‍ර බුද්ධ ධර්මය ලෝකයාට ඉදිරිපත් කලේ අනන්ත දුක් කන්දරාවක් විඳිමින් පරක් තෙරක් නොපෙනෙන සංසාර සාගරයේ අතරමංවී, මංමුලාවී ගමන් කරන පෘථග්ජන ලෝකයාට සදහටම දුකෙන් මිදෙන්නට නිවැරදි මග පෙන්වා දෙනු සඳහාය.

පරම සත්‍යය පෙන්වා දුන් බුද්ධ පුත්‍ර අති ගෞරවනීය
මීවනපලානේ සිරි ධම්මාලංකාර මහ තෙරුණ්වහන්සේ

4. කතමානි චත්තාරි?

ඉධාහං භො පස්සාමි එකච්චෙ ඛත්තියපණ්ඩිතෙ නිපුණෙ කතපරප්පවාදෙ වාලවෙධිරූපෙ, වොභින්දන්තා[1] මඤ්ඤෙ චරන්ති පඤ්ඤාගතෙන දිට්ඨිගතානි. තෙ සුණන්ති: සමණො ඛලු භො ගොතමො අමුකං නාම ගාමං වා නිගමං වා ඔසරිස්සතීති. තෙ පඤ්හං අභිසඞ්ඛරොන්ති: ඉමං මයං පඤ්හං සමණං ගොතමං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡිස්සාම, එවඤ්චෙ නො පුට්ඨො එවං ව්‍යාකරිස්සති, එවමස්ස මයං වාදං ආරොපෙස්සාම. එවඤ්චෙපි නො පුට්ඨො එවං ව්‍යාකරිස්සති, එවම්පිස්ස මයං වාදං ආරොපෙස්සාමාති.

තෙ සුණන්ති: සමණො ඛලු භො ගොතමො අමුකං නාම ගාමං වා නිගමං වා ඔසටොති. තෙ යෙන සමණො ගොතමො තෙනුපසඞ්කමන්ති. තෙ සමණො ගොතමො ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. තෙ සමණෙන ගොතමෙන ධම්මියා කථාය සන්දස්සිතා සමාදපිතා සමුත්තෙජිතා සම්පහංසිතා න චෙව සමණං ගොතමං පඤ්හං පුච්ඡන්ති, කුතස්ස වාදං ආරොපෙස්සන්ති, අඤ්ඤදත්ථු සමණස්සෙව ගොතමස්ස සාවකා සම්පජ්ජන්ති. යදාහං භො සමණෙ ගොතමෙ ඉමං පඨමං පදං අද්දසං, අථාහං නිට්ඨමගමං: සම්මාසම්බුද්ධො භගවා, ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො, සුප්පටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝොති [පඨමං ඤාණපදං.]

5. පුන ච පරාහං භො පස්සාමි ඉධෙකච්චෙ බ්‍රාහ්මණපණ්ඩිතෙ නිපුණෙ කතපරප්පවාදෙ වාලවෙධිරූපෙ, වොභින්දන්තා මඤ්ඤෙ චරන්ති පඤ්ඤාගතෙන දිට්ඨිගතානි. තෙ සුණන්ති: සමණො ඛලු භො ගොතමො අමුකං නාම ගාමං වා නිගමං වා ඔසරිස්සතීති. තෙ පඤ්හං අභිසඞ්ඛරොන්ති: ඉමං මයං පඤ්හං සමණං ගොතමං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡිස්සාම, එවඤ්චෙ නො පුට්ඨො එවං ව්‍යාකරිස්සති, එවමස්ස මයං වාදං ආරොපෙස්සාම, එවඤ්චෙපි නො පුට්ඨො එවං ව්‍යාකරිස්සති එවම්පිස්ස මයං වාදං ආරොපෙස්සාමාති.

තෙ සුණන්ති: සමණො ඛලු භො ගොතමො අමුකං නාම ගාමං වා නිගමං වා ඔසටොති; තෙ යෙන සමණො ගොතමො තෙනුපසඞ්කමන්ති. තෙ සමණො ගොතමො ධම්මියා කථාය සන්දස්සෙති සමාදපෙති සමුත්තෙජෙති සම්පහංසෙති. –

1. තෙ භින්දන්තා, මජසං. සයා.

බුද්ධ භාෂිතයේ විග්‍රහ වන සංදේශණාව

සංඛත වාදය මෙන්ම අසංඛත වාදයත් සිද්ධාර්ථ ගෝතම බෝසතාණන් උපත ලැබූ ජම්බුද්වීපයේ එදා ප්‍රචලිතව පැවති මතවාද දෙකකි. විශ්වයේ හා සත්ත්වයාගේ හට ගැනීම, පැවැත්ම හා විනාශය විග්‍රහ කර පෙන්වා දීමට සංඛත වාදය, අසංඛත වාදය උපයෝගී කරගත් යුගයක, බුදුපියාණන් වහන්සේ ඒ වාද දෙකම බැහැර කර ඒ සඳහා "සං" උපත ලබන "සං" ක්‍රියාත්මකව පවතින හා "සං" විසංඛාර වන ආකාරය විග්‍රහ කර පෙන්වා දීමට පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම විග්‍රහය නිවැරදි ලෙසත්, පරිපූර්ණ ලෙසත් ලෝකයාට දේශණා කර වදාළහ.

ඒ ඒ සත්ත්වයාගේ චිත්තසංථානය තුළම බිහිවන කැමැත්තට බැඳීම, ප්‍රියතාවට බැඳීම පටිඉච්ච වීම නිසාම සමුදය ධර්මයන් උපත ලබන බවත් මෙහිදී පැහැදිළිව විග්‍රහ කර පෙන්වා වදාළහ. රූප, ශබ්ද ආදී සංඥා මගින් ලබන දැනුම නිසා ඒවාට ප්‍රිය වූ ලෝක සත්ත්වයා සංඛාර පවත්වන බවත්, සංඛාර පැවැත්වීමෙන් සමුදය බිහිවන බවත්, සමුදය ධර්ම බිහිවීමත් සමඟම සංසාර සම්බන්ධතා ඇති වන බවත්, සංසාරයට බැඳීම නිසා "සංකිළිට්ඨයේන" තත්ත්වයෙන් පෘථග්ජන සිතක් ක්‍රියාත්මක වන බවත් පෙන්වා වදාළහ.

ගෝතම බුදුපියාණන්වහන්සේ පමණක් නොව, අතීතයේ ලොව්තුරා බුද්ධත්වයට පත් වූ හැම බුදුපියාණන්වහන්සේ කෙනෙක්ම සොයා දැන දේශණා කර, ලෝකයාට ප්‍රකාශ කළ ධර්මය පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයයි. මේ උතුම් පටිච්චසමුප්පාද යන වචන දෙක ඇතුළතම "සමුදය" යන වචනයත් "පටි ඉච්ච" යන වචනයත් ගැබ් වී ඇත. "සමුදය" යනු "සං උත්පාද" වන ආකාරයයි. "සං උදය" වන ආකාරයයි. සමහර කෙනෙක් මෙය "සම+ උත්පාද"

ලෙස විග්‍රහ කරන නමුත්, මෙහි අඩංගු වන්නේ "සං+උත්පාද" යන තේරුමයි. "සං" යන පදයේ ධර්ම අර්ථය තේරුම් ගැනීමත් සමගම මේ ගැටළුවද නිරාකරණය කරගත හැකියි. "සමුදය" යනු "සං" උපත බව දැන ගත හැකියි.

මේ "සං උපත" ලබන්නට හේතුවන කරුණු තේරුම් ගත්තේ නැතිනම්, තම තමන් තුළම තමන්ම "සං" උපදවා ගන්නා ආකාරය තේරුම් ගත්තේ නැතිනම්, තමන් තුළම "සං" ක්‍රියාත්මක වන ආකාරය තේරුම් ගත්තේ නැතිනම්, තමන්ම එකතු කර ගන්නා, සමුදය කර ගන්නා, "සං" තැම්පත් කරන, ගබඩා කරන ස්ථානය දැන ගත්තේ නැතිනම්, මේ "සං" යන එකතු කිරීම පිළිබඳ තේරුම් ගත නොහැකියි.

"සංදේශණාව" ගෝතම බුදුපියාණන් එදා විවිධ අවස්ථාවන්වලදී දේශණා කර වදාළ උතුම් බුද්ධ දේශණාවකි. චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රය මුළුමණින්ම සංදේශණාවකි. මජ්ඣිම නිකායේ එන රථ විනීත සූත්‍රය, රට්ඨපාල සූත්‍රය, ධම්මචේතිය සූත්‍රය, සේල සූත්‍රය හා සංයුක්ත නිකායේ එන විශාඛ සූත්‍රයත් "සං" දේශණාව ඉතාමත් පැහැදිළිව දේශණාකර වදාළ තැන් ලෙසින් පෙන්වා දිය හැකියි.

චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේ සඳහන් "සංදස්සේති, සමාදපේති, සමුත්තේජේති, සංපහංසේති" යන ඥාණ පද හතර, ඇතෙකුගේ පාද හතරට උපමා කර, ඇතාගේ කඳ, ධර්මස්කන්ධයට සමාන කර උපමාවක් ගෙන පෙන්වා වදාරා ඇත. ඇතාගේ විශාල කඳක බර, ශරීර පාද හතරකින් දරන්නා සේ මෙම "සං" පද හතරින්, ඥාණ පද හතරෙන් මුළු ධර්මස්කන්ධයම දරා සිටින ආකාරය විග්‍රහ කර පෙන්වා දිය හැකි බව උපමාවකින් චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රය තුළින් පෙන්වා දී ඇත.

"සංදස්සේති" පළමු වැනි ඥාණ පදයයි. "සං" යන එකතු කිරීම, රැස් කිරීම, උපාදානය කර ගැනීම විග්‍රහ කර, විස්තර කර පැහැදිළි කිරීම මෙහිදී දේශණා කර තිබේ.

"සමාදපේති" යනු එකතු කරගත් "සං" වලින් මිදී නිදහස් වී, සම්මා තත්ත්වයට පත්වන ක්‍රියා මාර්ගය පැහැදිළි කර දී පෙන්වා දීමයි.

"සමුත්තේජේති" යනු එකතු කිරීමේ ක්‍රියාවට මුල් වූ පටිච්ච වීම සහමුළින් උදුරා දමා, "සං" මුල ගළවා දැමුවා යන ක්‍රියාවලිය විස්තර කර දීමයි. එකතු කළ සියලු දේ අස්කර, නිදහස් වුණා යන අදහසයි.

"සංපහංසේති" යනුවෙන් විස්තර වන්නේ, "සං" ප්‍රහාණය කර "සං" වලින් සදහටම මිදී නිදහස් වන්නට මඟ පෙන්නා දී, නිවන් සුවයට නිවැරදි මඟ පෙන්නා දුන්නා යන තේරුමයි.

චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේ එන පරිදි පිලෝතිකා පරිබ්‍රාජකයා මේ පද හතර කෙටියෙන් ප්‍රකාශ කළ විට ජානුස්සෝනි බ්‍රාහ්මණයා මේ පද හතරෙන් විස්තර වන "සංදේශණාව" විස්තර වශයෙන් ගෝතම බුදුපියාණන්ගෙන් ම අසා දැන ගත්හ. මේ අනුව මුළු චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේම එන සීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන අංගයන්ද සම්පූර්ණ කරගෙන "සංපහංසේති" යන තත්ත්වයට පත්වන්නට මාර්ගය අසා දැන ගත් බව ඉතාම පැහැදිළිව විස්තර වේ.

මජ්ඣිම නිකායේත් විශේෂයෙන්ම සංයුක්ත නිකායේත්, අංගුත්තර නිකායේත් බොහෝමයක් සූත්‍ර ධර්මවලත් මේ "සංදේශණාව" විවිධ ආකාරයෙන් විග්‍රහ කර ඇත. නිවන් දකින බුද්ධ ධර්මය තේරුම් ගැනීමට නම් සංදේශණාවක් අසා "සං"

තේරුම් ගත යුතුයි. බුද්ධ භාෂිතයේ, ත්‍රිපිටක ධර්මයේ "තේසං" වාගේ තැන්වලදී නිතරම "සං" භාවිතා කර තියෙන්නෙ තවත් වචන සමග සන්ධි වීමෙනි. ත්‍රිපිටකයේ එන හැම ධර්ම කාණ්ඩයකම "සං" යන පදය යොදා ඇත. ප්‍රධාන වශයෙන් "සං" යොදා ගෙන ඇති ආකාරය උදාහරණ කිහිපයක් ගෙන පෙන්වා දිය හැකියි.

සංසාර : එකතු කරගත් දෙයෙහි, රැස් කරගත් දෙයෙහි සාරවත් බව දැකීම

සංඛාර : එකතු කරන්නට කරනු ලබන ක්‍රියාකාරකම්

වචී සංඛාර : වචන භාවිතා කර යමක් එකතු කරන්නට කරන ක්‍රියාව

කාය සංඛාර : කය පාවිච්චි කර යමක් එකතු කරන්නට කරන ක්‍රියාව

මනෝ සංඛාර : මනස භාවිතා කර යමක් එකතු කරන්නට, රැස් කර ගන්නට කරන සිතිවිලි පැවැත්වීම

සංඛත : වචී සංඛාර, කාය සංඛාර, මනෝ සංඛාර කර එකතු කර හදා ගත්ත දේ, හැදුණු දේ සංඛත යනුවෙන් හඳුන්වයි. මේ ලෝකයේ පවතින සියලුම දේ සංඛතමයි. සංඛාරයක් කර හදාගත් සංඛතයන්ම වේ.

සංතෝස : එකතු කර ගත්ත දෙයක් නිසා ඉන්ද්‍රියයන් පිනවීමෙන් ලබන සතුට, ප්‍රීතිය සංතෝසයයි. එකතුකර ගත්ත දෙයක් නැතිනම් ලෞකිකත්වය තුළ සතුටක් ලැබිය නොහැකියි.

සංතාප : එකතු කරගත් දෙයක් බරක් වීම නිසා කායික හෝ මානසිකවශයෙන් ලබන තැවීම, තාපනය සංතාපයයි.

සංවේග : එකතු කරගත් යමක් නිසා කායික හෝ මානසික වශයෙන් ඇතිවන දැවීම, තැවීම නිසා ඇති වන ධාවනකාරී වේගය, සිතේ වේගයක් ඇති වෙන්නෙ එකතු කර ගත් දේ නිසයි.

සම්බන්ධ : එකතු කරගත්, රැස්කර ගත්, උපාදානය කරගත් පුද්ගලයින්ට, ද්‍රව්‍යවලට, වස්තූන්වලට, තැන්වලට, ධර්මතාවලට, අන්ධ ලෙසින් බැඳීම. (සං+බ+අන්ධ)

සම්බාධක : එකතු කර සකස් කළ බාධක, ගොනු කළ බාධක.

සන්නිවේදන : යමක් එකතු කරන්නට කරන දැන්වීම - නිවේදනය, වෙළඳ සන්නිවේදනය යනු ලාභ එකතු කරන්නට කරන දැන්වීමකි.

සංඨානය : එකතුකරගත් ගති, "සං" තැන්පත් කරන ස්ථානය, චිත්තසංඨානය.

සම්මත (සං+මත): ඒ ඒ අය තම තමාගේ අදහස් එකතු කර ඉදිරිපත් කරන ලද මත, මත එකතුවක් සම්මත වේ.

සංකර : පිටින් එකතු කරගත් සිරිත් විරිත් සංකර ගති ලෙසසංකර සිරිත් විරිත් ලෙස හඳුන්වයි.

සංසිඳීම : එකතු කරගත් දේ අතර ඇති අයහපත් දේ සිඳ හැර බරෙන් මිදී නිදහස් වීම - පස්සදිය

සංවර : එකතු කරගන්නා කෙළෙස් සහිත දේ, එකතු කිරීමෙන් වැළකී සිටීම, එකතු කිරීම වාරණය කිරීම, එකතු කිරීමෙන් වෙන් වී සිටීම සංවර වීමයි.

සංඛ්‍යා : සිංහල හා පාලි භාෂාවන් දෙකේම ඉලක්කම් එකතු කිරීම හා අඩුකිරීම සඳහා යොදා ගත් පදය, "සං" යනු එකතු කිරීම, "ඛය" යනු අඩු කිරීමයි.

සංකල්පනා : කාලය පීරා "සං" එකතු කර ගැනීම. පනාවෙන් කරන්නේ පීරීමකි.අතීත කාල පරාසය පීරා ගති ලක්ෂණ එකතු කිරීම සංකල්පනා වේ.

මේ ආකාරයට සිංහල භාෂාවේත්, මාගධී භාෂාවේත් බොහෝ තැන්වල සං, සම්, සන්, ස, සමා, සමු ආදී වශයෙන් විවිධ ආකාරයෙන් පද අර්ථ ගැන්වීමට "සං" යන ශබ්ද සංඥාව යොදාගෙන ඇත. මෙතැනදී අප අමතක නොකළ යුතු ඉතාමත් වැදගත් කාරණයක් නම් මාගධී භාෂාව යනු ලිඛිත භාෂාවක් නොවන බවයි. මුළු බුද්ධ භාෂිතයම කටපාඩම් කරගෙන, වන පොත් කරගෙන භාවිතයට ගත් වසර හාරසිය ගණනක්ම මුඛ පරම්පරාවෙන් පමණක්ම ගෙනා ශබ්ද සංඥා සමූහයකි. මේ ශබ්ද සංඥා පසු කාලයක අකුරෙන් ලියන අවස්ථාවේ, ඒ අකුරු ලියූ අය "සං" යන පදය විවිධ අකුරු කොටස් යොදා ලියා තැබූහ. ඒ අනුව මේ අකුරුවල විවිධත්වයක් දකින්නට ලැබේ.

එදා බුදුපියාණන්වහන්සේ "සං" යන පදයෙන් අර්ථ ගැන්වූයේ, එකතු කිරීම, එකතු කරගත්තා, රැස් කිරීම, රැස්කර ගත්තා, උපාදානය කිරීම, උපාදානය කර ගත්තා, අල්ලා බදා ගත්තා යන අර්ථයෙනුයි. මේ සියලු පදවල "ගන්නවා" "ගත්තා" යන තේරුමක් ඇත. ඒ ගත්ත දේ "ගති" ලෙසින් හඳුන්වයි. අප ගත ලෙසින් නම් කරන්නේත් එකතු කර ගත් දෙයක්මයි. ඒ වාගේ ම අස් කිරීම, හිස් කිරීම යන අර්ථයෙනුත් "සං" භාවිත කර තිබේ. (විසංඛාර)

හැම පෘථග්ජන පුද්ගලයෙක්ම, සත්ත්වයෙක්ම, හැම අමනුස්සයෙක්ම, හැම දෙවියෙක්ම නිරතුරුවම කටයුතු කරන්නේ, ජීවත් වෙන්නේ මොනවා හෝ යමක් එකතු කර ගැනීමටයි. විඤ්ඤාණයෙන්ම උපත ලබා විඤ්ඤාණ ශක්තියක් පවත්වා ගෙන යන්නට නම් හැම ප්‍රාණියෙක්ම ආහාර රැස්කර ගත යුතුමයි. කබලිංකාර ආහාර, සංචේතනා ආහාර, ස්පර්ශ ආහාර, විඤ්ඤාණ ආහාර යන ආහාර කොටස් හතරම එකතු කර ගැනීමට, රැස්කර ගැනීමට, චිත්තසංථානයේ තැන්පත් කර ගැනීමට කරන, කියන, හිතන සියලුම ක්‍රියා සංඛාර ලෙසින් පොදු නමකින් බුද්ධ භාෂිතයේ පෙන්වා දී ඇත.

සංඛාර නොකර, යම් යම් දේ එකතු කර ගැනීමට ක්‍රියා නොකර කිසිම පෘථග්ජන සත්ත්වයෙකුට, පුද්ගලයෙකුට මේ පැවැත්ම ගෙන යාමට හැකියාවක් නැත්තේමය. උපන් හැම සත්ත්වයෙක්ම, පුද්ගලයෙක්ම, ප්‍රාණියෙක්ම තම මුළු ජීවිත කාලය පුරාම කරන්නේ මේ එකතු කිරීමේ, එකතු කර රැස්කර ගැනීමේ ක්‍රියාවයි. එසේ එකතු කරගත්, රැස්කර ගත් දෙයක් මිස වෙනත් කිසිම දෙයක් ආහාරයට ගැනීමටත් නොහැකිය. මේ ජීවිතයට පෙර අතීත ජීවිතවලදීත් කළේ මේ එකතු කිරීමේ ක්‍රියාවලියමයි. ඉදිරියේදී යම් මතු උපතක් ලැබුවොත් එදාට කරන්නේත් මේ එකතු කිරීමේ, සංඛත සකස් කිරීමේ ක්‍රියාවලියමයි. විඤ්ඤාණය, මේ එකතු කිරීමේ ක්‍රියාවලියේ මැදිහත්කරුවායි. විඤ්ඤාණයට අවශ්‍ය වන්නේ දිගින් දිගටම මේ සංසාර ගමන සුරක්ෂිතව පවත්වාගෙන යෑමයි. ඒ සඳහා කළ හැකි හැම එකතු කිරීමක්ම, රැස් කිරීමක්ම, උපාදානය කිරීමක්ම කිරීමට නිතරම විඤ්ඤාණය වග බලා ගනී. ධර්මය - අධර්මය, කුසලය - අකුසලය, පින්-පව් වැනි දේවල වෙනසක් දැක ගැනීමට විඤ්ඤාණයට නොහැකියි. ඒ ශක්තිය පවතින්නේ මනසට පමණයි.

සම්මතයේ, ලෞකිකත්වය තුළ පවතින හොඳ නරක දෙකම විඤ්ඤාණයට ආහාර වේ. ඒ සියල්ලම සාරයි ලෙස දකින්නේ, දැනගන්නේ විඤ්ඤාණ ශක්තියෙනි. ඒ නිසා “සං” බිහි කිරීමේ හැකියාව ඇත්තේ විඤ්ඤාණයටයි. “සං” වටින්නේ විඤ්ඤාණයටයි. “සංඛාර පච්චයා විඤ්ඤාණං, විඤ්ඤාණ හේතු සංඛාරං” කීවේ ඒ නිසයි. මේ අනුව එකතු කර ගත්ත, රැස්කර ගත්ත, අල්ලා බදාගෙන උපාදානය කර ගත්ත දේවල සාරයක්, වටිනාකමක් දැකීම, සංසාර ක්‍රියාවලියයි. මතු මතුත්, තව තවත් එකතු කිරීමට, රැස් කිරීමට, අල්ලා ගැනීමට යන මේ ගමන, සංසාර ගමනයි.

මෙසේ තම තමන් එකතු කර, රැස්කර, උපාදානය කරගත් දේ සාරයි යනුවෙන් දකිනා තාක් කල්ම, කෙනෙක් මේ සංසාර ගමනේ යෙදේ. මේ ආකාරයට එකතු කර, රැස්කර, උපාදානය කර ගන්නා දේ පිළිබඳව සත්‍යය, ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දකින්නට හැකි ශක්තියක් කෙනෙකුට ලැබුණොත්, අසා දැනගත්තොත්, මෙනෙහි කර දැක ගත්තොත්, මේ එකතු කරන දේ, රැස් කර ගන්නා දේ, උපාදානය කර ගන්නා දේ පිළිබඳව ඇත්ත ඇති සැටියෙන් දැක ගනී. එය චතු අරිය සත්‍යයන් අවබෝධ වීමයි.

මුළු සත්ත්ව, පුද්ගල සංහතියේම දුකට මුල්වන එකම හේතුව මේ එකතු කරගත්, උපාදානය කරගත්, පංචඋපාදානස්කන්ධයම මිස වෙන කිසිම දෙයක් නොවේ. “සංඛිත්තේන පංචඋපාදානස්කන්ධා දුක්ඛා” ලෙස දුක්ඛ අරිය සත්‍යය පැහැදිළි කෙළේ මේ සඳහායි.

හැම කෙනෙක්ම කරන, කියන කර්මවලට අනුරූපවම, ඒ අයට ධර්ම නියාමයෙන් උරුම වන ඵලයක්, විපාකයක් ද අයිති වේ. එක එක සත්ත්වයින්ට, පුද්ගලයින්ට එක එක ආකාරයේ ශරීර කූඩු මහා බ්‍රහ්මයා මවා දුන්නා නොවේ. බලයෙන් පැටවූ දේවල්ද නොවේ. මොන ආකාරයේ ශරීර කූඩුවක් ලැබුණත් විඤ්ඤාණය ඒක සතුටින් ම භාර ගනී. සංසාර ගමන යන්නට උපකාරී වන යම් යම් දේ, පංචස්කන්ධය එකතු කර උපාදානය කරගන්නට හැකි නම් විඤ්ඤාණයට මේ එකතු කිරීම ඉතාමත් වටී.

මේ අනුව “සං” යන පදයේ අර්ථය හොඳින් අසා තේරුම් නොගත්තොත්, සංසාර ගති, සංසාර බව යනු කුමක්ද? සංසාර පුරුදු යනු මොනවාද? යනුවෙන් තේරුම් ගැනීමටත් නොහැකියි. හැම පුද්ගලයෙක්ම දැන හෝ නොදැන හෝ තම තමන් ම අතීතයේ එකතු කරගත්, රැස්කර ගත්, උපාදානය කරගත්, සංසාර ගති, සංසාර පුරුදු හේතුඵල පරම්පරාවක් ලෙස දිගින් දිගටම ක්‍රියාත්මක කරමින් තමන් සංසාර ගමනක් යන බව නිවැරදිවම තේරුම් ගත යුතුයි. අතීතයේ එකතු කර ගත් දෙයක් නැතිනම්, වර්තමානයේ කිසිවක් එකතු කරන්නේ නැතිනම්, අනාගතය සඳහා කිසිවක්ම එකතු නොකරන්නේ නම් සංසාර ගමනකුත් නැත.

උපන් හැම කෙනෙක්ම නිරතුරවම නොයෙකුත් ආකාරයට සංඥාවන් ලබාගනී. සංඥාවක් නොලැබුණොත් සංඛාරයක් ක්‍රියාත්මක කළ නොහැකියි. “සං+ඥා” යනු දැනීමක් එකතු කිරීමයි. “ඥා” යනු දැනීමයි. “සං” යනු එකතු කිරීමයි. අප අප ගැනම සළකා බැලුවොත්, ඇසෙන් රූප සංඥා ලබා ගනී. රූප දකිනවාය යනු රූප සංඥාවකි. කනෙන් ශබ්ද සංඥා ලබා ගනී. ඇහෙනවා යනු ශබ්ද සංඥාවකි. නාසයෙන් ගඳ සුවඳ සංඥා ලබා ගනී. දිවෙන් රස

සංඥා ලබා ගනී. කයට සුව පහසු, සීතල, උෂ්ණ වැනි සංඥා ලැබේ. මනසට අතීතයේ එකතු කරගත් මතක සටහන් ආශ්‍රයෙන් ම මනෝ සංඥා ලැබේ. මේ ආකාරයට ඉන්ද්‍රියයන් හයටම නිරතුරුවම සංඥා ලැබුණත්, මේ හැම සංඥාවකටම කෙනෙක් නොබැඳේ. සංඥාවකින් ලබන, එකතු කර ගන්නා දැනුම නිසා විඤ්ඤාණය මත් කරවයි නම් ප්‍රිය, මනාප, ඉෂ්ටකාන්ත, මධුර සංඥාවක් නම් එතැන කැමැත්තෙන්ම සිත බැඳේ. මේ බැඳීමට, ඇලීමට හේතුව ප්‍රිය ගති ලක්ෂණයයි. ප්‍රිය රූපයක් නිසා ඇස වින්දනයකින් මත්වේ. රාගය, ඡන්දරාගය, කාමච්ඡංදය යනු මේ මත් කිරීමේ ලක්ෂණයයි. මත් වූ සිත ප්‍රිය වස්තුවෙහි ඇලේ. "පටි ඉච්ච" වීම යනු මේ ගති ලක්ෂණයයි.

ඉන්ද්‍රියයන් හයෙන්ම යම් ප්‍රිය, මධුර වස්තුවක් දැකීමෙන්, රස විඳීමෙන්, සිතීමෙන් මොහොතකින් පසු ඉන්ද්‍රියයන් හයම ආයතන බවටත් පරිවර්තනය වේ. ආයතන ක්‍රියාත්මක වීමත් සමගම එකතු කිරීමට කරන ක්‍රියාවන් කිරීම සංඛාර කිරීමයි. පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය විග්‍රහ කර බුදුපියාණන්වහන්සේ පෙන්වා වදාළේ ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස යන ඉන්ද්‍රියයන් හයත්, රූප, ශබ්ද, ගඳ, සුවඳ, රස, සුව පහස, මතක සටහන් යන බාහිර ලෝකයත් සමග ස්පර්ශ වී සමුදය ධර්මය උපදවාගෙන සංසාරයට බැඳෙන, "බව" තත්ත්වයට පත්වන ආකාරය පෙන්වා දීමයි. "පටි ඉච්ච" යනු කැමැත්තට, ප්‍රියතාවට බැඳීමයි.

"සං" උත්පාද වීමත් සමගම ගතියක් ද බිහිවේ. ගතියකට බැඳේ. රාග ගතිය, ද්වේෂ ගතිය, මෝහ ගතිය, නපුරු ගතිය, ලෝභ ගතිය, මසුරු ගතිය යමෙකු තුළ පහළ වන්නේ අයහපත් ගති එකතු කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙසයි. විඤ්ඤාණය ඒවා එකතු කළත්,

විඤ්ඤාණයට ඒවා ගබඩා කර තබා ගත නොහැකියි. විඤ්ඤාණය ඒවා එකතු කර, චිත්තසංථානයේ ගබඩා කිරීමට භාර දීම සිදු කරයි.

චිත්තසංථානය යනු "සං" තැන්පත් කර ගබඩා කර ගන්නා ස්ථානයයි. මේ චිත්තසංථානයේ ගබඩා කළ ගතියක්, ගති බවට පත්වේ. අපි ඒ ගති ලක්ෂණයම "බව" ලෙස හඳුන්වමු. රාග ගතිය - රාග බව, ද්වේෂ ගතිය - ද්වේෂ බව, නපුරු ගතිය - නපුරු බව, මෝහ ගතිය - මෝඩ බව, උද්ධච්ච ගතිය - උද්ධච්ච බව ආදී වශයෙන් අපි මේ ගති ලක්ෂණවලටම, භව යනුවෙන් නම් කරමු. පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය විග්‍රහයේදී "උපාදාන පච්චයා භවෝ" යනුවෙන් විස්තර කළේ මේ ගති ලක්ෂණ එකතු කිරීමයි. (එකතු කර ගත් දේ ගති ලක්ෂණයි) චිත්තසංථානයේ ගබඩා කර ගත් නිසා, ඒවා "භව" ලෙස හඳුන්වයි. මේ "භව" යනු කර්ම බීජයි, උත්පත්ති බීජයි. මේ "භව" යන ගති ලක්ෂණ චිත්තසංථානයේ ගබඩා වී, මනෝකායට සම්බන්ධ වී පවතින නිසා මේ ගතිවලටම ධර්ම විග්‍රහයේ කර්ම බීජ ලෙසද හඳුන්වයි. කර්ම බීජ ගබඩාව කර්මජ කෝෂයයි.

පුද්ගලයෙක්, සත්ත්වයෙක් විඤ්ඤාණ ශක්තියෙන් එකතු කරගත් කර්ම බීජ තම කර්මජ කයේම ගබඩාකර ගැනීමත් සමගම ඒ ගති සංසාර ගති බවට පත්වේ. ඒ ආකාරයෙන් එකතු කර, ගබඩා කරගත් (භව) ගති ලක්ෂණ සමාධියෙන්, විපස්සනාවෙන්, ප්‍රඥාවෙන් නිරෝධ කළේ නැතිනම්, ඒ ගති ලක්ෂණ සංසාරය පුරාවට ම දිගින් දිගටම ගෙන යයි. රූප, වේදනා, සංඥා, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන පංචස්කන්ධයම කෙනෙකුගේ මරණයේදී විනාශ වී තමන්ට අහිමි වී ගියත්, මේ කර්මජ කෝෂයේ තැන්පත් කර ගත් කර්ම බීජ, "භව" නැතිනම් ගති ලක්ෂණ සම්මත මරණයත් සමග විනාශ කළ නොහැකියි. විනාශ වීමකුත් සිදු නොවේ. ඒ ගති

ඵලවිපාක විඳ හෝ ගෙවා දැමිය යුතුයි. නැතිනම් සමාධියෙන්, සංසිඳවීමෙන්, සම්මා අංග සම්පූර්ණ කිරීමෙන්ම බය (කපා දමා) කර අවසන් කිරීමට සිදුවේ. බුදුපියාණන් පෙන්වා වදාළ කුසල මූල පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම මාර්ගය භාවිතයෙන්ම හැර වෙන කිසිම ආකාරයකින් මේ භව නිරෝධ කර, ගති සහමුළින්ම ඉවත්කර, සමුත්තේජේති යන සම්මා තත්ත්වයට පත් විය නොහැකියි. මේ සඳහා යථාභූත ඥාණ දර්ශනය අත්‍යාවශ්‍යයි. විපස්සනා භාවනාවම අවශ්‍යයි.

මෙතැනදී පැහැදිලි කර දිය යුතු වැදගත්ම දේ නම්, විඤ්ඤාණය අවිද්‍යාවෙන්, තණ්හාවෙන් එකතු කරන්නේම සංසාර ගමනට උපකාර වන රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති ලක්ෂණයන්මයි. මේ අවිද්‍යාවෙන් එකතු කරන රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති හා භව එකතු කිරීමට අවිද්‍යා මූල සංඛාර පවත්වයි. අවිද්‍යා මූලයෙන් එකතු කරන ගති හා භව නිසා කෙනෙකුගේ ලේ ධාතුව, ජීවිතේන්ද්‍රිය කිළිටි වේ. කළු වේ. අඳුරු වේ. මේ කෙළෙස් නිසා ලේ ධාතුව කිළිටි වී, මනස වැසී, මෝහය යන ගති ලක්ෂණය තමා තුළම ඇති කරයි. තම මනස වසා මෝහය මතු කරන, ලේ ධාතුව කිළිටි කරන, සියලුම ගති ලක්ෂණයන් කුණු ගති ලක්ෂණ ලෙසින් බුද්ධ භාෂිතයේදී පෙන්වා වදාළහ. කෙළෙස් ගති යනු මේවායි.

කුණු, කිළිටි, කෙළෙස් ගති අස්කර, චිත්තසංථානය පිරිසිදු කරගන්නටත් සරළ ක්‍රම වේදයක් බුදුපියාණන්වහන්සේම පෙන්වා දුන්හ. මේ නිවැරදි ක්‍රමය විභංගප්‍රකරණයේ පච්චයා විභංගයේහි ඉදිරිපත් කරන ලද කුසල මූල නිද්දේසයයි. මේ කුසල මූල නිද්දේසය, කුසල මූල පටිච්චසමුප්පාද පරියාය ලෙසින් අපි අද හඳුන්වා දෙමු. මේ ක්‍රමවේදය, කුසල මූල නිද්දේසය, අද බුද්ධාගමේ පරිහරණය කරන දෙයක් නොවේ. එය ආගමකට

ගැළපෙන සුදුසු දෙයක්ද නොවේ. මේ ක්‍රමවේදය, කුසල මූල පටිච්චසමුප්පාද පරියාය ඇත්තේ උතුම් පරම පවිත්‍ර බුද්ධ ධර්මයෙහිම පමණි. එයම පූර්ණ නිවන් මාර්ගයයි.

කුසලමූල පටිච්චසමුප්පාද පරියායෙහිදීත් සංඛාර පැවැත්වීමක් කළ යුතුයි. අවිද්‍යාමූල පටිච්චසමුප්පාද පරියායෙහිදී විග්‍රහ කළ සංඛාර පැවැත්වීම මඟින් කුණු කෙළෙස්, කිළිටි දේ, රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති ලක්ෂණ එකතු කරගන්නා ආකාරය විග්‍රහ කළත් මෙතැනදී කරන කුසලමූල සංඛාර මඟින් කරන්නේ ඊට හාත්පසින්ම වෙනස් ආකාරයක සංඛාර පැවැත්වීමකි. මෙතැනදී සිදුවන්නේ මෙතෙක් අතීත සංසාරයේදී කවදා හෝ සාරයි යනුවෙන් එකතු කර, ගබඩා කරගත් සියලු ගති (කුණු) සොළවා, මතු කර, අස්කර, ඉවත්කර දැමීමට උපකාර වන සංඛාර පැවැත්වීමයි. මේ නිසාම කුසලස්ස උපසම්පදා යන පදය මෙහි දී භාවිතා වේ. මේ සංඛාර කුසලමූල සංඛාර ලෙසින් බුද්ධ භාෂිතයේ හඳුන්වයි. කුසලමූල සංඛාර පැවැත්වීම සඳහා යථාභූත ඥාණ දර්ශනයත්, සතියෙහි පිහිටා ක්‍රියා කිරීමේ ශක්තියත් තමා තුළම තමාම මතු කර ගත යුතුයි. ඇති කර ගත යුතුයි. මේ ශක්තිය, සති සම්පජානකාරී ශක්තිය ලෙසින් බුද්ධ භාෂිතයේ පෙන්වා දී ඇත.

“සං” පිළිබඳව ලැබූ දැනුමත්, පටිච්චසමුප්පාද ධර්මාවබෝධයත් එනම් “සං” උපත ලබන උල්පතත් දැක්කොත්, තම චිත්තසංථානයේම මුල් බැස ගෙන පවතින “සං” දැක “ධම්මෝ සංදිට්ඨිකෝ” යන තත්ත්වයට පත් වීමෙන් සතිසම්පජානකාරී විය හැකිය. “ධම්මෝ සංදිට්ඨිකෝ” යනු පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයට අනුවම තමා තුළින් සමුදය බිහි වන ආකාරය තමන්ම දැක ගැනීමයි.

"ධම්මෝ සංදිට්ඨිකෝ" තත්ත්වයට පත්වූ මෙම පුද්ගලයාට "සම්මා දිට්ඨියට" පත්වන්නටත් ශක්තිය, හැකියාව ලැබේ. මෙතැන සම්මා දිට්ඨිය යනු ලෞකික වශයෙන් හොඳ, යහපත් නිවැරදි දැක්මක් ලබා ගැනීම පමණක්ම නොවේ ."සං" වලින් මිදී සහමුලින්ම "සං" උපත ලබන මුල් උදුරා දමා නිදහස් වීමට මාර්ගය දැකීම, සම්මා දිට්ඨිය යන්නෙහි ලෝකෝත්තර අර්ථයයි. අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ මුල්ම හා පළමුවැනිම අංගය වන සම්මා දිට්ඨිය පිළිබඳව දැනුමක් තේරුමක් පවා ලබා ගත හැකි වන්නේ, සංදේශණාවක් අසා "සමාදපේති" යන්න පිළිබඳව තේරුම් ගත් කෙනෙකුට පමණි.

ලෞකික සම්මා දිට්ඨියද බුද්ධාගමෙහි භාවිතයෙහි පවතී. මිථ්‍යා අෂ්ටාංගික මාර්ගයෙන් ඉවත් වී, ලෞකික සම්මා අෂ්ටාංගික මාර්ගයට පත්වීම ඒ ලෞකික සම්මා අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. එහිදී සිදු වන්නේ "සං" වලින් මිදී යහපත් ලෞකික මාර්ගයට පත් වීමයි. "සං" උපත ලබන, සමුදය බිහිවන ධර්ම පරියාය තේරුම් නොගත් කෙනෙකුට, ලෝකෝත්තර සම්මා අංගයන් තේරුම් ගැනීමක් කළ නොහැකියි. කෙනෙක් උත්පත්තියේ පටන් මැරෙන මොහොත දක්වාම, ජීවත්වන මුළු කාලය තුළම කරන්නේ "සං" උපත ලබන ක්‍රියාදාමයක් කරමින්, සමුදය බිහිකර ගනිමින්, විශ්වයෙන් යමක් අල්ලා එකතු කර ගැනීමයි. රැස්කර උපාදානය කර ගැනීමයි. රැස් කරගත් දේ (සංඛත) ආහාර කොටගෙන ජීවත්වීමයි. එකතු කරගත් දේ චිත්තසංථානයේ ගබඩා කරගත් තරමටම, විඤ්ඤාණයත් සතුටට පත් වේ. මෙතැනදී විඤ්ඤාණය පුදුමාකාර වැඩක් කරනු ලබයි. ඒ මායාකාරී ක්‍රියාව නම් ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස යන ඉන්ද්‍රියයන් පිනවීම සඳහාම ක්‍රියාත්මක වීමයි. වැඩකාරයින් හය දෙනාවම මායාවෙන් මුළා කර වැඩ ගනී. වංචාවෙන් රවට්ටවා වැඩ ගනී.

මේ එකතු කිරීමේ, රැස් කිරීමේ, උපාදානය කර ගැනීමේ ප්‍රායෝගික පැත්තකුත් සළකා බැලිය හැකිය. ඔබ, ඔබ ගැනම මේ ටික සිතන්න. ඔබ උපත ලැබූ මොහොතේ, එනම් මේ ලොවට ජනිත වූ මොහොතේ, නූල් පොටකවත් දෙයක් මොළොවට නොගෙනාව ඔබ, අද වන විට එකතු කර ගෙන ඇති දේවල් ගැන මදකට සිතන්න. ඔබ ජීවත් වූ මේ වසර තිහ හතළිහ හෝ පණහක හැටක කාලයක් තුළ, ඔබට හිතා ගැනීමටවත් නොහැකි තරම් පෙනෙන නොපෙනෙන දේ ඔබම එකතු කරගෙන ඇත. ඒවා බොහෝමයක් ගෙවී වැය වී විනාශ වී ඇත. තවත් යම් ප්‍රමාණයකුත් ඉතිරි වී පවතී. මෙසේ එකතු කරගත් හැම දෙයක්ම එකතු කර ගන්නට මුල් වූයේ අවිද්‍යා සංඛාර පැවැත්වීමයි. සියලු සංඛත බිහිකර ගත්තේ සංඥාවක් මුල් වීමෙන් සමුදය බිහිකර ගැනීමෙන්මයි.

අම්මා, තාත්තා, සහෝදර සහෝදරියන්, අඹු දරුවන්, යාළුවන්, මිත්‍රයින්, අසල්වැසියන්, සේවක, ස්වාමි පක්ෂය වාගේම සතුරන්, ණයකාරයින්, වෛරක්කාරයිනුත් ඔබම එකතු කරගත් එක්තරා කොටසකි, ඔබ ඒ අයට සම්බන්ධ විය. ඒ අය ඔබට සම්බන්ධ විය. "සං" නොතිබුණේ නම්, සංඛාර නොකළේ නම් මෙවන් සම්බන්ධයක් ඇති නොවේ.

එසේම ඔබ අද පාවිච්චි කරන ඇඳුම් ආයිත්තම්, මිලමුදල්, රන් ආභරණ, යාන වාහන, ගේදොර, ඉඩකඩම් ආදී දහසක් දේ කිසිවක් උපතින්ම ඔබ ගෙන ආවේ නැත. ඒවා එකතු කර ගත්තේ සංඛාර පැවැත්වීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙසයි. ඒවා හොඳයි, ප්‍රියයි ලෙස රූප සංඥාවක් ඇති වී, ඒ සංඥාවට බැඳී සංඛාරයක් පැවැත්වීමේ ප්‍රතිඵලය ඒවාට සම්බන්ධ වීමයි.

අද ඔබ සතු සියලු වත්කම්, පොහොසත්කම්, බලවත්කම් ඔබම එකතු කර, රැස් කර, ගබඩා කර ගත්, උපාදානය කර ගත් දේ ය. එසේ නොවේ නම් ඒවාට ඔබට සම්බන්ධ විය නොහැකිය. ඒවා ඔබේ බවට පත් කරගත නොහැකිය. ඔබේම දේවල්, එනම් මේ "භව" පවතින්නේ එසේ උපාදානය කරගත් දේ නිසයි.

මේ ආකාරයට එකතු කරගන්නා දේ අතරින් බලවත්ම කොටස ගතිගුණයි. හිතා ගැනීමටවත් නොහැකි තරම් විශාල ගතිගුණ කොටසකුත් තමන් ම එකතු කර තම චිත්තසංථානය තුළම තැන්පත් කර ගනී. මේ එකතු කර, රැස් කර ගන්නා ගති ගුණවලට අපි "ගති" ලෙස හඳුන්වමු. මේ "ගති" පිළිබඳව බොහෝ දේ කාටවත්ම හිතා ගැනීමටත් නොහැකියි. මෙවැනි "ගති" කොටසකුත් අපම සංසාරෙදි සාරයි යනුවෙන් අල්ලා එකතු කර ගෙන, තම තමන්ගේම චිත්තසංථානයේ ගබඩා කරගෙන පවතිනවා යන්න කිසිවෙකුට ධර්මය අසා දැනගන්නා තුරාවටම හිතා ගැනීමටත් නොහැකියි. තම තමන්ම සාරයි යනුවෙන් එකතු කර ගත් "ගතියක්" හැර, තමන් එකතු කර නොගත් දෙයක් තමා තුළ මුල් බැසගෙන පවතින "ගතියක් "හෝ "ගති" ලක්ෂණයක් හෝ විය නොහැකියි. මේ එකතු කරගත් ගති නිසා ගතිගුණ, ගති රුව, ගති හඬ මෙන්ම ගති බවත් (භව) තමා තුළින්ම මතු වේ. "ගතිය" යනු ඒක වචනයයි. "ගති" යන්න බහු වචනයයි. ''ගන්නවා'' වර්තමාන කාල පදයයි. ඒ පදයේම අතීත කාල පදය "ගත්තා" යනුයි. මේ ආකාරයෙන් තම තමන්ම එකතු කර රැස්කර ගත් "ගති" පසු කාලයක දී හුරු පුරුදු, චර්යා රටාවන්, අබ්බැහිකම් වැනි විවිධ වචනවලින් ව්‍යවහාරයේ දී හඳුන්වයි. මතක සටහන්, සංකල්පනා යනුද එකතු කර චිත්තසංථානයේම තැන්පත් කරගත් ගතිම යි. ගතියක් මතු කර සිතෙන්ම සංඛාර ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම, සංකල්පනා පැවැත්වීමයි.

අප අතීත කාල පරාසයක දී එකතු කර, රැස්කර ගත්, චිත්තසංථානයේ තැන්පත් කර ගත් දෙයක්ම, පීරා හොයා බලා මතුකර ගැනීමට කරන සංඛාර පැවැත්වීම, සංකල්පනා ලෙස හඳුන්වයි. පනාවෙන් සිදු කරන්නේ පීරීමයි. මෙතැනත් කල්පනා යනු කාලය පීරීමකි. කාලය පීරා එකතු කිරීම, සංකල්පනාවයි. පුරුදු යනු අපම දවසෙන් දවස එකතු කර ගත් "ගති" එකින් එක පුරුද්දා හදාගත් පුරුද්දකි. අතීතයේ යම් ගතියක් එකින් එක එකතු කර පුරුද්දා ගත්තේ නැතිනම් අප තුළ හුරු පුරුදු නොපවතී. මහා කල්ප 91 ක් තුළම එකතු කරගත්, හුරු පුරුදු කරගත් ගති ලක්ෂණ හැම කෙනෙකුගේම චිත්තසංථානය තුළ ගැබ් වී පවතී. අතීතයේ එකතු කරගත්, පුරුදු කරගත් ගතියට නැවත නැවතත් එකතු වන ගති ලක්ෂණයක් හැම පුද්ගලයෙකු තුළම මුල් බැස ගෙන පවතී. එසේ අතීතයේ දී එකතු කරගත් "ගති" නැතිනම් අනාගතයකුත් හිතා ගත නොහැකියි.

අනාගතය යනු තමන්ම අතීතයේ එකතු කර, ගබඩා කර ගත් "ගති" එකට අනාගෙන හදාගත්, හිතින්ම මවා ගත් දෙයක් පමණි. ඒ නිසා අනාගතය යනු අතීතයේ දී එකතු කර, අල්ලා ගත් ගතිවලින්ම හදා ගත්, මවා ගත් දෙයකි. සංකල්පනා පවත්වා අතීතයේ එකතු කර ගත් ගති මතුකර, සංඛාර වශයෙන් පැවැත්වීමට නොහැකි නම් කාටවත්ම අනාගතයක් ඇති නොවේ. මෙතැනදී, නිවන් අවබෝධයට උපකාර වන මූල ධර්මය මතු වේ. අතීතයේ එකතු කර, අල්ලා, රැස් කර, උපාදානය කර ගෙන පවතින "ගති" අපට අද අස් කරගත හැකි නම්, එසේ අස් කර, ගතිවලින් තොර තැනක් බවට චිත්තසංථානය හිස් කර ගත හැකි නම්, මෙතෙක් චිත්තසංථානය තුළ ගැබ් වී පැවති, සංසාර ගමන යෑමට උපකාර වූ රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති අස් කර, ඒ වෙනුවට

වීතරාගී, නෙක්ඛම්ම, මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපේක්ඛා ගති ඇතුළට ගැනීමට හුරු පුරුදු කර ගත හැකි නම් එයම නිවන් මාර්ගයයි. නිරෝධගාමී මාර්ග ප්‍රතිපදාව යනු මෙයයි.

රාග, ද්වේෂ, මෝහ යන කිළිටි ගති පමණක්ම විඤ්ඤාණයට ආහාර සපයන ගතියි. වීතරාගී, නෙක්ඛම්ම, අනාසව, අරිය චිත්තයකින් විඤ්ඤාණයට ආහාර සපයා ගත නොහැකියි. මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපේක්ඛා ගති කිසිවක් ම විඤ්ඤාණයට ආහාර සපයන ගති නොවේ. මෙත්තා, කරුණා, මුදිතා, උපේක්ඛා, නෙක්ඛම්ම, නිරාසව, වීතරාගී, අනාසව යන කිසිම සුදු ගති ගුණයකින් අවිද්‍යාවෙන්, තණ්හාවෙන් යමක් අලුතින් එකතු නොවේ. අතීතයේ එකතු කරන ලද දූන් චිත්තසංථානයේ ගැබී වී පවතින කුණු අස් කර, ප්‍රහාණය කර, චිත්තසංථානය පිරිසිදු කිරීම පමණක් මේ ගති නිසා සිදුවන එකම ක්‍රියාවලියයි. මේ නිසාම මේවා කුසල මූල සංඛාර ලෙස නම් කෙරේ.

මෙසේ පෙර නොඇසූ විරූ ධර්මයක් අසා දූන් කෙනෙකුට තම තමන්ගේ ම මනස යොමු කර තම තමා දෙස ම, තම අධ්‍යාත්මය දෙසම බැලිය හැකියි. තමන් නේද මේ ගති සියල්ලම එකතු කරගෙන, රැස් කරගෙන, උපාදානය කරගත්තේ? සාරයි, වටිනවා යනුවෙන් එකතු කර ගත් මේ දේවල් නිසාම නේද තමන් සංසාරයට සම්බන්ධ වුණේ? එසේ එකතු කර, අල්ලා ගත් දේ නේද සංකල්පනා ලෙස තමන්ගේම සිතේ දූන් මතුවන්නේ? බුදුපියාණන් පෙන්වා වදාළ අරිය මාර්ගය අනුගමනය කළොත්, නිවැරදිව ම ධර්මය තේරුම් ගෙන අනුපුබ්බිංගම ක්‍රියාමාර්ගයක් අනුගමනය කළොත්, අපට මේ සංසාර ගමන පිළිබඳව යථාර්ථය වැටහෙන්නට

පටන් ගන්නව නේද?" යනුවෙන් තමන් තමා පිළිබඳව වටහා ගත යුතුයි.

තමන්ම සාරයි, ප්‍රියයි යනුවෙන් එකතු කරගන්නා ගතියක් නිසා ඉන්ද්‍රියයන් පිනවීමට සිදුවේ නම් ඇස, කන ආදී ඉන්ද්‍රියයන් සතුටු කරවිය හැකි නම් එය අපි සංතෝෂයක් ලෙස හඳුන්වමු. එකතු කරගත් ප්‍රිය දෙයක්ම නිතරම මෙවැනි සංතෝෂයකට හේතුවේ. අවිද්‍යාව නිසා එකතු කරගත් ප්‍රිය දෙයකින් ඉන්ද්‍රියයන් හයම පිනවීම සංතෝෂයයි. කුසල මූල සංඛාරයක් පවත්වා අතීතයේ එකතු කරගත් කුණු, කෙළෙස් සළාහැර ලබන නිදහස් වීමේ සතුටකුත් ඇත. එය "සංතුට්ඨි" ලෙස ධර්මයේ පැහැදිළි වේ. සංතෝෂය යනු කාමය නිසා, කය රමණය කිරීමෙන් ලද සංතෝෂයයි. සංතුට්ඨි යනු නෙක්ඛම්ම නිසා එනම්, කාමයෙන් තොරවීම, වෙන් වීම නිසා ලබන සතුටයි. මෙතැනදී සිදු වන්නේ අතීතයේ එකතු කරගත් "සං" තුනී වී තුරන් වී යැමයි. "සංතුට්ඨි පරමං ධනං" යනු අත්හැරීමෙන්, නොඇලීමෙන්, මිදී නිදහස් වීමෙන් ලබන සදාකාලික සුවයයි. අතීතයේ එකතු කරගත් කුණු සළාහැර, චිත්තසංථානයේ බර තුනී කර, අඩු කර ගැනීම සංතුට්ඨියයි.

පෘථග්ජන පුද්ගලයෙක් නිතරම තණ්හාවෙන් එකතු කර, රැස් කරගත් විවිධ දේ නිසාම සතුටු වේ. එය සංතෝෂ වීමයි. මේ ආකාරයට යමක් තණ්හාවෙන් එකතු කර, රැස් කර සංතෝෂ වෙන හැම කෙනෙකුටම ඊළඟට මුහුණ දීමට සිදු වන්නේ සංතාපයට, සංවේගයට, සංවේදීතාවට පත්වීමටයි. ඊට හේතුව එකතු කර, ගබඩා කර ගත්, චිත්තසංථානයේ රැස් වී පවතින දේ තමන්ටම නොදැනී වෙනස් වී විපරිණාමයට පත් වී, ගෙවී, විනාශ වී යැමයි.

එකතු කරගත් දේ තමන්ට රිසි සේ, මනාප සේ, කැමැති සේ පවත්වා ගැනීමට නොහැකි වීමත් සමඟම මේ එකතු කරගත් ගතියම සංතාපයට, සංවේගයට, සංවේදනාවකටත් මුල් වේ.

පෘථග්ජන පුද්ගලයෙක් නිතරම කැමැත්තෙන්ම යමක් එකතු කර ගන්නේ තමාගේම ඉන්ද්‍රියයන් පිනවා, සතුටු කරවීමටයි. සතුටු විය හැකි ප්‍රිය අය, ප්‍රිය දේ, ප්‍රිය තැන් හා ප්‍රිය ධර්මතාවන් මෙසේ එකතු කරයි. මේ ආකාරයට යමක් එකතු කිරීමට කරන සංඛාර නිසා කැමැත්තට බැඳීම නිසා කෙනෙකු තුළම පටිසංවේදී යන තත්ත්වය ඇති වේ. පටි+සං+වේදී (පටිසංවේදී) යන වචන තුනෙන් අදහස් වන්නේ, වේදනාවක් විඳගැනීමට කැමැත්තෙන්ම එකතු කරගත් දෙයකට බැඳීමය යන අදහසයි. පෘථග්ජන පුද්ගලයෙක්, සත්ත්වයෙක් කරන, කියන, හිතන සියලු සංඛාර කරන්නේ පටිසංවේදී බවට අනුගත වීමෙනුයි. පටිච්ච වීම යනුද මෙයයි.

"සබ්බකාය පටිසංවේදී" යනුවෙන් ආනාපානසති සූත්‍ර දේශණාවේදීත් පෙන්වා වදාළේ මේ ධර්මතාවයි. මෙතැන කාය යනු ක්‍රියාවයි. රූප කාය, චක්ඛු කාය, විඤ්ඤාණ කාය ආදී වශයෙන් දක්වන සියලුම ක්‍රියා ඇසෙන්, කනෙන්, නාසයෙන්, දිවෙන්, කයෙන්, මනසින් යමක් එකතු කරගන්න කරන ක්‍රියාවක්මයි. කෙනෙක් ඉන්ද්‍රියයන් පිනවීම සඳහා තණ්හාවෙන් එකතු කර ගන්නා ගතියක් නිසාම සංතෝෂ වන බවත්, ඒ එකතු කරගත් දේම පසුවට බරක් වන අවස්ථාවේ දී එයම සංතාපයට, සංවේගයට, සංවේදනාවට හා පටිසංවේදී වීමටත් මුල් වන බවත් දූන් පැහැදිලි විය යුතුයි.

චිත්තසංථානයේ කළු, කිළිටි ධර්මතාවයක් තැන්පත් වීමෙන්ම, මේ සියලු ගති මතු වේ. කළු ධර්මයන්, කෙළෙස්, කුණු චිත්තසංථානයේ නැතිනම්, සංතාප වීමට හෝ සංවේගයට පත් වන්නට හෝ පටිසංවේදී වන්නට හෝ මුල්වන හේතුවක් මතු නොවේ. එසේම චිත්තසංථානයේ ගබඩා වී, උපාදානය කරගෙන පවතින කළු ධර්මයන් සළාහැර (කුණු සළාහැර) "සං" තුනී කර ගැනීමත් සමග "සංතුට්ඨී" යන තත්ත්වයට පත්වේ. මෙයද ප්‍රීතියකි. සුවයකි. නමුත් මේ සුවය එකතු කරගත් දෙයක් නිසා ලබන ආමිස ප්‍රීතියක් හෝ සුවයක් හෝ නොවේ. අතහැර මිදී නිදහස් වීමේ ප්‍රීතියයි, සුවයයි. නෙක්ඛම්ම ප්‍රීතියක්, නිරාසව ප්‍රීතියක්, අනාසව ප්‍රීතියක්, සුවයක් යනු නිදහස් වීමේ සුවයයි, ප්‍රීතියයි.

මෙතෙක් කරන ලද "සං" විග්‍රහය අනුව හැම පුද්ගලයෙකුම සාරයි යනුවෙන් මෙසේ එකතු කර ගන්නා "සං" මේ සංසාර ගමනට එකම හේතුව බව දූන් තේරුම් ගත හැකිවනු ඇති. එයම සංසාර ගමනක් යැම ලෙසද නම් කළ හැක. එකතු කර ගන්නා, එකතු කර ගත් දේ නිසාම ලෝකයට සම්බන්ධ වීමෙන්, ලෝකයක් තමන්ම හදාගෙන, තව තවත් දේ එකතු කර ගැනීමට නොනවත්වාම යන මේ අතෘප්තිකර ගමන සංසාර රිය ගමනයි.

එසේ නම්, යම් කිසි කෙනෙක් "සං" පිළිබඳව ඥාණ පද හතරම අසා දූන නිවැරදිව තේරුම් ගත්තොත් "සං" යනු කුමක්ද? සංසාර ගමන යනු කුමක්ද? යන්නත් හරියාකාරවම දූන "සං" දූක ගැනීමටත් හැකි වේ. එසේ නිවැරදිවම අසා දැනගත්, දූකගත් කෙනෙකුට පමණක්ම සංසාර දුකෙන් සදහටම මිදී නිදහස් වන්නටත් උපකාර වන "සංදිට්ඨිකෝ" යන තත්ත්වයට පත්වන්නටත් හැකියාව ලැබේ. එසේ නැතිව ධර්මය වඳින ගාථාව

සිය දහස් වරක් නොව ලක්ෂ වාරයක් කියව කියවා හිටියත් "සං" දැක ගැනීමට නොහැකි බවත් "ධම්මෝ සංදිට්ඨිකෝ" තත්ත්වයට පත් වීමට නොහැකි බවත් කවුරුත් නිවැරදිව තේරුම් ගත යුතුයි.

පටිච්චසමුප්පාද විග්‍රහයෙන් ඉදිරිපත් කරනු ලබන්නේ, "සං" උපත ලබන්නට, සමුදය බිහිවන්නට හේතුවන, ප්‍රත්‍ය වන, නිදානය වන කරුණු සිතක් තුළම ක්‍රියාත්මක වන විවිධ ආකාරයන් විග්‍රහ කර පෙන්වා දීමයි. "සං" උපත ලබන්නට හේතුව "පටිඉච්ච" වීමයි. "පටිඉච්ච වීම" හේතුකොට, ඵලය විපාකය ලෙසින් "සං" උපතක්, සමුදය ධර්මයක් බිහි වීමක් නියත වශයෙන් සිදුවේ. "චක්ඛුං ච පටිච්ච රූපේ ච උප්පජ්ජති චක්ඛු විඤ්ඤාණං."

අපේ හිතේ කැමැත්තක්, තණ්හාවක් ඇති නොවේ නම්, ඡන්දරාගයක් ඇති නොවේ නම්, අපි යමකට සම්බන්ධ නොවන බව කාටත් තේරුම් ගත හැකියි. යමකට කැමැත්තක් නැතිනම්, ප්‍රිය බවක් නැතිනම් එය ඉවත් කිරීමට ක්‍රියාකරනවා මිස එය වැළඳ ගැනීමට ක්‍රියා නොකරයි. උපාදානය කර නොගත්තේ නම් "සං"නූපදී, "සං" භව සිතේ හට නොගනී. බව නැතිනම් ජාතිත් ඇති නොවේ.

බුදුපියාණන්වහන්සේ ස්වයංභූ ඥාණයෙන්ම සොයා දැන ලෝකයාට දේශණා කර වදාළ පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම විග්‍රහය එතෙක් ලෝකයේ ක්‍රියාත්මක වූ, මිනිසුන් අතරේ භාවිතා වූ, මිනිසුන් දැන සිටි දහමක් නොවේ. බුදුපියාණන්වහන්සේම විසින් තමන්ගේම ස්වයංභූ ඥාණයෙන්ම මතුකර, සොයා දැන, ඉදිරිපත් කරන ලද ධර්මය "පුබ්බේ අනනුස්සුතේසු ධම්මෝ" ලෙස හැඳින්වූ දහමයි. පෙර අසා නුපුරුදු, අසන්නට නොතිබුණු "සං"

දේශණාවක් "සං" උපත පිළිබඳ ඉදිරිපත් කරන ලද විග්‍රහයකි. මේ නිසා පටිච්ච සමුප්පාද විග්‍රහයෙන් තොර සංදේශණාවක් හෝ සංදේශණාවකින් තොර පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම විග්‍රහයක් හෝ ඇත්තේ නැත.

ඔබ හැම කෙනෙක්ම "ස්වාක්ඛාතෝ භගවතා ධම්මෝ සංදිට්ඨිකෝ" යනුවෙන් නිතර නිතර කියවන ධර්මයට වඳින ගාථාවෙන් පෙන්වූ ධර්මයේ ගුණ හයම නිවැරදිව තේරුම් ගැනීමට නම් "සං" දැක ගත යුතුමයි. "සං" නිවැරදිව දැක නොගත්තේ නම්, "සංදිට්ඨිකෝ" නොවී නම් එතැන සඳහන් වන අනෙක් ගුණයන් පහමත් තේරුම් ගත නොහැකියි.

ඔබ මෙතෙක් අතීත සංසාර ගමනේදී කරන ලද, අද කරන, මතුවට ඔබට කරන්නට සිදු වන ක්‍රියාවන් "සං" යන පදයෙන් ධර්මයේ විග්‍රහ කර පෙන්වා දී ඇත. මෙසේ අතීතයේ එකතු කරගත් දේ, අද එකතු කර ගන්නා දේ හා මතුවට එකතු කරන්නට සැළසුම් කර ඇති දේ හේතුඵල පරම්පරාවක් පැවැත්වීම ලෙස හැඳින්වේ. මේ යථාර්ථය තේරුම් ගත් පුද්ගලයා "සම්මා දිට්ඨියට" පත් වූ "සං" පිළිබඳව නිවැරදි දැක්මක් ඇති කරගත් කෙනෙකු බවටත් පත් වේ. මෙතෙක් කලක් "සං" සාරයි ලෙස දුටු පුද්ගලයා දැන් "සං" පිළිබඳව යථාභූත ඥාණ දර්ශනයක් ලබා ගැනීමෙන් තමා තමන් තුළම අලුත් පරිවර්තනයක් ඇති කර ගැනීමටත් ක්‍රියා කරයි. මෙය අරිය සත්‍යයන් අවබෝධ වීමයි.

මේ නව දැක්ම නිසා පරිවර්තනය නිසා සිදු වන්නේ සංසාරයෙන් මිදී නිදහස් වීමේ ක්‍රියාමාර්ගයට යොමු වීමයි. මේ නිවැරදි මඟ දැකීම "දස්සනේන සම්පන්නෝ" ලෙස,

කරණීයමෙත්ත සූත්‍රයේත්, සබ්බාසව සූත්‍රයේත් ඉතාම පැහැදිළිවම ප්‍රකාශ කර වදාළ "සං" දැක ගැනීමයි. "සං" වලින් මිදී නිදහස් වන මාර්ගය දැකීමයි. "සම්පන්නෝ'' යනු "සං" ප්‍රහාණය කරන මඟට පැමිණීමයි. මඟට පත්වීමයි. බුදුපියාණන්වහන්සේ පිරිණිවන් පෑමට පෙර අවසාන වශයෙන් භික්ෂූන්ට දුන් අවවාදයත් "අප්පමාදේන සම්පාදේත" යන උපදේශයයි. මෙහි "සම්පාදේත" යනු "සං" ප්‍රහාණය කරන මඟ අසා දැන, "සං" ප්‍රහාණය කරන මාර්ගයට පත්වී, නිවන් සුවයට පත් වීමයි. නිවන සඳහා එකම නිවැරදි මඟ "සං" දැන "සං" දැක "සං" ප්‍රහාණය කර සම්මා වීම මිස වෙනත් කිසිවක් නොවන බව අවධාරණයෙන්ම බුදුපියාණන් මෙහි දී ප්‍රකාශ කර වදාළහ.

මේ ආකාරයට "සං" පිළිබඳව දේශණා කර වදාළ බුදුපියාණන් වහන්සේ "සංපාදේත" යන තත්ත්වයට පත්වීම සඳහා පියවර තුනක්ම සම්පූර්ණ කරගත යුතු බව පෙන්වා වදාළහ. මේ පියවර තුන ත්‍රිශික්ෂා ලෙස හැඳින්වේ. අධි සීල, අධි චිත්ත, අධි පඤ්ඤා යනු මේ පියවර තුනයි. "සංවර, සංසිඳවීම, සම්මා" යනුද මේ පියවර තුනමයි.

"සං" තේරුම් ගත් කෙනෙකුටම මිස සංවර සීලයේ පිහිටා කටයුතු කළ නොහැකියි. චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේ බුදුපියාණන්වහන්සේම ජානුස්සෝනි බ්‍රාහ්මණයාට පෙන්වා වදාළේ පළමු ඥාණ පදය වන සංවර සීලයේ පිහිටීමට උපකාර වන කරුණුයි. "වේරමණී සීලය" යනු එකකි, "සංවර සීලය" යනු ඊට වඩා බොහෝම බලවත්, නිවනට උපකාර වන නිවැරදි මාර්ගයයි. සංවර සීලයේ පිහිටා කටයුතු කරන විට, චේතනා සීලය, ප්‍රහාණ සීලය, සංවර සීලය, වේරමණී සීලය හා අවිතික්කම සීලය

යන පංච සීලයම කෙනෙකු තුළ පිහිටයි. වේරමණී සීලයෙන් සිදු වන්නේ වෙන්වීම පමණි.

සීලයෙන් සංවර වීම යනු තම තමන්ගේම ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මනස යන ඉන්ද්‍රියයන් හයෙන් ඇතුළට එකතු කරගන්නා රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති එකතු කිරීමේ ක්‍රියාවලියෙන් වැළකී සිටීමයි. එකතු කිරීම වාරණය කිරීමයි. එකතු කිරීමේ ක්‍රියාවලියෙන් වෙන්වීමයි. රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති එකතු කරන හැම කෙනෙක්ම ඒ ගති එකතු කරන්නේ, ඒ ගතිවල යම් වටිනාකමක්, යම් සාරවත් බවක් ඇති යැයි දකින දැක්ම නිසාමයි. ඒ නිසා නිවැරදිවම "සං" පිළිබඳව යථා තත්ත්වය, ඇත්ත ඇති සැටියෙන් තේරුම් නොගත් කෙනෙකුට සංවර සීලයේ පිහිටා කටයුතු කර රාගයෙන් තොර, ද්වේෂයෙන් තොර, මෝහයෙන් තොර, විවේක නිශ්‍රිත, විරාග නිශ්‍රිත, නිරෝධ නිශ්‍රිත ධම්මානුධම්ම ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කළ නොහැකියි. මේ ගැන නිවැරදි දැනීමක් හා දැකීමක් ඇත්තේද නැත.

මේ අනුව සංවර සීලය නිවන් මාර්ගයේ පළමු වැනි හා වැදගත්ම පියවරයි. සංවර සීලය හා වේරමණී සීලය යනු එකම සීලයක් නොවේ. සීලයක් සමාදන් වීම හා සීලයේ පිහිටා ක්‍රියා කිරීමත් දෙයාකාර, දෙවිධියක ක්‍රියාමාර්ගයන් දෙකකි. "යං සමාදානං තං වතං, සංවරට්ඨේන සීලං" යනුවෙන් බුදුපියාණන්වහන්සේම මේ දෙකෙහි වෙනස්කම් පැහැදිළි කර වදාළහ. යම්කිසි සමාදන් වීමක් සීලබ්බත පරාමාසයට මඟ පෙන්වන බවත්, තමන්ම සංවරත්වයට පත් වීමෙන් "සීලබ්බත පරාමාස දෘෂ්ඨියෙන්" ද වෙන්වී සංවර බවට පත්වන බවත් මෙයින් පැහැදිළිවම පෙන්වා දී තිබේ.

"සං" යනු එකතු කිරීම හා රැස් කිරීමයි. සංවරත්වයට පත්වීම, සංවර සීලයේ පිහිටීම යනු "සං" එකතු කිරීම නවත්වා දැමීමයි. මෙසේ එකතු කිරීම නවත්වන්නේ, වාරණය කරන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ යන කළු ධර්මයන් එකතු කිරීමෙන් වැළකීමට යි. බුදුපියාණන්වහන්සේ ලෝකයාට මේ ආකාරයට අලුතෙන්ම හඳුන්වා දුන් සීල ප්‍රතිපදාව, එතෙක් කාලයක් භාවිතයේ පැවැති වේරමණී සීලයට වඩා බලවත් එකකි. එය සංවර සීලය, දහසක් සංවර සීලය, ප්‍රත්‍ය "සං" නිශ්‍රිත සීලය, උපසම්පදා සීලය, කෝටියක් සංවර සීලය, අරියකාන්ත සීලය යන උතුම් සීලයයි.

සීලය යනු ළය සිසිල් වීම යන අර්ථයයි. සංවර සීලය මිස එකොළොස් ගින්නකින් දැවෙන, තැවෙන ළය සිසිල් කිරීමට, ගින්න නිවා දැමීමට වෙනත් ක්‍රමයක් නැත. විඤ්ඤාණයේ අවශ්‍යතාව ගිනි ගන්නා දර ඇතුළට ගෙන, මේ ගිනි මැළය අවුළුවා ගෙන, ඒ දැවීමෙන්, තැවීමෙන් මතු කර ගන්නා ශක්තියෙන්, සංවේගයක් උපදවා ගෙන සංසාර ගමන යෑමයි. විඤ්ඤාණය නිතර සුන්දර දේම එකතු කරයි. මේ සුන්දර සියලු දේ නිසාම ගින්දර මතු වේ. රාගයෙන් ඇලෙන සියලු දේ සුන්දර දෙයක්ම වේ. ඒ නිසාම විඤ්ඤාණයට ආහාර ලැබෙන්නේ ගින්දර ඇවිළෙන තාක් කාලයක් පමණි. ළය සිසිල් වීමත් සමගම අලුතින් දර දැමීම නතර වී ගිනි මැළය බාල වේ. රාග, ද්වේෂ, මෝහ තුනම ගිනි මැළය අවුළුවන දරයි. ඒවා සුන්+දර දේ යනුවෙන් හඳුන්වන්නේ ඒ හේතුවෙනි.

සංවර වීමත් සමගම කෙනෙක් සං+සුන් වේ. සංසුන් වීමට නම් කෙනෙක් සංවර විය යුතුමයි. සුන්දර දේ එකතු කර, රැස් කිරීම නතර කළවිට සංවර වන බව වැටහේ. හදවතේ ගිනි ඇවිළීමට,

දැවීමට මූලිකම හේතුව එකතු කර ගත් සුන්දර දේවල දර ඇවිළී, සුන් වී "සං" බිහි වීමයි. දැන් පළමුවන පියවර වූ සංවරත්වයේ පිහිටා ක්‍රියාකරන විට ළය සිසිල් වී, ගිනිගොඩේ ඇවිළෙන වේගය අඩාල වේ.

සංවර සීලයෙන් හෝ කෝටියක් සංවර සීලයෙන් හෝ කෙනෙකුට කරගත හැකි වන්නේ අලුතෙන් "සං" එකතු කිරීමෙන් වැළකී සිටීම පමණි. සංවර වූ මොහොතට පසුව මතුවන රාග, ද්වේෂ, මෝහ එකතු කිරීමෙන් වැළකී සිටීමයි. නමුත් අතීතයේ කවදා හෝ එකතු කර, රැස් කර දැනටමත් චිත්තසංථානයේ තැන්පත් කරගත්, ගබඩා වී අදටත් ක්‍රියාත්මකව පවතින "සං" ඉවත් කිරීමේ, ප්‍රහාණය කිරීමේ ශක්තියක්, හැකියාවක් සංවර සීලයට පමණක්ම නොමැත. ඒ සඳහා දෙවන පියවරක් ක්‍රියාත්මක කළ යුතුයි. ඒ දෙවන පියවර සංසිඳවීමයි. සංවර නොවූයේ නම්, සංසිඳවීමක් කළ නොහැකියි. අලුතින් ගිනි ගොඩට දර එකතු කිරීම නැවැත්වීමෙන් පසුව, අතීතයේ එකතු කරගත්, දැනටත් ඇවිළෙමින් පවතින දර කොට ඉවත් කිරීමට හැකියාවක් ලැබේ. මේ අනුව සංසිඳවීම යනු අතීතයේ එකතු කරගත් රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති ලක්ෂණයන් චිත්තසංථානයෙන් ඉවත් කර ඒ ගති සිඳ දැමීමයි.

චිත්තසංථානයේ ගබඩා වී පවතින "සං" අතර යහපත්, හොඳ ගති ලක්ෂණද තැන්පත් වී ඇත. ඒ හොඳ ගති නිවන් දකිනා මොහොත තෙක්ම උපකාර කරගත හැකි ඒවා වේ. සංසිඳවීමේදී සිදුවන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ වැනි විඤ්ඤාණයට ආහාර සපයන සංසාර ගමනට ඉන්ධන සපයන කෙළෙස් ගති තෝරා, බේරා, පෙරා, මැන ඉවත් කර දැමීමත්, යහපත් ගති තෝරා, බේරා, ඉතිරි කර ගැනීමත් යන ක්‍රියාවලියක යෙදීමයි. එසේ නැතිව

චිත්තසංථානයේ ගබඩා වී පවතින සියලුම හොඳ හා නරක ගති ගුණ සියල්ලම ප්‍රහාණය කර, අස්කර දමා ඉවත් කිරීම නොවේ. මේ සංසිඳීමේ ක්‍රියාවලියත් නිවැරදිවම තේරුම් ගෙන යථාවබෝධයෙන්ම කළයුතු වැඩපිළිවෙලකි.

කළයුතු දේ හා නොකළයුතු දේ යන ක්‍රියාවන් දෙකෙහි වෙනස්කම් තේරුම් නොගෙන, යහපත් හා අයහපත් යන ගති දෙකම ඉවත් කර, ප්‍රහාණය කර දැමීමෙන්, අසංඥ යන තත්ත්වයට පත්වන බවත් තේරුම් ගත යුතුයි. මේ නිවැරදි සංසිඳවීමේ ක්‍රමය විග්‍රහවන්නේ අරිය භාවනා ක්‍රමයකම පමණි. අනරිය භාවනාවලදී සිදු වන්නේ හොඳ, නරක දෙකම ඉවත් කර අසංඥ තත්ත්වයට පත්වීමයි. අනරිය, අරූපී ධ්‍යානවලට පත්වීම යනු මේ අසංඥ තත්ත්වයට පත්වීමයි. චූල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේදීත් මේ අරිය ධ්‍යානයන් පිළිබඳවත් පෙන්වා දී තිබේ.

සංසිඳවීම නැතිනම් "පස්සදී" යන ක්‍රියාව තේරුම් ගැනීමට උපමාවකින් පැහැදිළි කළ හැකියි. අපි තෙල් සිඳීම පිළිබඳව දනිමු. පෙර විසූ අපේ මව්වරු පොල් ගා, මිරිකා පොල් කිරි ලිපේ තබා පස්සයි. මෙතැනදී පොල් කිරිවල ඇති ජලය වාෂ්ප වී තවත් කොටසක් කල්ක ලෙස අඩියට මිදේ. තෙල් වූ කොටස පමණක් වෙන් කර, බේරාගෙන ප්‍රයෝජනයට ගනී. මේ අනුව තෙල් සිඳීම යනු ප්‍රයෝජනයට ගත නොහැකි කොටස් ඉවත් කර ප්‍රහාණය කර හොඳ කොටස පමණක් ඉතිරි කර ප්‍රයෝජනයට ගැනීමයි. ඒ අයුරින්ම සංසිඳවීමෙන් සිදු වන්නේද අතීත කාලයක් තුළදී තමන්ම එකතු කර තම චිත්තසංථානයේම තැන්පත් කර තිබූ ගතිවලින් රාග, ද්වේෂ, මෝහ යන අපිරිසිදු කළු ධර්ම කොටස් සිඳ, ඉවත් කර, අලෝභ, අදෝස, අමෝහ යන හොඳ කොටස් ඉතිරි කර ගැනීමයි.

සංදේශණාව පිළිබඳව ධර්මාවබෝධයක් ලබා ගත් ඔබට සංවර වීමටත් හැකියාවක්, ශක්තියක් ලැබී ඇත. ධර්මය අසා, ධර්මය මෙනෙහි කර, විපස්සනා නුවණ පහළ කර ගැනීමෙන්, පියවර දෙකක් ම සම්පූර්ණ කර ගැනීමත් සමගම සංවර වී, සංසිඳී, සංසුන් වී, සංයමයට පත්වීම නිසා සම්මා දිට්ඨියේ පටන් සම්මා සමාධිය තෙක් ඇති සම්මා අංගයන් අටමත් සම්පූර්ණ කර ගැනීමටත් හැකියාව ලැබේ.

සංසිඳීමත් සමගම කායේ කායානුපස්සනාවත්, වේදනා වේදනානුපස්සනාවත්, චිත්තේ චිත්තානුපස්සනාවත් සම්පූර්ණ වේ. සංසිඳීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස පස්සදියට පත් වේ. පටිසංවේදී බව නැති වීමත් සමගම කාය සංඛාර, චිත්ත සංඛාරවලින් මෙතෙක් බැඳ තිබුණු ඉන්ද්‍රියයන් පිනවීමේ ක්‍රියාවලියෙන්ද ඉවත් වී, චිත්ත ප්‍රසාදයට, ප්‍රමෝදයට, විමෝචයට, මිදී නිදහස් වීමට, සංසිඳීමට උපකාර වේ.

සංවර වීම, සංසිඳවීම කරගත් පසුව, දැන් චිත්තසංථානයේ අනාදිමත් කාලයක පටන් මුල් බැස ගෙන තිබූ සමහර ගතිවලට අදාළ ගති මුල් පමණක් ඉතිරිව පවතී. මේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති මුල් චිත්තසංථානයෙන් උදුරා නොදැම්මොත්, කවදා හෝ රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති යළිත් එකතු කර සංසාර ගමනට එකතු වීමට විඤ්ඤාණයට ශක්ති මූලයක් ඉතිරි වේ. ඒ නිසා රාග මුල - රාග බව උදුරා දමා, චිත්තසංථානය සහමුළින්ම ශුද්ධ පවිත්‍ර කර, නැවත කවම කවදාවත් මේ ගති මතු නොවන්නට, "නිර් උදා" කරන්නට ක්‍රියා කළ හැකි වන්නේ අරිය සම්මා අංගයන් සම්පූර්ණ කර ගැනීමෙන්ම පමණි. මෙය "නිරෝධගාමී පටිපදාව" සම්පූර්ණ කිරීමයි.

මෙතැන දී "සම්මා" යනුවෙන් අදහස් කළේ අද භාවිතයේ පවතින හොඳ, යහපත්, නිවැරදි තත්ත්වයකට පත්වීම සඳහා ක්‍රියා කිරීම පමණක්ම නොවේ. රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති මුල් ඉවත් කිරීමත් සමඟම, හොඳ, යහපත්, නිවැරදි, ලෞකික සම්මා අංගවලටත් පත් විය හැකිය. නමුත් තමන්ම එකතු කරගත් රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගතිවලින්ම මිදී නිදහස් වන්නට නම්, ඒ ගති මුලින්ම උදුරා දමා සහමුලින්ම නිදහස් විය යුතුයි. එය අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගය වූ ලෝකෝත්තර සම්මා අංග අටයි. ලෝකෝත්තර සම්මා අංගයන් අටත්, සම්මා ඥාණ, සම්මා විමුක්ති යන අංග දෙකත් සම්පූර්ණ කර ගැනීමට නම් කුණු මුල් ගළවා ඉවත් කිරීම සඳහා තමන්ම ක්‍රියාකළ යුතුයි. "සං" දැක ගත් කෙනෙකුට ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨිය නිවැරදිවම අවබෝධ කරගත් කෙනෙකුට මෙය පහසුවෙන්ම කරගත හැකියි. අතීතයේ එකතු කරගත් "සං" ගතිවලින් සම්පූර්ණයෙන්ම මිදී නිදහස් විය යුතු බව දැකීම, අරිය සම්මා දිට්ඨියයි.

මෙතැනදී ද සරළ උදාහරණයකින් මෙම ක්‍රියාවලිය විග්‍රහ කර පෙන්වා දිය යුතුයි. රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැමති දර එකතු කර, අවුළුවා, පවත්වාගෙන යන එකොළොස් ගින්නකින් යුත් සංසාර ගමන ගැනම සිතන්න. ගින්න නිවීමේ පළමු පියවර වන්නේ සංවර වී ඉන්ද්‍රියයන් හයමත් සංවර කර, අලුතින් දර එකතු කිරීමත් නවතා දමා ගිනි ගොඩ මෙල්ල කරගැනීමයි. දෙවනුව අතීතයේ එකතු කරගත් රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති ඉතිරි කොටසක්ද සංසිඳවීමෙන් ඉවත් කර දමා, ගිනි ගොඩ සහමුලින්ම නිවා ගැනීමයි. ගිනිගොඩ නිවී ගියද අළු තට්ටුව යට තවමත් ගිනි අඟුරු ඉතිරි වී පවතී. මේ ගිනි අඟුරු බාහිර වශයෙන් දැක ගැනීමත් පහසු කාර්යයක් නොවේ. එමෙන්ම රාග, ද්වේෂ, මෝහ යටපත් වුවද මෝහ මුල් තවමත් චිත්තසංථානයේ ජීවමානවම පවතී.

ගිනි ගොඩේ අළුයට නොනිවී පවතින ගිනි අඟුරු මතු කර, නිවා දමන්නාක් මෙන්, චිත්තසංථානයේ ගබඩා වී පවතින, මෝහ ගතියෙහි මුල් ද ඉවත් කර, ප්‍රහාණය කර දැමිය යුතුමයි. මෝහ මුල් චිත්තසංථානයේ ඉතිරිව පවත්නා තාක් කල් නැවතත් රාග, ද්වේෂ ගතිගුණ එකතු වී, නැවතත් එකතු කිරීමේ සංසාර ගතියට, ක්‍රියාවලියට, හේතුඵල පරම්පරාවට බැඳීමත් සිදු වේ. මෙය ගිනි ගොඩේ ගිනි අඟුරු ඉතිරිව පවතින තාක් කල් නැවතත් දර එකතු කර, ගිනි ගොඩ අවුළුවා ගැනීමට හැකි වීම හා සමාන වේ.

මෙහිදී පෙන්වූ උදාහරණයේ කී පරිදි මතුපිටින් දකින්නට නැති, නොපෙනෙන, අළු යට සැඟවී ඇති ගිනි අඟුරු නිවා දැමීම පහසුවෙන් කළ නොහැකිවාක් මෙන්ම, චිත්තසංථානයේ ගබඩා වී ඇති මෝහ මුල් සීලයෙන් හෝ සමාධියෙන් හෝ ප්‍රහාණය කර අස්කර දමා නිදහස් විය නොහැකියි. ඒ නිසා සංවර වීම හෝ සංසිඳවීම හෝ යන ක්‍රියා දෙක මගින් මෝහ මුල් ගළවා, භව උදුරා දමා, බු+උද්ධ තත්ත්වයට පත්වීමට නම් ලෝකෝත්තර සම්මා අංගයන්ම යථාපරිදි දැන, තේරුම් ගෙන භාවිතා කළ යුතුමයි.

සම්මා යන පදයෙන් විග්‍රහ කර, මතු කර පෙන්වා දුන් ධර්ම අර්ථය නම් "සං" වලින් පූර්ණ ලෙස මිදී නිදහස් වීමය යන අදහසයි. ගෝතම බුදුපියාණන්වහන්සේ ස්වයංභූ ඥාණයෙන්ම සොයා දැන ලෝකයාට දේශණා කර වදාළ මේ ධර්ම අර්ථය එතෙක් ලෝකයා අසා දැන සිටි එකක් ද නොවේ. "මා" යන පදයේ තේරුම මිදී නිදහස් වීම යන අදහසයි. "සං" යනු එකතු කර, රැස් කරගත් ගති යන අදහසයි. රාග ගතිය, ද්වේෂ ගතිය, මෝහ ගතිය "සං" ලෙස විග්‍රහ වේ. ඒවා එකතු කරගත් ගතියි. ඒ ගති මුල් උදුරා දැමීම සම්මා යන පදයේ ලෝකෝත්තර අර්ථයයි.

ලොව්තුරා බුදුපියාණන්වහන්සේ කෙනෙක් ලෝකයේ පහළ වී බුද්ධත්වයට පත්වීමෙන් පසුවම පමණක් මේ තිපරිවට්ටයම දේශණා කර, පැහැදිළි කර ලෝකයාට ප්‍රකාශ කිරීම සිදු කරනු ලබයි. අනික් කාලවලදී තිපරිවට්ටය භාවිතයෙන් ඉවත් වී, අභාවයට යයි. ගෝතම බුදුපියාණන්වහන්සේ එදා තමන්ම සොයා දැන, ලෝකයාට දේශණා කර වදාළ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේත් තිපරිවට්ටයක් ඇත. අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේත් සීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන ත්‍රිශික්ඛාවටමත් අදාළවත් තිපරිවට්ටයක්ම දේශණා කළහ. පසුගිය වසර දහසක් පමණ වූ කාලයක් තුළ තිපරිවට්ටය යටපත් වී, අභාවයට ගොස් නිවන් මඟ වැසී ගිය බව කවුරුත් සිහිපත් කරගත යුතුයි. අද නැවතත් සියලුම ධර්ම කරුණුවලට අදාළව බුද්ධ දේශණාවේ එන තිපරිවට්ටයම විග්‍රහ කර ලෝකයාට පැහැදිළි කර දීමට හැකියාව හා ශක්තිය ඇති උත්තමයින් ජීවත් වන නිසා නිවන් මාර්ගයද, අරිය මාර්ගයද දැන් ලෝකයාට විවෘත වී පවතී.

සංවට්ට, පරිවට්ට, විවට්ට යනු එම වට්ට තුනයි. සීලයේ තිපරිවට්ටයත් ඉතාම කෙටියෙන් පැහැදිළි කර ගත යුතුයි.

1. පාණාතිපාතා හෝති, අදින්නාදානා හෝති, කාමේසුමිච්ඡාචාරා හෝති, මුසාවාදා හෝති, සුරාමේරය මජ්ජපමාදට්ඨායි හෝති යනු මිච්ඡා සීලයයි.

2. පාණාතිපාතා වේරමණී, අදින්නාදානා වේරමණී, කාමේසුමිච්ඡාචාරා වේරමණී, සුරාමේරය මජ්ජපමාදට්ඨානා වේරමණී යනු ලෞකික සීලයයි.

3. පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතෝ හෝති
   අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිවිරතෝ හෝති
   අබ්‍රහ්මචරියං පහාය බ්‍රහ්මචාරී හෝති
   සුරාමේරය මජ්ජපමා දට්ඨානං පහාය මජ්ජපමා දට්ඨානා පටිවිරතෝ හෝති.

මේ අරිය සංවර සීලයයි. ප්‍රත්‍ය සංනිශ්‍රිත සීලයයි.
සමාධියේ තිපරිවට්ටයද මෙසේ ම පෙන්වා දිය හැකියි.
1. මිච්ඡා සමාධි
2. ලෞකික සමාධි - අනරිය සමාධි
3. ලෝකෝත්තර සමාධි - අරිය සමාධි

අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේත් තිපරිවට්ටයක්ම විග්‍රහ වේ.
1. මිච්ඡා අෂ්ටාංගික මාර්ගය
2. ලෞකික අෂ්ටාංගික මාර්ගය
3. ලෝකෝත්තර අෂ්ටාංගික මාර්ගය

මේ හැම අවස්ථාවකදීම තිපරිවට්ටයම යථා පරිදි අවබෝධ කරගැනීමට උපකාර වන්නේ, "සං" දේශණාවෙන් විග්‍රහ කර පෙන්වා වදාළ "සං" පිළිබඳව ඥාණ පද හතරම පිළිබඳව නිවැරදි අවබෝධයක් ලබාගත් කෙනෙකුටම පමණි. ඒ හැර වෙන කෙනෙකුට නිවන පිළිබඳව අවබෝධය ලැබීමක් ගැන අද සිතන්නටවත් නොහැකියි. ඊට හේතුව සීල, සමාධි, පඤ්ඤා යන ත්‍රිවිධ ශික්ඛාවෙහි තිපරිවට්ටය භාවිතයෙන් යටපත් වී යාමයි.

සමාධියත්, ධ්‍යානයත්, සමාපත්තියත් යනු අවස්ථා තුනකි. යම් අරමුණක් කෙරෙහි හිත එකඟ කර ගෙන කෙනෙකුට මොහොතකට හෝ සමාධි ගත විය හැකියි. හැම කෙනෙකුටම මෙවන් සමාධියකට පත් වී, සුළු කාලයක් සිත එකඟ කර, සිත

තැන්පත් කරගත හැකිය. නමුත් සමාපත්තිය යනු "සං" වලින් මිදුණු, කෙළෙස් එකතු කිරීමෙන් තොරව, සිත "සං" වලින් මිදී නිදහස් වූ තත්ත්වයෙන්ම යම් කාලයක් තුළ එක දිගට ම පවත්වා ගැනීමේ ශක්තියයි. සමාපත්තියකට පත්වීමට හැකියාව ඇත්තේ අරිය උත්තමයෙකුට පමණි. සෝවාන් මාර්ග ඵලයට පත් වූ අරිය උත්තමයාට සෝවාන් ඵල සමාපත්තියට සමවැදී සුළු කාලයක් ගත කළ හැකි වේ. මගඵල සමාපත්තිය, අරහත් ඵල සමාපත්තිය, ආනන්තරික ඵල සමාපත්තිය සංඥා වේදයිත නිරෝධ සමාපත්තිය, මහා කරුණා සමාපත්තිය වැනි සියලුම සමාපත්තීන්ට සමවැදීමට හැකියාව, ශක්තිය ඇත්තේ "සං" තේරුම්ගත් අරිය උත්තමයින්ට පමණි.

ධ්‍යාන යනු මීට වඩා වෙනස් එකකි. රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති තාවකාලිකව දවා හැර, කෙළෙස් යටපත් කර, ඒ ගති තාවකාලිකව අත්හැරීම ධ්‍යානයක් ලැබීමයි. සමාධි ගතවීමෙන් පසුව ලබාගත් ධ්‍යානයකටද සමවැදී, ධ්‍යාන සුවය විඳීමේ හැකියාවක් තිබේ. ධ්‍යාන සුවය යනු ලෞකිකත්වය තුළින්ම ලබාගත හැකි අති බලවත් සුවයක් මිස ලෝකෝත්තර නිවන් සුවය නම් නොවේ.

බුදුපියාණන් විසින් දේශණා කර වදාරණ ලද පවිත්‍ර බුද්ධ ධර්මයේ සෑම තැනකම "සං" යන පදය විවිධාකාරයෙන් භාවිතා කර ඇත. ඒ යුගයේදී ධර්මය පිළිබඳව තේරුමක් ඇති කාටත් "සං"යනු කුමක්ද, කුමන අර්ථයකින් යොදා ගත්තාද යන්න පහසුවෙන් ම වැටහුණු බව එදා භාවිත කළ බොහෝමයක් ධර්ම පාඨවලින් අදටත් අපට විග්‍රහ කර පෙන්වා දිය හැකිය. එදා අස්සජි මහඅරහතුන්වහන්සේ උපතිස්ස පිරිවැජියාට, (පසුව සැරියුත් මහඅරහතුන්ට) දේශණා කර පෙන්වා දුන්නේ "සං" පිළිබඳවම

පමණි. එදා පැවැත් වූ දේශණාව සංදේශණාවකි.

"යේ ධම්මා හේතු පභවා
තේ සං හේතුං තථාගතෝ ආහ
තේ සං චයෝ නිරෝධෝ
ඒවං වාදී මහා සමනෝ"

පද හතරකට සාරාංශ කර පෙළ දහමේ මේ ආකාරයෙන් සටහන් කර තිබුණත් අස්සජි මහඅරහතුන්වහන්සේ උපතිස්ස පිරිවැජියාට කෙටියෙන් හෝ එදා සංදේශණාවක් පවත්වා තිබේ. හේතුඵල ධර්මයට අනුව "සං" උපදින ආකාරය විස්තර කර දී, චිත්තසංථානයේ ගැබ්වෙන "සං" නිරෝධ කරගැනීමට නිවැරදි මාර්ගය ද පෙන්නා දී, විස්තර කරන ලද්දේ, ඒ මහා ශ්‍රමණයන් වහන්සේ දේශණා කර පෙන්වා වදාරණ මුළු ධම්ම පරියායම "සං" පිළිබඳව හා "සං" නිරෝධ කිරීම පිළිබඳව විග්‍රහ කරන දේශණාවක් බවයි. මේ සංදේශණාව ශ්‍රවණය කිරීමෙන්ම උපතිස්ස පරිබ්‍රාජකතුමා එදා සෝවාන් මාර්ග ඵලයට පත් වූහ.

"තේ සං හේතුං තථාගතෝ ආහ
තේ සං චයෝ නිරෝධෝ"

යන මේ "සං" විග්‍රහය තේරුම් ගැනීම මුළු බුද්ධ ධර්මයත් තේරුම් ගැනීම හා සමාන වේ. අදටත් ප්‍රඥාවන්ත කෙනෙකුට මාර්ග ඵලයකට පත් වීමට "සං" දේශණාව නියත වශයෙන්ම උපකාර වේ.

අද අර්ථ ධර්ම යටපත් වී යෑම නිසා "සං" උත්පාද වන ආකාරය පෙන්වා වදාළ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයද යටපත් වී ඇත. අද පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය යනු පදවැල් කිහිපයක් පමණි. එදා

පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය තේරුම් ගත නොහැකිව එහි ඇතුළත් අර්ථ, ධර්ම, නිරුක්ති විග්‍රහ කර ගත නොහැකිව තිපරිවට්ටයම පෙන්වා දිය නොහැකි වූ බුද්ධඝෝෂ හාමුදුරුවෝ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය තේරුම් කිරීමට උත්සාහ ගෙන අවසානයේ, බොහෝම වෙහෙසට පත් වී අසාර්ථක වූ බව ප්‍රකාශ කර ඇත. "මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය නම් පරක් තෙරක් නැති මහ මුහුදක් වාගේයි, මම මේක තේරුම් කරගන්න ගිහිල්ල මහ මුහුදේ අතරමං වූ කෙනෙකු බවට ම පත් වුණා" යනුවෙන් බුද්ධඝෝෂ හාමුදුරුවෝ ම පවසා ඇත.

"අනේක ජාති සංසාරං
සංදා, විස්සං අනිබ්බි සං
ගහකාරකං ගවේ සං තෝ
දුක්ඛා ජාති පුනප්පුනං
ගහකාරක දිට්ඨෝසී
පුනගේ හං නකාහසී
සබ්බා තේ ඵාසුකා හග්ගා
ගහ කූටං විසං ඛිතං
විසංකාර ගතං චිත්තං
තණ්හානං ඛය මජ්ඣගා"

අපේ ගෝතම බුදුපියාණන්වහන්සේ බුද්ධත්වයට පත් වී ප්‍රකාශ කර වදාළ උදාන පාඨයක් වශයෙන් මේ ප්‍රකාශය අද කවුරුත් හඳුන්වයි.

මේ ගාථාවේ "සං" යන පදය හත් අවස්ථාවකම භාවිතා වී තිබේ. මුල්ම පේළියේ විස්තර වන්නේ ''එකතු කිරීම'' සාරයි යනුවෙන් නිගමනය කර අනේක විධ වූ ජාති, අනන්ත අප්‍රමාණ දේ එකතු කර, හදාගත් මේ හේතුඵල පරම්පරාව සාරයි යනුවෙන් නිගමනය කර මේ ගමන යෑමයි. සංසාර මඟ යනු මෙයයි. "සං"

පිළිබඳව නිවැරදි ලෙසින් අසා තේරුම් ගෙන, "සං" දැන ගැනීමෙන් (සංදා) මේ එකතු කිරීමේ නියත ක්‍රියාකලාපය අවබෝධ කරගත් පසු "සං" උපදවා ගැනීමෙන් වෙන් වී, (විස්සං) වැළකී, සංවර වී, සංසිඳවා, අලුතින් "සං" බිහි කිරීමට උපකාර වූ මුල් ගළවා දමා (නිබ්බිසං), මේ (ගත) ගේ සාදන අයිතිකරුවා පිළිබඳවත් නිවැරදි අවබෝධයක් ලබා ගත් පසු, නැවත නැවතත් දුකට පත් වීමට මුල් වූ හේතුව (ජාති) උපත බවම තේරුම් ගෙන චතු අරිය සත්‍යයන්ම අවබෝධ කර ගැනීමෙන් සියලු ආකාර වූ සංඛාර පැවැත්වීමෙන් තොර වී, (විසංඛාර ගතං චිත්තං), පංචස්කන්ධය එකතු කරමින් ගෙයක් නිර්මාණය කිරීමේ ක්‍රියාවලියෙන්ද වෙන් වී (ගහකූටං විසං ඛිතං) ඛීණා ජාති යන උතුම් අරහත් තත්ත්වයට පත්වන්නට උපකාර වූ තණ්හාවෙන් හා මදයෙන් මිදී නිදහස් වුණෙමි" යනු ඉහත ගාථාවල අර්ථයයි. මෙහිදීද සංදේශණාව විග්‍රහ කර ඇත.

මේ අනුව "සං" දේශණාව තේරුම් ගත් කෙනෙකුට මේ ගාථාවෙන් නිවන් දැකීමට උපකාර වූ නිවැරදි මඟ පෙන්වා දීමක් කර ඇති බවත් තේරුම් ගත හැකියි. "සං" තේරුම් නොගත් කෙනෙක් සංසාරේ අතරමංවීම හැර වෙනත් මඟක් හෝ ගැළවීමක් හෝ නොදකී. මේ හේතුව නිසා අතීත සංසාරයක් අර්ථ දක්වා ඇත.

තිරිසං සතුන් යනුවෙන් අපි සත්ත්ව කොට්ඨාශයක් නම් කරමු. තිරිසං යන්නෙහි "සං" කොටස් තුනම එනම් රාග, ද්වේෂ, මෝහ කොටස් තුනම ක්‍රියාත්මක වේ. එවැනි උපතක් බුද්ධ භාෂිතයේ තිරිසං ලෙස නම් කර විග්‍රහ කර ඇත. ද්වේෂය යන දෙවන කොටසෙන් වෙන් වූ අය දෙවියන් ලෙස සැළකේ. (ද්+වි) "ද්" යනු ද්වේෂය, "වි" යනු වෙන්වූ යන අර්ථයයි. දෙවියන්ට රාගය

හා මෝහය කොටස් දෙක පමණක් ඇත. ද්වේෂයෙන් වෙන් වූ නිසා දෙව් බවට පත් විය. බ්‍රහ්මයින් රාග, ද්වේෂ කොටස් දෙකෙන්ම වෙන් වූ අයයි. නමුත් මෝහයේ මුල් තවමත් පවතී. රාග, ද්වේෂ, මෝහ සහමුලින්ම සිඳ දැමූ, මුල් ගළවා දැමූ උත්තමයා භව උදුරා දැමූ (භව - උද්ධ) බුද්ධ තත්ත්වයට පත් වූ මුණිවරයායි.

ත්‍රිපිටක ධර්මයේ සඳහන් බොහෝමයක් වැදගත් සූත්‍ර ධර්මයන් සියල්ලෙහිම සංදේශණාව සම්පූර්ණයෙන්ම හෝ "සං" විග්‍රහයට අදාළ වූ කොටස් හෝ දේශණා කළ දේශණාවෝයි. මුළු සංයුක්ත නිකායේම විග්‍රහ වන්නේ "සං" උක්ත වන ආකාරයයි. එනම් හේතුඵල පරම්පරාවක් දිගින් දිගටම පවත්වා ගෙන යෑමට උපකාර වන එකතු කිරීමේ, රැස් කිරීමේ, උපාදානය කර ගැනීමේ ක්‍රියාවලියත්, සංවර වී, සංසිඳවා, සම්මා තත්ත්වයට පත් වීමට උපකාර කරගත හැකි උපදේශය එනම්, "සං" උක්තවීම පිළිබඳවත්ය.

මෙතෙක් කාලයක් තුළ "සං" යන පදයේ අර්ථ, ධර්ම, නිරුක්ති හා පටිභාන ධර්මයන් යටපත් වී වැසී තිබුණද අද වන විට මේ සියලුම ධර්ම කරුණු පිළිබඳව යථාපරිදි දේශණා කර සංදේශණාවක් කිරීමට හැකි වීම "පුබ්බේ අනනුස්සුතේසු ධම්මේ " යනුවෙන් බුදුපියාණන් දේශණා කර පෙන් වූ ධර්මතාවය ම නැවතත් මතුවීමකි.

මේ අනුව සෑම කෙනෙක්ම සංසාරය යනු කුමක්ද? සංඛාර කිරීම යනු කුමක්ද? සංතෝෂ වීම, සම්බන්ධ වීම ලෙස අප කරන ක්‍රියාවල තේරුම කුමක්ද? සංතාපයට, සංවේගයට, සංවේදනාවට, දුකට හේතුව කුමක්ද? යන මූලික කරුණු තේරුම් ගැනීමෙන් අප

අපම එකතු කර ගත්, රැස් කර ගත්, උපාදානය කර ගත් දේ මිස වෙන අර්ථයක්, හරයක් ඇති දෙයක් ජීවත් වීමෙහි නැති බව තේරුම් ගත හැකි වේ.

කවුරුනුත් අසා ඇති "සං" යන පදය බහුල වශයෙන් ඇතුළත් ගාථා තුනක් පහත දැක්වේ.

"සං සාර සාරෝස විනීත ණී | සං
සං ණීත සාතං සුචිසාර ධී | සං
සං ධීරකං සොණ්ණ තනූ පලා | සං
සං ලාප දේසිං පණමේ හිසා | සං
සං සාහිගං කේවල මෝහ නා | සං
සං නාහකං මාර රණේ විසේ | සං
සං සේවිතං දාසි මුදාර භා | සං
සං භාර ධම්මං පණමේ සදා | සං

සං දාසගං නාසිත පාප නා | සං
සං නාප ධංසිං හත සෝර පා | සං
සං පාර ගාමිං සුචිසාර වා | සං
සං වාර සංසං පණමේ රසා | සං"

දුටුගැමුණු මහ රජතුමා එදා ස්වර්ණමාලී මහ සෑ රඳුන් ගොඩ නඟන අවස්ථාවේ, මෙහි සඳහන් ගාථා තුන රන්පතක ලියා චෛත්‍යරාජයාගේ ගර්භයෙහි නිදන් කළ බව ප්‍රකට කරුණකි. එසේම දළදා සමිඳුන් අතීතයේ වැඩ සිටි සෑම දළදා මාළිගාවකමත් මෙම ගාථා තුන සටහන් කර ලියා තිබූ බවද පෙනේ. අදද මහනුවර දළදා මාළිගාවේ මේ ගාථාතුන ම ලියා දක්වා ඇත.

නිවන් දැකීමට උපකාර වන නිවැරදි බුද්ධ ධර්මය භාවිතා කළ මුල්ම අනුරාධපුර යුගයේදී, සංදේශණාව හා "සං" විග්‍රහය කාටත් තේරුම් ගත හැකි පරිදි, සරළ බසින් ගාථා වලට නගා කටපාඩම් කරගත් බවත්, එහි තේරුම දැන නිවනට උපකාර කරගත් බවත් මේ ගාථාවලින් පැහැදිළි වේ. චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයෙන් බුදුපියාණන් දේශණා කර පෙන්වා වදාළ "සං" ඥාණ පද හතර පදනම් කරගත් "සං" දේශණාවම එදා මිහිඳු හිමියන්ද අනුරපුරවාසීන්ට මුළින්ම දේශණා කළේ, මෙහි ඇති වැදගත්කම නිසාමය. සංදේශණාවෙහි පෙන්වා වදාළ "සංදස්සේති, සමාදපේති, සමුත්තේජේති, සංපහංසේති" යන ඥාණ පද හතර ආශ්‍රයෙන් ම කාටත් තේරුම්ගත හැකි පරිදි සකස් කරන ලද මෙම ගාථා තුනෙන්ද සංදේශණාවක් ම ඉදිරිපත් කර ඇත. මෙම ගාථාවල "සං" යන පදය මල්මාලයකට අමුණා, පෙළ ගසා, සකස් කරන්නාක් මෙන් "සං" යන පදය විසි හතර අවස්ථාවකදීම අර්ථ විසි හතරකින්ම භාවිතා කර ඇත. "සං" යන පදයේ අර්ථය එකතු කිරීම, එකතු කරගත් දේ, රැස් කිරීම, රැස් කරගත් දේ, උපාදානය කර ගැනීම, උපාදානය කරගත් දේ, අස් කිරීම මෙන්ම අස් කිරීමේ ක්‍රියාවලිය හා හිස් කිරීම, හිස් කිරීමෙන් ලබන නිවන් සුවයද පෙන්වා වදාළ ධර්ම විග්‍රහයකි. මෙම ගාථාවල එන ගැඹුරු අර්ථය පදපරම පුද්ගලයෙකුට පහසුවෙන් තේරුම් ගත නොහැකිය.

අදත් විවිධ සන්නිවේදන මාධ්‍යයන්ගෙන්, ගුවන් විදුලියෙන් දිනපතාම මෙම ගාථා ගායනයෙන් ඇසෙන ශබ්ද රසයක් විඳ ගන්නා නමුත්, එහි ඇති ධර්ම රසය, අර්ථ රසය හෝ නිරුක්තීන් දැන ඒවා ගායනා කරනවා යැයි කිව නොහැකියි. මේ ගාථා තුන නිවන් මඟට නිවැරදිවම පණ පිහිටුවා වදාළ උතුම් "සං" දේශණාවකි.

මේ ගාථා තුනෙන් විග්‍රහ කර පෙන්වා දක්වා ඇත්තේ පිරිසිදු නිවන් මඟයි. නිවන් මඟට පණ පිහිටුවීමකි. කම්මල්කරුවෙකු ආයුධයක් පණ පොවා, මුවහත් කරන්නාක් මෙන් නිවන් මඟ පෙන්වා දීමක් මෙහි විස්තර කර ඇත. ඒ නිසාම මෙම ගාථා තුනෙන් ම අග පේළිවල දැක් වූ "පණ" යනුවෙන් සටහන් කළ පදය කෙරේ අවධානය යොමු කළ යුතු වේ.

1. "පණ" මේ හි සා සං
2. "පණ" මේ සදා සං
3. "පණ" මේ රසා සං

ධම්මචක්කපවත්වන දේශණාවේ සඳහන් "පණ" පිහිටුවීමත් සමඟම මේ "පණ" පිහිටු වීමත් සසඳා බැලිය යුතුයි.

1. ඉදං බෝ "පණ" භික්ඛවේ දුක්ඛං අරිය සච්චං
2. ඉදං බෝ "පණ" භික්ඛවේ දුක්ඛ සමුදයං අරිය සච්චං
3. ඉදං බෝ "පණ" භික්ඛවේ දුක්ඛ නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා අරිය සච්චං

ආදී වශයෙන් එහිදී කරන ලද නිවන් මඟ පණ පිහිටුවීම එදා මෙන්ම අදටත් තේරුම් ගෙන "සං" දේශණාව තුළින් ම නිවන් අවබෝධ කරගත හැකි බව කාටත් තේරුම් ගත හැකියි. මෙම ගාථා තුනෙහි සාරාංශය වශයෙන් ගත් කළ පළමු ගාථාවෙන් ප්‍රකාශ වන්නේ, භව උදුරා දමන්නට උපකාර වන "පණමේ හිසා සං" යන බුද්ධ ගුණයත්, දෙවන ගාථාවෙන් "සංහාර ධම්මං" යන පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේ ධම්ම ගුණය ප්‍රකාශ කිරීමත්, තුන්වන ගාථාවෙන් "සං" ගසා බිඳ හැර, සංස තත්ත්වයට පණ පිහිටුවා, අරහත් තත්ත්වයට පත්වන්නට උපකාර වන සංවර ගුණයත්

පෙන්වා දීමකි. මේ අනුව "සං" දැන, "සං" දැක සංවර වී, සංසිඳුවා, සම්මා තත්ත්වයට පත් වන්නට සියලු දෙනාම උත්සාහ ගත යුතුයි.

කුමන හෝ තත්ත්වයෙන් පෘථග්ජන සිතක් ක්‍රියාත්මක වන තුරාවට චිත්තසංථානයේ කර්ම බීජ රැස්වී පවත්නා නිසා සංසාර ගමනද නියතයි. ඒ ඒ පුද්ගලයා ම තම කැමැත්තෙන් යන මේ සංසාර ගමන නිමා කිරීමට බුදුපියාණන් සංදේශණාව ඉදිරිපත් කර වදාළහ. අද යටපත් වී ඇති සංදස්සේති, සමාදපේති, සමුත්තේජේති, සංපහංසේති යන සංදේශණාවේ ඇතුළත් ඥාණ පද හතරම තේරුම් ගත් කෙනෙකුට බුද්ධ දේශණාවේ වදාළ "සංවර, සංසිඳීම, සම්මා" යන ත්‍රිවිධ ශික්ඛාව දැන අනුගමනය කර, නිවන් සාක්ෂාත් කර ගත හැකි වේ. ඒ වෙනුවෙන් බුද්ධ දේශණාවෙන් ම කරුණු ගෙන හැර පාමින් කළ මේ ධර්ම විග්‍රහයේ "සං" දේශණාව මෙයින් අවසන් කෙරේ.

* * * * * * * * * *

3. 2. 4

සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බ සුත්තං

එවං මෙ සුතං: එකං සමයං භගවා සාවත්ථියං විහරති ජෙතවනෙ අනාථපිණ්ඩිකස්ස ආරාමෙ. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛූ ආමන්තෙසි භික්ඛවොති. භදන්තෙති තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං, භගවා එතදවොච:

සෙවිතබ්බාසෙවිතබ්බං වො භික්ඛවෙ ධම්මපරියායං දෙසිස්සාමි. තං සුණාථ සාධුකං මනසි කරොථ. භාසිස්සාමීති. එවං භන්තෙති ඛො තෙ භික්ඛූ භගවතො පච්චස්සොසුං, භගවා එතදවොච:

කායසමාචාරම්පහං[1] භික්ඛවෙ දුවිධෙන වදාමි: සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පි. තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කායසමාචාරං. වචීසමාචාරම්පහං භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි: සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පි. තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං වචීසමාචාරං. මනොසමාචාරම්පහං භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි: සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පි. තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං මනොසමාචාරං. චිත්තුප්පාදම්පහං භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි: සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පි. තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං චිත්තුප්පාදං. සඤ්ඤාපටිලාභම්පහං භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි: සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පි. තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ඤාපටිලාභං. දිට්ඨිපටිලාභම්පහං භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි: සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පි. තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං දිට්ඨිපටිලාභං. අත්තභාවපටිලාභම්පහං භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි: සෙවිතබ්බම්පි අසෙවිතබ්බම්පි. තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං අත්තභාවපටිලාභ'න්ති.

එවං වුත්තෙ ආයස්මා සාරිපුත්තො භගවන්තං එතදවොච: ඉමස්ස ඛො අහං භන්තෙ භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං අවිභත්තස්ස එවං විත්ථාරෙන අත්ථං ආජානාමි.

''කායසමාචාරම්පහං භික්ඛවෙ, දුවිධෙන වදාමි: සෙවිතබ්බම්පි අසෙවි-තබ්බම්පි. තඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං කායසමාචාර''න්ති. ඉති ඛො පනෙතං වුත්තං භගවතා. කිඤ්චෙතං පටිච්ච වුත්තං: යථාරූපං භන්තෙ, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති කුසලා ධම්මා පරිහායන්ති. එවරූපො කායසමාචාරො න සෙවිතබ්බො. යථාරූපඤ්ච ඛො භන්තෙ, කායසමාචාරං සෙවතො අකුසලා ධම්මා පරිහායන්ති කුසලා ධම්මා අභිවඩ්ඪන්ති. එවරූපො කායසමාචාරො සෙවිතබ්බො.

---

1. කායසමාචාරම්පාහං – සීමු, මජසං.

166

ද්වතාව

සෑම සංකල්පයකම, සෑම සංඛතයකම නියත වශයෙන්ම ද්වතාවක්ද පවතී. ඇතිවීම, නැතිවීම මෙහි මුලයි. "ඇත නැත" යනුද මෙයම අර්ථ දැක්වීමකි. සංඛතයක් යනු එකතු කර, සකස් කරගත් දෙයක් යන අදහසයි. සංකල්පනාවක් යනු කාලය පීරා, එකතු කර හිතින්ම සාදාගත් දෙයක් යන තේරුම වේ. අටලෝ දහමම සංඛතයක් වාගේම ද්වතාවක් සහිත සංකල්ප හතරක අන්තයන් අටකි. මෙවන් ද්වතාවක් බිහිවීමට මූලික හේතුව මීට පෙරද පෙන්වා දුන් පරිදිම "මම" යන මධ්‍ය ලක්ෂ්‍යයක් ඇතිව, මමත්වයෙන් කටයුතු කිරීමයි. මම යන සංකල්පය මැද පිහිටුවා මැනීමෙන්, දෙපැත්තෙන් එක පැත්තක් අල්ලා ගනී, උපාදානය කර ගනී. එසේ නැතිනම් එක පැත්තක් මඟ හැර පැන දුවයි. සැප දුක, ලාභ අලාභ, රූපී අරූපී, මම වෙමි, මම නොවෙමි, අපි, අපේ නොවේ ආදී සියලු සංකල්පවලට හේතුව ද්වතාවක් පැවතීමයි. මම මැද ඉන්නා තුරාවට ලෝක ව්‍යවහාරයේ පවතින හැම සංකල්පයකටම, සංඛතයකටම දෙපැත්තක් ඇත.

විඤ්ඤාණයෙන් කටයුතු කරන හැම සත්ත්වයෙක්ම, පුද්ගලයෙක්ම නිරන්තරයෙන්ම උත්සාහ ගන්නේ මේ දෙපැත්තෙන් එක පැත්තක් අල්ලා ගැනීමටයි. එක පැත්තක් කරා නිරන්තරයෙන්ම ගමන් කිරීමටයි. නමුත් ලෝක ධර්මතාවය, ඒ කිසිම දෙයක් එකම ආකාරයට දිගටම නොපැවතීමයි. ඒ හැම දෙයක්ම අන්‍යතාභාවයට පත්වීම නියත ධර්ම ස්වභාවය බව වටහා ගත යුතුයි.

නිරන්තරයෙන්ම රිය ගමනක යෙදෙන මේ සංසාර පැවැත්මේ එකම ආකාරයක පවතින, වෙනස් නොවන,

විපරිණාමයට පත්නොවන, ගෙවී විනාශ වී නොයන, කිසිම දෙයක්, කිසිම තැනක්, කිසිම කෙනෙක්, කවදාවත්, කාටවත්, දැක ගැනීමට නොහැකි හේතුවත් ඒ හැම දෙයක්ම චිත්ත ශක්තියෙන් හදාගත්, හිතින්ම එකතු කර හදාගත්, සංඛතයන් වන නිසයි. චිත්ත ශක්තිය ගෙවී යාමත් සමඟම ඒ සියල්ල ද ගෙවී යයි.

නිවන, නිවීම යන නිදහස පමණක් සංඛතයක් නොවන එකම අසංඛත ධර්මයයි සිතින්ම හදා ගත්, එකතු කරගත් සියල්ලෙන්ම මිදී නිදහස් වීම නිවනයි. නිවනේ අල්ලා ගැනීමට හෝ අත් හැරීමට හෝ කිසිවක් නැත. පැවතීමට, ප්‍රතිෂ්ඨාපනයට, පිහිටු වීමට බිමක්ද නැත. එසේ නම් නිවන යනු තම සිතින්ම, චිත්ත ශක්තියෙන්ම තමන්ම එකතු කර හදා ගත් සියලු සංඛතයන්ගෙන් පූර්ණ ලෙස මිදී නිදහස් වීමයි.

මේ නිසා සියලු සංඛතවලට උරුම වූ මූලික ලක්ෂණ කිහිපයක් පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධයක් ලබා ගැනීම නිවන් අවබෝධයට ඉමහත් රුකුලක් වනු ඇත.

හැම සංඛතයකටම ද්වතාවක් පවතී යන්න පළමුවැනි ලක්ෂණයයි. බොහෝ විට එක පැත්තක් පමණක් හැම තැනකදීම ප්‍රකාශ වේ. අනිත් පැත්තත් විමසා, සොයා දැන, තේරුම් ගැනීම ද්වතාවය පිළිබඳ යථාවබෝධයක් ලැබීමයි. අත්ථකිලමතානුයෝගයත්, කාමසුඛල්ලිකානුයෝගයත් අන්ත දෙකකි. මෙය සමස්ත පැවැත්මේ ද්වතාව පිළිබඳව බුදුපියාණන් පැහැදිලි කර දුන් බුද්ධ භාෂිතයයි. මේ අන්ත දෙකේම නිවනක් නොපවතී.

නිවනට, නිවීමට, නිදහස් වීමට නම් "මජ්ඣිමා පටිපදාව" අනුගමනය කළ යුතු යැයි බුදුපියාණන් පැහැදිලිවම පෙන්වා

වදාළහ. නමුත් ද්වතාව තේරුම් නොගෙන නම් කිසිම කෙනෙකුට, කිසිමදාක මජ්ඣිමා ප්‍රතිපදාව යනු කුමක්ද යන්නත් නිවැරදිව තේරුම් ගත නොහැකියි. අද බොහෝ අය මජ්ඣිමා ප්‍රතිපදාව අනුගමනය කිරීමෙන් යම්කිසි ප්‍රතිපත්තියක්, මැද ප්‍රතිපත්තියක් අල්ලා ගැනීමට කටයුතු කරති. ඒ අල්ලා ගත් මැදත් මධ්‍යම ප්‍රතිපත්තියකි. සංඛතයකි. එය ද්වතාවක් ඇති සංඛතයක්ද නැද්ද යන්න ප්‍රඥාවෙන් දැක ගැනීම අවශ්‍යයි. එයද සකස් කරගත් දෙයක් නම්, කෙස් ගහක හෝ දෙයක් ලෝකය තුළින් අල්ලා ගත් මැදක් නම් එතනද නිවනක් නොවේ. ඒ නිසා මජ්ඣිමා ප්‍රතිපදා යනුවෙන් බුදුපියාණන්වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ වචනවලින් අදහස් කළේ කුමක්ද යන්න නිවැරදිව තේරුම් ගැනීමට ද්වතාව තේරුම් ගැනීම අවශ්‍ය වේ. කෙස් ගහක හෝ යමක් ලෝකය තුළින් අල්ලා ගෙන නම් එතැන ද්වතාවක් පවතී. එය සංඛතයකි. එතැන නිවනක් නැත. නිවන යනු දෙපැත්තම සම්පූර්ණ ලෙසින් අත්හැර, මැදිනුත් මිදී නිදහස් වීමයි. මජ්ඣිමා ප්‍රතිපදාව යනු මෙයයි.

ජීවී අජීවී, රූපී අරූපී සෑම සංඛතයකම ද්වතාවක් පවතී. මේ ද්වතාවය, පුද්ගලයෙකුගේ, සත්ත්වයෙකුගේ සිතකම පවතී. විඤ්ඤාණ තත්ත්වයෙන් සිත ක්‍රියාත්මක වන තුරාවට සෑම දෙයකම ප්‍රිය අප්‍රිය යන ද්වතාව විද්‍යාමාන වේ.

මම යන සංකල්පය මැද ලක්ෂය කොට ලෝකය මනින්නේ දෙපැත්තක් දකින නිසයි. ඒ ඉන් එක් පැත්තක් අල්ලා ගැනීමටයි. එක පැත්තකට ගමන් කිරීමටයි. මම වෙමි, මම නොවෙමි යනුවෙන් දෙපැත්තෙන් එක පැත්තකට සීමා මායිම් පනවා ඉවත් කරන්නේත්, අනෙක් පැත්ත අල්ලා ගන්නේත් මේ ධර්මතාව නිසයි. ලෝභ අලෝභ, ද්වේෂ අද්වේෂ, මෝහ අමෝහ යන

සියල්ලම මම වෙමි, මම නොවෙමි යන ද්වතා සංකල්පයට අනුවම තේරුම් ගත යුතු අන්ත දෙකක්ම විග්‍රහ කළ හැකි ධර්මතාවන්ය. ද්වතාව තේරුම් නොගත් අය බොහෝමයක් දෙනා අද්වේෂ, අලෝභ, අමෝහ යනු නිවනට උපකාර වන සංඛාර ලෙස නොදැනීම නිසාම තේරුම් කරති. නිවනට හේතු වන්නේ ලෝභක්ඛය, ද්වේෂක්ඛය, මෝහක්ඛය යන එකතු කරගත් දේ ඛය කර, සළාහැර සම්පූර්ණ කිරීමයි. ලෝභ, අලෝභ ආදී දෙකම ඛය කර, සළාහැර, නිදහස් වීම නිවනයි. ද්වතාව තුළින්ම මෙය නිවැරදිව දැක ගත යුතුයි.

විඤ්ඤාණ තත්ත්වයෙන් සිතක් ක්‍රියාත්මක වන තුරුම ලෝභ, අලෝභ, අතරේ හිත දුවයි. මේ දෙපැත්තෙන්ම පූර්ණ ලෙසින්ම නිදහස් වීමට නම් විඤ්ඤාණ තත්ත්වයෙන් ද හිත නිදහස් කරගත යුතු වේ. විඤ්ඤාණ තත්ත්වයෙන් හිත නිදහස් වූ පසුව මඤ්ඤතාවයෙන්ද, මානයෙන්ද, මැනීමෙන්ද, මමත්වයෙන්ද සිත නිදහස් වී පිරිසිදු චිත්ත තත්ත්වයට සිත පත් වේ.

විඤ්ඤාණය නිරන්තරයෙන්ම උත්සාහ ගන්නේ දෙපැත්තෙන් එක පැත්තක් අල්ලා ගැනීමටයි. ප්‍රිය අප්‍රිය යන දෙපැත්තක් දකින තුරාවට ප්‍රිය පැත්තම අල්ලා ගැනීමට උත්සාහ ගනී. ප්‍රිය දේ සොයමින්, අප්‍රිය දේ ඉවත් කර, අප්‍රිය දෙයින් පළා යෑමට විඤ්ඤාණය හැම විටම උත්සාහ දරයි. නමුත් කිසිම දිනක ප්‍රිය දේ දිගටම ප්‍රිය ලෙසින්ම පවත්වා ගත නොහැකියි. කැමැත්ත පරිදි ප්‍රිය ආකාරයට දිගටම පවතින ලෝකයක් හෝ ධර්මතාවක් නැත. ඊට හේතුව එය සංඛතයක් නිසාත්, ද්වතාවක් අතර ගමන් කරන නිසාත්ය.

ද්වතාවත්, ද්වතාව අතර නිරන්තරවම සිදුවන ගමනත් නිසා ප්‍රිය මනාප අන්තය අල්ලා ගැනීමට විඤ්ඤාණය දරණ උත්සාහය සංසාර ගමනයි. මේ සියලු තත්ත්වයන්, ගති ලක්ෂණයන්, සත්ත්වයෙකුගේ, පුද්ගලයෙකුගේ හිතකම පහළ වෙන දේ මිස, මේ පැවැත්මේ වෙන තේරුම් ගත නොහැකි අරුමයක්ද නැත. සිතින්ම රෝද ගැසීමත්, සිතින්ම දෙකෙළවර අතරේ ගමන් කිරීමත් ඉන් එක් කෙළවරක් අල්ලා ගැනීමට උත්සාහ ගැනීමත් නිසා තණ්හා ඇති වී, තැනක හා වී, උපාදානය කර ගැනීමත් මේ ආකාරයට සිතින්ම සිදු කරනු ලබයි.

සෑම සංඛතයකම ද්වතාවක් පැවතීමත්, විඤ්ඤාණය ප්‍රිය මනාප කෙළවර අල්ලා ගැනීමට දරණ උත්සාහයත් නිසාම සෑම පෘථග්ජන සිතකම නිරන්තවම බලාපොරොත්තු බිහිවේ. එකතු කරගැනීමට යම් දෙයකුත් දකී. මේ ආකාරයෙන් සිතින්ම සකස් කරගත් ද්වතාව නිසාම මාන, දිට්ඨි, අවිද්‍යා යන ලක්ෂණයන් තුනම විඤ්ඤාණයේ පහළ වේ.

සෑම සංඛතයකම ද්වතාවක් දකින නිසාම නිරන්තරයෙන්ම දෙකෙළවර අතරේ කරන ගමන නිසාම අන්‍යතාභාවයට පත්වීම සිතක පහළවන තවත් ලක්ෂණයකි. අන්‍යතාභාවය යනු පැවති තත්ත්වයෙන් වෙනත් තත්ත්වයකට පත්වීමේ ස්වභාවයයි. පවතින තත්ත්වය “තථ” බව ලෙසත්, ඒ තත්ත්වය ඊට වෙනස් තත්ත්වයකට පත්වීම අන්‍යතාභාවයට පත්වීම ලෙසත් බුද්ධ භාෂිතයේ පෙන්වා දී ඇත. තථ අන්‍යතා යනුද ද්වතාවක්ම වේ.

සෑම සංඛතයක්ම සිතෙන්ම එකතු කර (සං) හදාගත් දෙයක් වන නිසාත්, විඤ්ඤාණයේ නිරතුරුවම වෙනස් තත්ත්වයකට පත්වීමේ ගති ලක්ෂණය නිසාත්, එසේ සිතින් හදාගත් සංඛතයක් ගෙවී, විපරිණාමයට පත්වී, වෙනස් වන නිසාත් අන්‍යතාභාවයට

පත්වීම සිදු වේ. මෙම සිත හා සංඛතය එකම ආකාරයට සමාන්තරව, එකම රටාවකට අන්‍යතාභාවයට පත්වීමද සිදු නොවේ. මේ හේතුව නිසාම මෙතරම් මිනිසුන් ජීවත්වන ලෝකයේ හැම අතින්ම එක හා සමාන මිනිස්සු දෙදෙනෙක් හෝ, සොයා ගැනීමට නොහැකි වීමට හේතුව මෙම ධර්මතාව බව වටහා ගත යුතුයි.

අන්‍යතාභාවයත් සමඟම තවත් නියත ධර්මතාවක් පවතී. එය අනියතභාවයයි. අනියත යනු ස්ථිර ලෙසම, නියත ලෙසම පවතින දෙයක් නැත යන අර්ථයයි. ලොව බිහි වූ සියලු ම දේ, සියලුම අය, සියලුම තැන් සංඛත ලෙස සිතින්ම එකතු කර සාදා ගත් දේ නිසා ඒවායේ නියත ලක්ෂණය සදාකාලිකව නොපැවතී, විනාශ වී යන ලක්ෂණයයි. එය අනියතභාවයයි. අනිත්‍ය යනු මේ අනියත ස්වභාවයයි.

අනිච්චතාවය යනුද ධර්මතාවකි. ශබ්ද ස්වරයෙන් නම් අනිච්ච යන පදය අනිත්‍ය හව, අන්‍යතාභාවය යන පද අසලින්ම යන පදයකි. නමුත් අනිච්චතාවය යන පදය මීට වඩා හාත්පසින්ම වෙනත් අර්ථයක් දෙන පදයකි. මේ පදවල ද්වතාව ගැන සළකා බැලූවිට හැර වෙන කිසිම ආකාරයකින් මේ පදවල ධර්ම අර්ථයේ වෙනස්කම් දැක ගැනීමත් පහසු නොවේ.

තථ අන්‍යතා, නියත අනියත, ඉච්ච අනිච්ච යන පදවල තේරුම සහ ද්වතාව නිවැරදිව තේරුම් ගැනීමෙන් මේවායින් ත්‍රිලක්ඛණයට අයිතිවන පද වෙන්කර තේරුම් බේරුම් කරගැනීමත් පහසුය.

“ඉච්ච” යනු කැමැත්තයි, බුද්ධ භාෂිතයේ ඉච්ච යන වචනය විවිධ තැන්වල නිතර භාවිතා කර ඇති වචනයකි. අප්ප+ඉච්ච

(අප්පිච්ච), උද්ධ+ඉච්ච (උද්ධච්ච), කුක්කු+ඉච්ච (කුක්කුච්ච), අභි+ඉච්ච (අභිජ්ජා), අනිච්ච මේ හැම තැනකම ඉච්ච යනු කැමැත්තයි. අනිච්ච යනු කැමති සේ පැවැත්විය නොහැකි, කැමති පරිදි සිදු නොවන යන තේරුමයි. කැමැත්තට විරුද්ධව සිදුවන සියල්ල අනිච්ච වේ. කැමැත්ත පරිදි, කැමැත්තට එකඟව සිදුවන සියල්ලම ඉච්ච වේ.

සෑම සංඛතයකම නියත ලක්ෂණය වූ අන්‍යතාභාවයට පත්වීම නිසාම හැම විටම කෙනෙකු උත්සාහ ගන්නේ සංඛතයක එක කෙළවරක් අල්ලා ගැනීමටයි. සංඛතයක නියත ගති ලක්ෂණය තේරුම් නොගෙන ඒවායේ එල්ලීමට, ඒවා උපාදානය කර ගැනීමට දරණ උත්සාහය එසේ නැතිනම් සංඛතයක් කැමති පරිදි පැවැත්වීමට දරණ උත්සාහය කිසිම දවසක, කිසිම කෙනෙකුට, කිසිම විධියකින් තම කැමැත්තට අනුව පවත්වා ගැනීමට හැකියාවක් නැත. ඊට හේතුව, ඒ සියල්ලම චිත්ත ශක්තියෙන් සදාගත්, අන්‍යතාභාවයට පත්වෙන, විපරිණාමයට පත්වෙන සංඛත වීමයි. මේ අන්‍යතාභාවයට පත්වෙන යම් සංඛතයක්, තම කැමැත්තට විරුද්ධව වෙනස් වේ නම් ඒ සියල්ලම අනිච්චතාවය ලෙසින් ද පෙන්නුම් කළ හැකිය. නමුත් අන්‍යතාභාවයට හෝ අනියතභාවයට පත්වෙන සියලුම දේ දුකට හේතුවන දේ නොවේ. අන්‍යතාභාවයට පත්වීම නිසාත්, අනියතභාවයට පත්වීම නිසාත්, ඇතිවන ප්‍රතිඵලය ලෙසින් දුක සැප දෙකම අත්විඳින්නට හැකිකම ඇත. නමුත් නිච්ච යන පදයේ විරුද්ධ පැත්ත වූ අනිච්ච යන තත්ත්වය නිතරම කැමැත්තට විරුද්ධ යන අර්ථය දෙන නිසා එතැනදී දුක නියත වශයෙන්ම උරුම වේ. වචනයේ පරිසමාප්ත අර්ථයෙන්ම "අනිච්ච" යනු කැමැත්ත පරිදි නොවන යන තේරුමයි.

සුවාසුව දහසක් ධර්මස්කන්ධය

බුදුපියාණන් දේශණාකර වදාළ බුද්ධ ධර්මය සහමුලින්ම ද්වතාවක් පෙන්වා වදාළ දහමකි. මේ විශ්වය තුළ විද්‍යාමාන වන සියලුම සංඛාර හා සංකල්පනාවන් චිත්ත ශක්තියකින්, විඥ්ඥාණ ශක්තියකින් සාදා සකස්කරගත් දේ නිසා ඒ සියලු දේවලම දෙපැත්තක්ම ඇති බව බුදුපියාණන් පැහැදිලිවම දේශණාකර පෙන්වා වදාළහ. ලෝකයේ පවතින්නේ හරි හෝ වැරදි, හොඳ හෝ නරක, සැප හෝ දුක් ආදී වශයෙන් ද්වතාවයෙන් යුතු ධර්මයෝමයි. එක පැත්තක් හරි නිසා අනික් පැත්ත වැරදිය. හරි පැත්තක් පෙන්වා දෙන්නට නොහැකි නම් වැරදි පැත්තක්ද නැත. දවාලක් නැතිනම් රැයක්ද නැත. සංසාර ගමනක් නැතිනම් නිවනක් ද නැත. මෙය ඉතා සරළ ධර්මතාවකි. මේ ද්වතාවයි.

වරද, වැරැද්ද, වරදක් ලෙස පෙන්වාදීමත් එය නිවැරදිකර නිවැරදි මඟ පෙන්වාදීමත් බුදුපියාණන්වහන්සේ දේශණාකර පෙන්වා වදාළ සමස්ත ධර්මස්කන්ධයේම හරයයි. ප්‍රිය අප්‍රිය යැයි සෑම දේකම දෙපැත්තක් ඇත. ප්‍රිය දේ සොයා යෑම පෘථග්ජන පුද්ගලයින්ගේ නියත ස්වභාවයයි. අප්‍රිය දේ ඉවත් කර ඉන් වෙන්වී නිදහස් වීමට උත්සාහ දැරීමද පෘථග්ජන ගතියකි. මේ ආකාරයෙන් විශ්වයේ ඇති සෑම දේකම දෙපැත්තක්ම ඇති නිසා බුදුපියාණන් දේශණාකර වදාළ ධර්මයේද නිතරම දෙපැත්තක් ම පෙන්වා වදාළහ. මේ දෙපැත්ත නම් ද්වතාව නම් සුව දේ හා අසුව දේයි. සුව අසුව දහසක් දේ පෙන්වා දීම මුළු බුද්ධ ධර්මයේම හරය ලෙසින් කැටිකර පෙන්වා වදාළ සේක.

මේ සුව අසුව දහසක් දේ පෙන්වා වදාළ උතුම් බුද්ධ ධර්මයට යම් සීමාවක් පනවා මෙහි ඇත්තේ 84000ක් පමණ වූ

ධර්මස්කන්ධය යැයි පෙන්වා දීම අටුවා ආචාරීන් දුරු අසාර්ථක උත්සාහයකි. බුදුපියාණන් දේශණා කළ ධර්මය පන්සාළිස් වසරක් මුළුල්ලේ දේශණා කළ සියලුම ධර්මය සුව අසුව දහසක් ධර්මය බව නම් සහතික ඇත්තය. නමුත් එය 84000ක් නම් නොවේ. එය කෝටි ප්‍රකෝටි ගණනක් වූ වචනවලින් දේශණාකර වදාළ අසීමිත ධර්ම කණ්ඩයන්ගෙන් සමන්විතය. එය අසූහාර දහසකට සීමා කිරීම බුද්ධ ධර්මයට කළ අපහාසයකි.

තරමක් හෝ විමසිලිමත්ව ත්‍රිපිටක ධර්මයේ එන ඕනෑම ධර්ම විග්‍රහයක් කියවන විට ඇත්තේ අනුපුබ්බ ශික්ඛා, අනුපුබ්බ කිරියා, අනුපුබ්බ පටිපදා යන තුන් කොටසකට අයත් දේ බවත් ඒ හැමතැනකදීම පෙන්වා දී ඇත්තේ සුව අසුව යන ද්වතාවය බවත් ඔබට තේරුම්ගත හැකි වෙනු ඇත. මෙලෙස දෙපැත්තක් විග්‍රහ නොකළ දෙපැත්තක් පෙන්වා නොදුන් සුව අසුව දෙපැත්තම විග්‍රහ නොකළ දෙයක් ඇත්නම් එය නිවන පමණි. එහි පෙන්වා දුන්නේ එක පැත්තක් පමණි. ඒ එය අසංඛත ධර්මයක් වූ එකම තත්ත්වය නිසයි.

පසු කාලෙක එකතු කර ලියා පළකළ හෝ වෙනස් කරන ලද හෝ බුද්ධ භාෂිතය යම් කෙනෙකුට සත්‍යය වශයෙන්ම බුද්ධ භාෂිතයක්ද, එසේ නැතිනම් එය වෙනස් කර පසුව ලියූ එකක්දැයි පරික්ෂාකළ යුතු නම් එහි සුව අසුව දෙපැත්තම පෙන්වා ඇද්දැයි පරීක්ෂාකර බැලීමෙන් පමණක්ම එය සහතික කර දැන ගත හැකිය. සුව අසුව දෙපැත්තම පෙන්වා ඇත්නම් එය බුද්ධ භාෂිතයකි. එසේ සුව අසුව දෙපැත්තක් විග්‍රහ කර නැතිනම් එය පසුව එක් කරගත් සම්මතයකි. බුද්ධ භාෂිතයක් නොවන දෙයකි.

බුද්ධඝෝෂ හාමුදුරුවෝ අකුරු වචන ගණන් බලා ත්‍රිපිටකයෙහි අඩංගුව ඇත්තේ අසූහාර දහසකැයි ප්‍රකාශ කළේ ඔහුගේ නොදැනුවත්කම නිසා මිස "පදපරම" නම් වූ පෘථග්ජන තත්ත්වය නිසා මිස වෙනත් කිසිවක් නිසා නොවේ.

සෑම සූත්‍රයකම, හැම ධර්ම පාඨයකම, අභිධර්ම පිටකයේ, විනය පිටකයේ පවා මේ සුව හා අසුව යන දෙපැත්තම මනාලෙස විග්‍රහ කර ඇත. අනුගමනය කළ යුතු පිළිවෙළ සුව දේ සුව ධර්මය ලෙසත්, අතහැරිය යුතු දේ අසුව අධර්මය ලෙසත් සෑම තැනකම පෙන්වා දී ඇත. හොඳ නරක, කළු සුදු, චාරිත්‍ර වාරිත්‍ර, සිරිත් විරිත්, මණසිකාර අමණසිකාර, මිත්‍යාදෘෂ්ඨි සම්මා දෘෂ්ඨි, සංඛත අසංඛත, කරණීය අකරණීය, ද්වේෂ අද්වේෂ, මෝහ අමෝහ, ලෝභ අලෝභ, අස්ස පස්ස, ලෝක අලෝක, විද්‍යා අවිද්‍යා, සෝක අසෝක, මර අමර, නිච්ච අනිච්ච, නාථ අනාථ ආදී වශයෙන් දහසක් කාරණාවල (අනන්ත අප්‍රමාණ දේ) සුව අසුව දෙපැත්තම පෙන්වා වදාළ ධර්මය සුව අසුව දහසක් ධර්මය ලෙසින් බුදුපියාණන් වහන්සේම නම් කළහ. නිවන් සුවය විමුක්ති සුවය අරමුණු කරගෙන දේශණා කරණ ලද උතුම් සුවාසු දහසක් ධර්මස්කන්ධය ආගමික සංකල්පවලට හරවා උතුම් බුද්ධ ධර්මය බුද්ධ ඇදහිල්ලක් බවට පත්කරන්නට ලියූ සමන්තපාසාදිකාව, විශුද්ධි මාර්ගය ආදී පොත් පෙළ ගුරුකොට එයම ගුරුතැන්හිලා සළකා ඊට පසුකාලීනව ලියූ බොහෝ දේ බෞද්ධ සාහිත්‍යය, බෞද්ධ සංස්කෘතිය මිස උතුම් බුද්ධ ධර්මය නොවන බවත් කවුරුත් ගැඹුරින් සිතා බලා තේරුම් ගැනීමට උත්සාහ ගත යුතුය.

* * * * * * * * * *

2. අනිච්චවග්ගො

1. 1. 2. 1.

අනිච්ච සුත්තං

12. සාවත්ථියං-

රූපං භික්ඛවෙ අනිච්චං, වෙදනා අනිච්චා, සඤ්ඤා අනිච්චා, සඞ්ඛාරා අනිච්චා, විඤ්ඤාණං අනිච්චං. එවං පස්සං භික්ඛවෙ, සුතවා අරියසාවකො රූපස්මිම්පි නිබ්බින්දති, වෙදනායපි නිබ්බින්දති, සඤ්ඤායපි නිබ්බින්දති, සඞ්ඛාරෙසුපි නිබ්බින්දති, විඤ්ඤාණස්මිම්පි නිබ්බින්දති. නිබ්බින්දං විරජ්ජති, විරාගා විමුච්චති, විමුත්තස්මිං විමුත්තමිති ඤාණං හොති: ඛීණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං කතං කරණීයං නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාතීති.

1. 1. 2. 2.

දුක්ඛ සුත්තං

13. සාවත්ථියං-

රූපං භික්ඛවෙ දුක්ඛං, වෙදනා දුක්ඛා, සඤ්ඤා දුක්ඛා සඞ්ඛාරා දුක්ඛා, විඤ්ඤාණං දුක්ඛං. එවං පස්සං භික්ඛවෙ, -පෙ- නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාතීති.

1. 1. 2. 3.

අනත්ත සුත්තං

14. සාවත්ථියං-

රූපං භික්ඛවෙ අනත්තා, වෙදනා අනත්තා, සඤ්ඤා අනත්තා, සඞ්ඛාරා අනත්තා, විඤ්ඤාණං අනත්තා. එවං පස්සං භික්ඛවෙ -පෙ- නාපරං ඉත්ථත්තායාති පජානාතීති.

1. 1. 2. 4.

යදනිච්ච සුත්තං

15. සාවත්ථියං-

රූපං භික්ඛවෙ අනිච්චං, යදනිච්චං තං දුක්ඛං, යං දුක්ඛං තදනත්තා, යදනත්තා තං "නෙතං මම නෙසො'හමස්මි, න මෙසො අත්තා"ති එවමෙතං යථාභූතං සම්මප්පඤ්ඤාය දට්ඨබ්බං.

ත්‍රිලක්ඛණය

බුද්ධ භාෂිතයෙහි සඳහන් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ථ යන පද ත්‍රිලක්ඛණයට අයත් වේ. බොහෝමයක් දෙනා නොදැනීම නිසාම තේරුම් ගැනීමට නොහැකිවීම නිසාම, මේ අනිච්ච යන බුද්ධ භාෂිතයේ එන පදය අනිත්‍යභාවය සමඟත් අනියතභාවය සමඟත් වැරදීමකින් පටලවාගෙන දිගින් දිගටම වැරදි ලෙසින්ම භාවිතා කරති.

අනාත්‍යතාභාවයට පත්වීමේදීත්, අනියතභාවයට පත්වීමේදීත් යන අවස්ථා දෙකේදීම කෙනෙකුට සැප මෙන්ම දුක යන දෙකටම පත්වීමට, අත්විඳීමට හැකියාව ඇත. හිසරදයක් සැදුන කෙනෙකුට අනාත්‍යතාභාවයට පත්වීම යනු එය සනීප වීමයි. මෙහිදී අනියතභාවයට පත්වීම යනු පැවති හිසරදය ස්ථිර එකක්, නියත එකක් නොවන නිසා ඒ තත්ත්වය අවසන් වීමයි. එතැනදී ඒ පුද්ගලයාට අනාත්‍යතාභාවයට පත්වීමත්, අනියතභාවයට පත්වීමත් යන දෙකම දුක අවසන් වීමක් නිසා සැපට හේතු වේ. නමුත් අනිච්චතාවය යනු හැම විටම කැමැත්තට විරුද්ධව සිදුවේ යන අර්ථයයි. කැමැත්තට විරුද්ධව සිදුවන කිසිවකින් සැපක් බලාපොරොත්තු විය නොහැකියි. ලෝක ධර්මතාවය "සබ්බේ සංඛාරා අනිච්චාති", එකතු කර හදාගත් සියලු දේ කැමැත්තට විරුද්ධවම ක්‍රියාත්මක වීමේ ධර්මතාවයයි. නිතරම දුකට හේතු වන්නේ අනිච්චතාවයි. ඒ බව නිවැරදි ලෙසත් පැහැදිළි ලෙසත් තේරුම් නොගතහොත් ත්‍රිලක්ඛණය යනු කුමක්ද යන්නත් වටහා ගත නොහැකියි.

ද්වතාවය ලොව පවතින තුරු කෙනෙකුට හොඳ දේ තව කෙනෙකුට හොඳ නැත. කලකට හොඳ දේ තව කලකට නරකය.

තැනකට හොඳ දේ තව තැනකට හොඳ නොවේ. මේ ගති ලක්ෂණ අන්‍යතාභාවය හා අනියතබව යන දෙකටම පොදුයි. නමුත් අනිච්චතාවය මීට වෙනස්ය. ඉච්චතාවය, කැමැත්ත මෙතැනදී මුල් වේ. කැමති සේ නොවන කැමති සේ නොලැබෙන යම් ධර්මතාවයක් වෙතොත් එය අනිච්චතාවයයි. එය නියත වශයෙන්ම දුකට මුල්වන ස්වභාවයකි. කැමති සේ සිදුනොවන කිසිවක් නිසා සැප බලාපොරොත්තු විය නොහැකියි. එයද නියත ධර්මතාවයකි.

මෙතැනදී බොහෝම ඉවසීමෙන් යුතුව විමසා බලා තේරුම් ගත යුතු ධර්ම ස්වභාවයක් ලෙස "අනිච්ච" පිළිබඳව තේරුම් ගත යුතුයි. දුකට පත්වීමත් අනිච්චයි. සැප අවසන් වීමත් අනිච්චයි. මෙම ධර්මතා දෙකම කැමැත්තට විරුද්ධ නිසා දුකට මුල් වේ. එසේනම් අනිච්චතාවය යනු කැමති වූ දෙය කැමැත්ත පරිදි දිගටම පවත්වා ගැනීමට නොහැකි වීමයි. ඉච්ච අනිච්ච යන ද්වතාවය තේරුම් නොගෙන ත්‍රිලක්ඛණය තේරුම් ගත නොහැකි වන්නේ මේ නිසාමයි. ඉච්ච සේ සිදුවන සෑමදේම නියත වශයෙන්ම සැපට හේතුවේ. නමුත් මේ ලෝකයේ ධර්ම ස්වභාවය සියලු දේ ඉච්ච සේ දිගටම පවත්වා ගැනීමට නොහැකි වීමයි. දුකට මුල්වන හේතුව එයයි.

"ජීවිතං අනියතං මරණං නියතං" යන පාලි පාඨයද නිතර මරණ දැන්වීම්වල භාවිතා කරන පද වැලකි. මෙහි "අනියතං" ලෙස දැක් වූ පාලි පදයෙහි සිංහල තේරුම අනිත්‍ය බවයි. නියතං යනු එහි විරුද්ධ පදයයි. "අනිච්ච" යන පදයේ විරුද්ධ පදය "නිච්ච" යනුයි. මෙහි දැක්වූ "අනිච්ච" යන පදයත් "අනියතං" යන පදයත් පටලවාගෙන යොදා ගැනීම මේ වරදට මුලයි. අනිච්චය යනු කැමැත්ත මුල් කරගත් ධර්මතාවකි.

අනියතං අනිත්‍යයි යනු ස්ථිර ලෙස නොපවතී යන තේරුම දෙයි. එයද සත්‍ය ධර්මතාවකි. එහි තර්කයක් නැත. අනිත්‍ය නිසා ස්ථිරව නොපවතින දුක දැකීම, දුක ඇතිවීම හැමවිටම සිදු නොවේ. දුක් අවබෝධ කර ගැනීමට එය උපකාර නොවේ. ස්ථිරව නොපවතින බොහෝ දේ අනිත්‍ය නිසාම දුක නැතිවේ. සැප බිහිවේ. පිළිකා රෝගයකින් හෝ තද හිසරදයෙන් හෝ පෙළෙන්නෙකු එය අනිත්‍ය නිසාම ස්ථිර නොවන නිසාම එහි වෙනසක් කරගෙන සුවපත් වේ. එය ස්ථිර වූයේ නම් පමණක් දුක සදාකාලිකය. ලෙඩ රෝග, සතුරු කරදර හා බඩගින්න පවා ස්ථිර නොවන නිසාම අනිත්‍ය නිසාම ඒවා අවසන් වී සැප ඇති වේ. දුක අවසන් වේ. "අනිත්‍ය" යනු හැමවිටම දුක දැකිය හැකි ප්‍රකාශයක් නොවේ. එය සැප දුක දෙකටම පොදු ප්‍රකාශයකි.

නමුත් "අනිච්ච" යන ප්‍රකාශය කැමති සේ නොපැවතීම හැමවිටම දුක උපදවයි. බිහි වූ සියලු සංඛාරයෝ කැමති සේ නොපැවතීම තමාගේ කැමැත්ත අනුවම පවත්වා ගැනීමට නොහැකි වීමම දුකට මුල් වේ. දුකට හේතු වේ. විපරිණාමය, වැහැරීම, විනාශ වීම සෑම සංඛාරයකටම පොදු ධර්මතාවකි. ලොව හටගත් බිහි වූ සියලුම සංඛාරයෝ නිපද වූ ශක්තිය ගෙවීයාමත් සමඟම සෑම මොහොතකම වෙනස් වී විනාශය කරාම යන ගමන නිසා කිසිවක් අප කැමති සේ පවත්වා ගත නොහැකිය. එයම දුක ඇති වීමට හේතුවයි. දුකට පත්වීමට, දුකක් ලැබීමට අපි කෙසේවත් කැමති නොවෙමු. එයද අප කැමති සේ පවතින්නක් නොවේ. එයද "අනිච්ච" වේ. සැප අවසන් වී සැප වෙනස් වීම සේම, දුක ඇති වීමද අපේ කැමැත්ත නොවේ.

"සබ්බේ සංඛාරා අනිච්චාති"
"සබ්බේ සංඛාරා දුක්ඛාති"

යනුවෙන් දේශණා කළේ මේ තත්ත්වයයි. සියලු සංඛාරයෝ කැමති සේ නොපැවතීම නිසාම සියලු සංඛාරයෝ දුකම උපදවයි යනු මෙහි තේරුමයි.

ඒ නිසා අන්‍යතාභාවය හෝ අනියතභාවය ත්‍රිලක්ඛණයට අයත් නොවන බව සැක හැර දන බුද්ධ භාෂිතයේ සඳහන් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ථ යන ත්‍රිලක්ඛණයම නිවැරදි ලෙස භාවිතා කළ යුතුය. මේ පැවැත්ම පිළිබඳව දුක්විඳීම පිළිබඳව අරිය සත්‍යයන් පිළිබඳව නිවැරදිව තේරුම් ගැනීමට නම් ප්‍රිය මනාප බව, කැමැති බව, ඉච්ච බව මෙන්ම අනිත් අන්තය වූ අප්‍රිය අමනාප බව, අකමැති බව හා අනිච්චතාවය ගැනද නිවැරදි ලෙසම තේරුම් ගත යුතුය. ලෝක සත්ත්වයා තමන් විසින්ම විඳවන හැම දුකකටම හේතුව මේ ලෝකයේ පවතින ධර්ම ස්වභාවය නිවැරදිව තේරුම් නොගෙන, ධර්ම ස්වභාවයට විරුද්ධව කටයුතු කිරීමට දරණ නිබඳ උත්සාහයයි. එනම් තම හිතෙන්ම සකස් කරගත් සංඛතයන් තම කැමැත්ත පරිදි දිගටම පවත්වා ගැනීමට දරණ නිබඳ උත්සාහයයි.

"සබ්බේහි මේ පියේහි මනාපේහි නානා භාවෝ විනා භාවෝ" යැයි බුදුපියාණන් මේ කැමැත්ත, ප්‍රිය බව පිළිබඳව ඉතාම පැහැදිළි ලෙසින් විග්‍රහ කර පෙන්වා වදාළහ. සියලුම ප්‍රිය වූ, මනාප වූ දේ නානාභාවයටත්, අනිත්‍යතාභාවයටත්, විපරිණාමය වීමටත් පත්වී විනාශ වී නැති වී යන්නේය යනු ධර්මතාවයයි. මෙහි ප්‍රියේහි යනු ඉච්ච බව, කැමති බව යන අදහසයි. අනිච්ච බව බිහිවන්නේද කැමැත්ත, ඉච්ච බව අල්ලා නවත්වා ගැනීමට දරණ උත්සාහය නිසාමයි. අන්‍යතාභාවයට පත් වී, අනිච්ච බවටත් පත්වන්නේ මේ

කැමැත්තමයි. ගැඹුරින් සිතා ද්වතාවය තේරුම් ගෙන අවබෝධ කරගත යුතු ධර්මය මෙයයි.

සංසාර රිය ගමන ප්‍රිය මනාප දෙයක් ලෙස දකින තුරාවට මේ රිය ගමන යයි. ඊට හේතුව ත්‍රිලක්ඛණය නිවැරදිව අවබෝධ කර නොගැනීමයි. අවබෝධ නොවීමයි. ත්‍රිලක්ඛණය නිවැරදිව අවබෝධ කර ගැනීමෙන් මේ සංසාර ගමන පිළිබඳව යථාභූත ඥාණයෙන් නිවැරදි මිම්මකින් මැන දුක යන සංකල්පය පිළිබඳව සත්‍යාවබෝධයක් ලැබිය හැකියි. ප්‍රිය මනාප දේ සොයමින් දුක පළවා හැරීමට දුකෙන් පලායෑමට දරණ උත්සාහය සංසාර රිය ගමනක් බව එවිට නිවැරදිව තේරුම් ගත හැකි වනු ඇත. මේ සත්‍යය තේරුම් ගත් විට පමණක් දුක යනු තමන්ම හිතෙන්ම සාදාගත් ප්‍රිය මනාප දේ අල්ලා ගැනීමට ගන්නා උත්සාහයේම ද්වතාවය බවත් තේරුම් ගත හැකියි.

"අනිත්‍යයි, දුක්ඛයි, අනාත්මයි" ලෙස අද වැරදියට මෙනෙහි කරන ත්‍රිලක්ඛණය මඟින් කිසිදාක නිවැරදි ව දුක අවබෝධ කර ගත නොහැකි බව පැහැදිළිවම තේරුම් ගත යුතුයි.

දුක, සැප යන දෙකම විඤ්ඤාණයෙන්ම සාදා ගත් මායාවල් පමණි. සත්‍යයක් එහි ඇත්තේම නැත. විඤ්ඤාණ තත්ත්වයෙන් ක්‍රියාත්මක වන හිතකට දුක සැප අතර කරන නිරතුරු ගමනින් ආහාර සොයා දේ. බලාපොරොත්තු හිතේ ඇති කරවයි. ප්‍රිය මනාප දේ යනු බිලී කොක්කක ඇමිණුව ඇමක් වැනිය. ප්‍රිය මනාප දේ සැප සුව දේ සොය සොයා ඒ පසුපස හඹායාම නිසා කොක්කටම ඇමිණී දුක උරුම කර ගැනීම සංසාර රිය ගමනයි.

"සබ්බේ ධම්මා අනත්ථා" යනුවෙන් දේශණා කර වදාළේ තුන්වැනි ලක්ෂණයයි. "අනත්ථ" යන පාලි පදයේ සිංහල තේරුම අනාථ යනුයි. "අසාරට්ඨේන අනත්ථා" යන දේශණාවේදී මේ අනාථ බව, අසාර බව පෙන්වයි. සියලු සංඛාර දුකම උපදවයි නම් ඉන් බිහිවන ධර්මතාවය අනාථ තත්ත්වයකි. අනාථයි යනු පිහිට කර ගත නොහැකි අර්ථයක් නැති, වටිනාකමක් නැති දෙයක් බව පැවසීමයි. මෙතැන ප්‍රිය මනාප බව, ප්‍රිය මනාප දේට ඇලීම දුකක් උපත ලබන්නට හේතුව බව පෙන්වා දී ඇත.

දුක්ඛිත තත්ත්වයට පත්වීම අනාථ බවට පත්වීමකි. ඒ නිසා බිහිකරන කිසිඳු සංඛාරයක් කැමති සේ නොපැවතීම අනාථ තත්ත්වයට පත් වීමකි. හරයක්, අර්ථයක්, වටිනාකමක් නැති දෙයකි. මෙය දුක දැකීමෙහි සත්‍යය ස්වරූපයයි. පැවැත්මේ යථා ස්වරූපය දැකීමයි.

"අනත්ථ" යන පදය සිංහලයට පරිවර්තනය කිරීමේදී යොදාගත් "අනාත්ම" යන පදය හින්දු ධර්මයේ භාවිතාවන පදයකි. ආත්ම අනාත්ම වාදය බුදු දහම ඉදිරිපත් කළේ නැත. මෙය අන්තයක් අල්ලා ගැනීමකි. ආත්ම අනාත්ම යනු අන්ත දෙකකි. බුදුපියාණන් ප්‍රතික්ෂේප කළ සංකල්පයකි.

ත්‍රිලක්ඛණය භාවනා කිරීමේදී බුදුපියාණන් පෙන්වා දුන් පරිදි පාලි වචන තුනම "අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ථ" භාවිතා කිරීම වඩාත්ම සුදුසු ක්‍රමයයි. මින් අදහස් කළ දේ තේරුම් ගෙන දුක දැකිය හැකි බව හොඳින් අවබෝධ කරගැනීමෙන් පසුව මෙය කර්මස්ථානයක් ලෙස භාවිතා කිරීම ඵලදායි වේ.

"බිහිවන සියලු සංඛාරයෝ ප්‍රිය මනාප දේ අල්ලා ගැනීම නිසා බිහිවූවකි. ඒවා කැමති සේ නොපවතී". "දිගින් දිගටම කැමති ආකාරයෙන්ම පවත්වාගත නොහැකි ධර්මතාවය අනිච්ච ධර්මතාවයයි. "කැමති සේ දිගටම නොපවතින සියලු සංඛාර දුකයි". දුකම උරුම කර දෙන තත්ත්වය අනාථ තත්ත්වයයි". අර්ථයක්, වටිනාකමක් නැති පැවැත්මකි. ජීවත්වීම යනු සංඛාර පැවැත්වීමයි. ප්‍රියයි, මධුරයි, සැපයි, සුවයි යනුවෙන් සංඛාර සිතන්නේ, කරන්නේ, කියන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහවලින් බැඳීම, ඇලීම නිසා සිතේ හට ගත් මුළාව නිසාමය. ප්‍රිය, මධුර යැයි නිගමනය කළ දේ කැමති සේ දිගටම නොපවතින මෙම පැවැත්මෙහි ඇලී, බැඳී ඉන් මුළා වී සිටීම මොනතරම් අනාථ තත්ත්වයක්ද? කැමති සේ නොපවතින, දුකම උරුම කර දෙන, අනාථ තත්ත්වයට පත් කරන දේ අතහැර, නොඇලී, නොබැඳී සිටීම දුකින් මිදීමට, අනාථ තත්ත්වයෙන් මිදීමට ඇති එකම මාර්ගයයි

“ඉදං දුක්ඛං අරියසච්චන්ති” මෙ භික්ඛවෙ පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි ඤාණං උදපාදි පඤ්ඤා උදපාදි විජ්ජා උදපාදි ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛං අරියසච්චං පරිඤ්ඤෙය්‍යන්ති මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි -පෙ- ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛං අරියසච්චං පරිඤ්ඤාතන්ති මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි -පෙ- ආලොකො උදපාදි.

“ඉදං දුක්ඛසමුදයො අරියසච්චන්ති” මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි ඤාණං උදපාදි පඤ්ඤා උදපාදි විජ්ජා උදපාදි ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛසමුදයො අරියසච්චං පහාතබ්බන්ති මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි -පෙ- ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛසමුදයො අරියසච්චං පහීනන්ති මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි -පෙ- ආලොකො උදපාදි.

“ඉදං දුක්ඛනිරොධො අරියසච්චන්ති” මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි ඤාණං උදපාදි පඤ්ඤා උදපාදි විජ්ජා උදපාදි ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛනිරොධො අරියසච්චං සච්ඡිකාතබ්බන්ති මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි -පෙ- ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛනිරොධො අරියසච්චං සච්ඡිකතන්ති මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි -පෙ- ආලොකො උදපාදි.

“ඉදං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපද අරියසච්චන්ති” මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි ඤාණං උදපාදි, පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි, ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපද අරියසච්චං භාවෙතබ්බන්ති මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි -පෙ- ආලොකො උදපාදි. තං ඛො පනිදං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපද අරියසච්චං භාවිතන්ති මෙ භික්ඛවෙ, පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු චක්ඛුං උදපාදි, ඤාණං උදපාදි. පඤ්ඤා උදපාදි, විජ්ජා උදපාදි. ආලොකො උදපාදි.

යාවකීවඤ්ච මෙ භික්ඛවෙ, ඉමෙසු චතූසු අරියසච්චෙසු එවං තිපරිවට්ටං ද්වාදසාකාරං යථාභූතං ඤාණදස්සනං න සුවිසුද්ධං අහොසි, නෙව තාවාහං භික්ඛවෙ, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො[1] පච්චඤ්ඤාසිං. යතො ච ඛො මෙ භික්ඛවෙ, ඉමෙසු චතූසු අරියසච්චෙසු එවං තිපරිවට්ටං ද්වාදසාකාරං යථාභූතං ඤාණදස්සනං සුවිසුද්ධං අහොසි, අථාහං භික්ඛවෙ, සදෙවකෙ ලොකෙ සමාරකෙ සබ්‍රහ්මකෙ සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමනුස්සාය අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධො පච්චඤ්ඤාසිං. ඤාණඤ්ච පන මෙ දස්සනං උදපාදි, අකුප්පා මෙ චෙතොවිමුත්ති, අයමන්තිමා ජාති නත්ථිදානි පුනබ්භවොති. ඉදමවොච භගවා අත්තමනා පඤ්චවග්ගියා භික්ඛූ භගවතො භාසිතං අභිනන්දුන්ති.

1. අභිසම්බුද්ධොති – මජසං.

තිපරිවට්ටය

විද්‍යා විමුක්තිය හා ප්‍රඥා විමුක්තිය උදාකර ගැනීමට දරණු ලබන්නා වූ මේ උත්සාහයේ දී තිපරිවට්ටය පිළිබඳව නිවැරදි අවබෝධයක් ලබාගැනීම ඉතාමත්ම වැදගත් වේ. තිපරිවට්ටය යනු කුමක්ද යන්න පළමු කොටම තේරුම් ගත යුතුව ඇත. විවිධාකාර වූ තිපරිවට්ටයන් බුද්ධ දේශණාව තුළමත් දේශණා කර තිබේ.

නිවන් අවබෝධ කරගැනීමට උපකාර වන වට්ට තුනක් පිළිබඳව සළකා බලමු.

1. සංවට්ට
2. පරිවට්ට (ආවට්ට ලෙසද සමහර තැනක සඳහන් වේ) සහ
3. විවට්ට

1. සංවට්ට යනු, තම තමන්ම එකතු කර සාදාගත්, සාදාගෙන වටකර ගත්,ලෞකිකත්වයට සම්බන්ධ වන, සංසාරයට බැඳීමට හේතු වන කාරණාසමූහයක් උපදවා, එකතු කර උපාදානය කර ගැනීමේ ක්‍රියාවලියකි. (සං යනු එකතුවකි)

2. පරිවට්ට - ආවට්ට යනු තමන්ම එකතු කර සාදා ගත් ලෝකය පරිහණයකරමින් ජීවත් වීමයි. උපාදානය කරගත් පංචස්කන්ධයන්ම පරිහරණයකරමින්, මේ සාදාගත් ලෝකයෙන් මිදීමට නොහැකි වී, දැනීමක් නොමැතිවම ලෝකය තුළම හිර වී දුක් විඳීමයි. සිටි තැනටම ආපසු කරකැවී නැවත නැවතත් පැමිණීම ආවට්ටයයි.

3. විවට්ට යනු තමන්ම අතීතයේ දී එකතු කර, සාදාගත් සංයෝජන(බැමි) සියල්ලෙන්ම සදහටම මිදී නිදහස් වී, ලෞකිකත්වයෙන් ඉවත්ව ලෝකෝත්තර තත්ත්වයට පත්වීමයි. "විවටති විරෝචති" යනුවිවෘත වීම යන අදහසයි. මෙහිදීද තමන් ම සාදාගත් වටයෙන් වෙන්වීම, මිදීම, මිදී නිදහස් වීම"විවට්ට" වීමයි.

මීට අමතරව බුද්ධ දේශණාවේ ම පෙන්වා වදාළ තවත් විවිධ ආකාර තිපරිවට්ටයන් කිහිපයක් පහත දැක්වේ.

1. කම්ම වට්ට 2. කෙළෙස වට්ට
3. විපාක වට්ට යනු තිපරිවට්ටකි.

1. පරීක්ෂණ 2. නිරීක්ෂණ
3. නිගමන තිපරිවට්ටයක් වේ.
(සත්‍යය ඥාණ, කෘත ඥාණ, කෘත්‍ය ඥාණ)

1. සුනේථ 2. ධාරේථ
3. චරේථ යනු තවත් තිපරිවට්ටයකි.

1. උප්පාද 2. ඨිථි
3. භංග යනු තිපරිවට්ටයකි.

මේ සෑම තිපරිවට්ටයක්ම නිවන් දැකීමේ අවසාන පරමාර්ථය සඳහාත් උපකාර වේ.

නමුත් තම තමන්ම එකතු කර සාදා ගන්නා මේ ලෝකය, වටය සාදාගන්නා ආකාරය තමන්ටම තේරුම් ගැනීමට ලැබෙන්නේ, දැකගැනීමට ලැබෙන්නේ "සංවට්ටය" පිළිබඳව නිවැරදිව කරුණු තේරුම් ගැනීමෙන්ම පමණි. එසේම මේ සාදාගත් ලෝකය තුළ තමන්ම හිර වී, මංමුළා වී නොනවතින

සංසාර ගමනක යෙදෙන්නේ කුමන හේතුන් නිසාද යන්නත් තමන්ම තේරුම් ගත යුතුයි. වඩාත් වැදගත් වන්නේ තමන් සැප විඳිනවාය, දුක් විඳිනවාය, ජීවත් වෙනවාය යනුවෙන් කරන, කියන, හිතන සියලු දේ නිසාම හැම මොහොතකම මේ සදාගත් වටය තව තවත් නවීකරණය කර ගනිමින්, අලුත්වැඩියා කරමින් ඒ වට්ටය තවත් ශක්තිමත් කර ගැනීමට උත්සාහ දැරීම බව තේරුම් ගැනීමයි. පෘථග්ජන පුද්ගලයෙකුට පහසුවෙන් තේරුම් ගත නොහැකි වන්නේද මේ පරිවට්ට ආවට්ට යන තත්ත්වයයි. පරිවට්ටය පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධයක් ලබා නොගත් කෙනෙකුට විවට්ට යන තත්ත්වය කෙසේවත් තේරුම් ගත නොහැකියි. තමන් ම අතීතයේ උපදවා ගොඩනගා ගත් ශක්තියෙන් නිර්මාණය කරගත් "සංවට්ටය" දෛනිකව අලුත්වැඩියා කරමින් දිගටම පවත්වා ගෙන යෑමට උපකාර වන්නේද තමන්ගේම සිතේ මතු වන සංඛාර මිස වෙනත් කිසිම බාහිර සාධකයක් නොවන බවත් මේ තිපරිවට්ටය පිළිබඳවම ධර්මතාවය අසා තේරුම් ගත් කෙනෙකුට නිවැරදීම දැක ගත හැකි වේවි.

මේ අකාරයට තමන්ම අතීතයේ සාදාගත් සංවට්ටය තේරුම් ගෙන ජීවත් වන හැම මොහොතකම එය පරිහණය කරමින් ජීවත් වී මතු පැවැත්ම සඳහා අවශ්‍ය වන පරිද්දෙන් මේ පරිවට්ටයන් පවත්වා ගන්නා බවත් තේරුම් ගෙන මේ වට්ටයෙන් සඳහටම මිදී නිදහස් වන්නට අනුගමනය කළයුතු නිවැරදි ක්‍රියාමාර්ගය පිළිවෙත් පැහැදිළිව දැන ගත යුතුයි. සීල, සමාධි, පඤ්ඤා යන මූලික පිළිවෙත් පැහැදිළිව දැනගත යුතුයි. මේ නිසා අපි සීලයේ තිපරිවට්ටයත්, සමාධියේ තිපරිවට්ටයත්, පඤ්ඤාවේ තිපරිවට්ටයත් මෙතැනදී විශේෂයෙන්ම පැහැදිළි කර ගත යුතුයි.

තවද බුද්ධ දේශණාවෙන් ඉදිරිපත් කළ සියලුම ධර්ම කරුණුවලට අදාළවත් තිපරිවට්ටයක්ම දේශණා කර පෙන්වා දිය හැකි බව හැම කෙනෙකුම අවබෝධ කරගත යුතුයි. මජ්ඣිම නිකායේ පළමු වැනි සූත්‍ර දේශණාව වන මූලපරියාය සූත්‍රය, සම්පූර්ණයෙන්ම තිපරිවට්ටය පිළිබඳව දේශණා කරන ලද මූලධර්ම විග්‍රහයකි. මේ සූත්‍රයේ දී පෙන්වා වදාළ තිපරිවට්ටය,

1. මඤ්ඤති 2. මා මඤ්ඤති 3. න මඤ්ඤති

1. මඤ්ඤතාවය, මමත්වය, අස්මිමානය, මම යන තත්ත්වයට පත් වන්නට මුල් වන කරුණු, සංවට්ටය එනම්, මඤ්ඤතාවයයි.

2. මමත්වයෙන් මිදී නිදහස් වීමට අනුගමනය කළයුතු ක්‍රියාපිළිවෙත එනම්,අතහැර මිදී, නොඇලී නිදහස් වීම එය පරිවට්ටය, ආවට්ටය ලෙසත් පෙන්වාදිය හැකියි. එතැනදී "මා මඤ්ඤති" යනු පරිවට්ටයෙන් මිදීමේදී අනුගමනය කළයුතු වැඩපිළිවෙළ විස්තර කර පෙන්වා දීමයි.

3. "නමඤ්ඤති" යනු විවට්ට තත්ත්වයට පත් වූ, වටයෙන් මිදී නිදහස් වූ අරහතුන් වහන්සේගේ තත්ත්වය පිළිබඳව විස්තර කර පෙන්වා දීමයි.

සීලයේ තිපරිවට්ටය

සීලයේ තිපරිවට්ටය පිළිබඳව අපි දැන් විස්තර සහිතව සොයා බලමු.

1. මිච්ඡා සීලය
2. ලෞකික සීලය (වේරමණී සීලය)
3. අරියකාන්ත ලෝකෝත්තර සීලය

සීලය යනු ළය සිසිල් වීමයි. තම තමන්ම එකතු කරගත් සුන්දර දේ නිසා තමා තුළම ගින්දර ඇවිළී එකොළොස් ගින්නක් තම හද තුළම ඇවිළීම නිසා තමන්ටම විඤ්ඤාණ ශක්තියක් උරුම වේ. සංවට්ට යනු මේ දර එකතු කර සාදා ගත් ගිනි ගොඩයි. මිච්ඡා සීලයෙන් සිදු වන්නේ කෙළෙස් නැමති දර රාග, ද්වේෂ, මෝහ එකතු කර ගිනිගොඩ ඇවිළීමෙන් එකොළොස් ගින්නක් තම හද තුළම අවුළුවා ගැනීමයි. අතීත සංසාරයේ කවදා හෝ මිච්ඡා සීලයෙහි නොයෙදීම නිසාත් තමා එකතු කරගත් රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති තමා තුළම ගබඩා වී නොපැවතීම නිසාත් මේ සංසාර ගමන දිගටම යෑමට අවශ්‍ය වෙන්නා වූ ඉන්ධන ශක්තිය නොලැබී යයි. ඒ නිසා සංවට්ටය තමන්ම මිච්ඡා සීලයේ යෙදීමේ ඵල විපාකයක් ලෙසින් සකස් කරගත් හදාගත් වටයකි.

මිච්ඡා සීලය තමාම අපායගාමී වීමට හේතුවන බව, මූලික වන බව අසා දැනගත් කෙනෙකු අපායෙන් බේරී සුගතිගාමී වීමට අදහස් කිරීම නිසා මිච්ඡා සීලයෙන් වෙන්වීම සඳහා (වේරමණී සීලයක්) ලෞකික සීලයක් සමාදන් වේ.

1. "පාණාතිපාතා හෝති" යනු පණ ඇති සතෙකුගේ පණ නැසීම යන මිච්ඡාසීලයයි.
2. "පාණාතිපාතා වේරමණී සික්ඛා පදං සමාදියාමි" යනු "පණ ඇති සතෙකුගේප්‍රාණයට හානියක් කිරීමෙන් වෙන් වී වැළකී සිටීම" යන සමාදන් වීමයි. එයලෞකික සීලයයි.

3. "පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතෝ හෝති" යනු අරියකාන්තසීලයයි. ලෝකෝත්තර සීලයයි. මෙතැනදී මනසින් සිතා බලා කටයුතු කරනකෙනෙකු ලෙස ඔබ ලෞකික සීලය එනම් වේරමණී සීලය හා පටිවිරතෝහෝති යන අරියකාන්ත සීලය යන දෙකම පිළිබඳව වෙනස මනා කොට තමා තුළින්ම දැන දැක ගත යුතුයි. ලෞකික සීලය හා අරියකාන්ත සීලය යනු දෙකක් බව පළමුවෙන් ම දැකගත යුතුයි.

බොහෝමයක් පෘථග්ජන ලෝකයා ප්‍රාණඝාතයක් කිරීමෙන් වැළකී සිටින්නේ, පර පණ නැසීමෙන් තමාට ද අපා දුක් විඳීමට සිදු වන බව අසා දැන ඇති නිසා අපායෙන් වෙන් වී සිටීමේ චේතනාවෙන් අපාදුක් විඳීමට ඇති භය නිසාම පාපයෙන් වැළකී කටයුතු කරති. තවත් බොහෝමයක් දෙනා පර පණ නැසීමෙන් වැළකී සිටින්නේ සුගතියක ඉපදීමට, දිව්‍ය ලෝකවල බ්‍රහ්ම ලෝකවල, මිනිස් ලෝකයේ ඉපදීමට හැකි වෙතැයි සැපයට ආශා වී සිල් රකී. මේ අනුව වේරමණී සීලය සමාදන් වීමෙන් බලාපොරොත්තු වන්නේ මෙම ලෞකිකත්වය තුළම යම්කිසි යහපත් තැනකට පත්වීමකි. එනම් අපායෙන් මිදීමත්, සුගතියට පත් වීමත් යන ලෞකික බලාපොරොත්තු යන අන්ත දෙක මිස, නිවනට උපකාර වන අරිය සීලයක් මෙම ලෞකික සීල සමාදානයේ නැති බව පැහැදිළි විය යුතුයි. එය යහපත් සංසාර ගමනක් දිගට ම පවත්වා ගෙන යෑමට නම් උපකාර වේ. මෙහිදී කුසලයක් සිදු නොවේ. පාපයෙන් වෙන්වීම කුසලයම නොවේ. පාපයෙන් වෙන්වීම පින්කමක් ද නොවේ. නමුත් එය ද ලෞකික සීලයකි.

බුදුපියාණන් දේශණා කර වදාළ අරිය සීලය යනු මෙම ලෞකික සීලය නොවේ. බුදුපියාණන් උපත ලැබූ යුගය වන විටත් සම්මතයෙන් සමාදන් වූ සීල සමාදානයක් එදා භාවිතයේ පැවතුණු බව කවුරුත් දන්නා කරුණකි. මහාමායා දේවිය බෝසත් කුමරා ගැබ්ගත් අවස්ථාවේ පටන් අෂ්ටාංගික උපෝසථ සීලය සමාදන් වී සිටි බවත් ප්‍රකට කරුණකි. මහා සම්මත රජුගේ කාලයේ පටන්ම දස රාජ ධර්මයේ අඩංගු සිල් පදවලින් පද පහක් අද දක්වාත් පන්සිල් පද ලෙසින් සමාදන් වේ. මේ ලෞකික සීලයයි.

බුදුවරයෙකු ලොව පහළ වන්නේම පෙර නොඇසූ විරූ "පුබ්බේ අනනුස්සුතේසු ධම්මේ" යන නවතම ධර්ම අර්ථ විග්‍රහයක් කිරීමටයි. මේ ආකාරයෙන්ම ගෝතම බුදුපියාණන්ද බුද්ධත්වයට පත් වී සීලය නමින් එදා සම්මත කරගෙන තිබූ යහපත් සිල් රැකීමේ ප්‍රතිපදාවටත් අලුත්ම අර්ථකථනයක් ලබා දී අලුත්ම ආකාරයේ ලෝකෝත්තර සීලයක් ලෝකයාට හඳුන්වා දුන්හ. මේ සීලය එතෙක් භාවිතයේ පැවති ලෞකික සීලයේ එන පදවැල්වලටම නව අර්ථකථනයක් ධර්ම අර්ථයක් ලබා දීමකි. අපායෙන් මිදී නිදහස් වීම හෝ දෙව් මිනිස් සැප ලබා ගැනීම හෝ මෙම සීලයේ පරමාර්ථය හෝ බලාපොරොත්තුව හෝ නොවේ. මෙම අරිය සීලයෙන් බලාපොරොත්තු වූයේ ලෝකෝත්තර නිවනයි. ලෝකයෙන් එතෙර වීමට ලෞකිකත්වයෙන් මිදී නිදහස් වීමට උපකාර වන ආකාරයේ අධ්‍යාත්මික නිවීමක් ළය සිසිල් වීමක් මේ අරියකාන්ත සීලයේ පවතී. ලෞකික සීලයෙන් සිදුවන්නේ ශික්ෂණයකි. එය තාවකාලික හික්මීමකි. නමුත් ලෝකෝත්තර අරියකාන්ත සීලයෙන් බලාපොරොත්තු වන්නේ හික්මීම තුළින්ම බිහිවන ලබා ගත හැකි සංවරත්වයට ද පත් වීමකි.

අරිය සීලය එකකි. පෘථග්ජන පුද්ගලයාගේ සීලය තව එකකි. අරිය උත්තමයෙකු සීලයෙහි පිහිටන්නේ යථාවබෝධයෙන්මය. ඒ බණ අසා කරුණු අවබෝධ කරගෙන ගිනි උපදින තැන් දැන, ගින්නට හේතු දැක ප්‍රඥාවෙන්ම ඒ ගිනි නිවා සිසිල් කර ගැනීමට උපකාර වන දහම ධර්ම මාර්ගය කුමක්දැයි ලැබූ යථාවබෝධයෙන්ම සීලයෙහි පිහිටයි. එය හේතුඵල දහම අවබෝධයෙන්ම ලැබූ සීලයකි. අරිය සීලය කුසල සීලය ලෙසද හඳුන්වනු ලැබේ.

අරිය උත්තමයෙකු සීලයෙහි පිහිටනවා මිස කවුරුන් හෝ සීලයෙහි පිහිටවනවා නොවේ. කාගෙන්වත් ගත් සීලයක පිහිටනවාද නොවේ. කවුරුන් හෝ දුන් සීලයක් ගන්නවාද නොවේ. ලෝක අපවාදයෙන් බේරීමට ලෝකයාට ප්‍රදර්ශනය කිරීමට සිල්වතෙකු බව කියා පෑමට රකින සීලයක් ද නොවේ. යම්කිසි ලාභයක්, ප්‍රයෝජනයක්, කීර්තියක්, ප්‍රසංශාවක් ලබා ගැනීමේ අරමුණින් රකින සීලයක්ද නොවේ. ගුරු හාමුදුරුවන්ගෙන් සිල් ලබා ගත් නිසා ගුරු කුලයේ සම්මතයෙන් සියලු අය සිල් වත රකින නිසා රකින සීලයක්ද නොවේ. දායක, ශ්‍රාවකකාරක ආදීන්ගෙන් සිව්පසය ලබා ගැනීම සඳහා රකින සීලයක්ද නොවේ. හේතුඵල දහම දැක ඒ පිළිබඳ ලැබූ යථාවබෝධයෙන්ම මෙතෙක් කල් විඤ්ඤාණයෙහි උපත ලත් ලෝභ, ද්වේෂ, මෝහ නැමති කුණු සළා හැරීමෙන්ම ගිනි නිවා දැමීමෙන්ම ලැබූ සිසිලකි, සීලයකි. ඒ නිසාම අරිය සීලය කුසල සීලය ප්‍රඥාව මුල් කොට ගෙනම සීලයේ පිහිටීමකි.

කුණු සළා හැරීමෙන් චිත්තය අධිප්‍රතිසාරයට පත්වෙයි. අධිප්‍රතිසාරයට පත්වීමෙන් ප්‍රමෝදය ඇතිවේ. ප්‍රමෝදයෙන් ප්‍රීතිය

හට ගනී. ප්‍රීතියෙන් ප්‍රසබ්දිය (සංසිඳීම) ඇතිවේ. සංසිඳීම නිසා සුවය ලැබේ. සුවය සමාධියට පත්වේ. සමාධියට පත්වීමෙන් යථාභූත ඥාණ දර්ශනය (අලෝකය) ලැබේ. විරාගය නිරෝධය, විමුක්තිය ඉන්පසුව ක්‍රමයෙන් ධර්මානුකූලවම ලැබේ. මෙය අරිය සීලය වැඩෙන ගමන් මඟයි. එය බලෙන් වඩා ගත හැකි දෙයක් නොවේ.

අරිය උත්තමයෙකුට උත්සාහයෙන් සිල් රැකීමක් හෝ පොරොන්දු වීමක් ලෙස සිල් ගැනීමක් හෝ කෙනෙකුගෙන් ගත් සිල් වතක පිහිටීමක් හෝ අවශ්‍ය නොවේ. අරිය තත්ත්වයට පත්වීමත් සමඟම ලැබූ යථාවබෝධය නිසා සීලයෙහි පිහිටයි. ඒ සීලය ප්‍රඥාවෙන්ම රකී. සෝවාන් තත්ත්වයට පත් වීමත් සමඟම අරිය උත්තමයා යම් සීලයක් හෝ වතක් පරම ආහාර කොට පැවැත්වීමෙන් මිදෙන්නේ මේ නිසාමය. ඒ සංයෝජනයෙන් මිදුණු නිසාය.

සීල, සමාධි, ප්‍රඥා එකම රෝදයක ගරාදි තුනක් බඳුය. මේ ගරාදි තුනම නොමැතිව රෝදය කැරකැවිය නොහැකිය. එමෙන්ම ප්‍රඥාව අරිය සීලයෙහි මුල් ගරාදියයි. ප්‍රඥාව නිසා සීලයෙහි පිහිටන අතර සීලය නිසා සමාධිය වැඩේ. සමාධිය නිසා ප්‍රඥාව වැඩේ. ප්‍රඥාව වැඩෙත්ම සීලය බලවත් වේ. නැවත සමාධිය බලවත් වේ. නැවත නැවත ද ප්‍රඥාව බලවත් වෙයි. මෙය ගුණාකාරයෙන් වර්ධනය වීමක් සිදුවෙයි.

පෘථග්ජන පුද්ගලයාට සීලය යනු ආරක්ෂක වැටක් පමණි. රාග, ද්වේෂ, මෝහ නිසා කරන අකුසල්වලින් වෙන් වී බේරී සිටීමට ඉදිකරගත් වැටකි. ඒ වැට සකස් කර ප්‍රඥාව නැමති බීජය

වපුරා නොගත්තේනම් අස්වැන්නක් ලබා ගත නොහැක. එනම් ප්‍රඥාව නොවැඩේ. අරිය උත්තමයාට සීලය වැටක් නොවේ. ප්‍රඥාව නැමති භෝගය වැඩී උස් මහත් වී ඇති නිසා රාග, ද්වේෂ, මෝහ නැමැති වල් සතුන්ට ඒ භෝග පාළු කර දැමිය නොහැකිය.

මේ අනුව බුදුපියාණන්වහන්සේ එදා අලුතින්ම ලෝකයාට දේශණා කර වදාළේ එතෙක් ලෝකයේ භාවිතා වෙමින් පැවති ලෞකික පංච සීලයම නොවේ.

බුදුපියාණන්වහන්සේ ලෝකයාට අලුතින් එදා දේශණා කර වදාළ ලෝකෝත්තර පංච සීලය වන්නේ,

1. සංවර සීලය
2. චේතනා සීලය
3. වේරමණී සීලය
4. ප්‍රභාණ සීලය
5. අවිතික්කම සීලය

යන අංග පහකින් සමන්විත වූ අරියකාන්ත සීලයයි. ඒ වාගේම මේ පංච සීලය ම තවත් ආකාරයකින් විග්‍රහ වේ.

1. පරියන්ත පාරිසුද්ධි සීලං
2. අපරියන්ත පාරිසුද්ධි සිලං
3. පරිපුණ්ණ පාරිසුද්ධි සීලං
4. අපරාමට්ඨ පාරිසුද්ධි සීලං
5. පටිප්පස්සද්ධි පාරිසුද්ධි සීලං

ලෙසත් පටිසම්භිදාමග්ග දේශණා වෙන්ම සීලය විග්‍රහ කර තිබේ.

1. "සංදේශණාවක් අසා සංදිට්ඨිකෝ" තත්ත්වයට පත් වී, සංවර වීමට පෙර "සංවරේන පහාතබ්බා" යන තත්ත්වයට පත් වීමට පෙර රකින සීලය අනුපසම්පන්න "පරියන්ත පාරිසුද්ධි සීලය" ලෙසත්,

2. සංදිට්ඨිකෝ තත්ත්වයට පත් වී, දස්සනේන සම්පන්න වී, සංවරත්වය තේරුම්ගත් පසුව සංවරේන පහාතබ්බා කිරීම සඳහාම රකින සීලය "උපසම්පන්නසීලය" ලෙසත්,

3. කළ්‍යාණ මිත්‍ර සම්පත්තියක් ලැබී, කුණු සළාහැරීම සඳහා, මඟඵල සඳහාම රකින සේඛ සීලය "පරිපුණ්ණ පාරිසුද්ධි සීලය" ලෙසත්,

4. මඟඵලලාභිව අරහත් තත්ත්වයට පත්වීමේ බලාපොරොත්තුවෙන් රකින සීලය "අපරාමට්ඨ පාරිසුද්ධි සීලය" ලෙසත්,

5. බුද්ධ තත්ත්වයට පත්වූ ලොව්තුරා බුද්ධ, පච්චේක බුද්ධ, අරහත් බුද්ධ යන අසේඛ අරිය උත්තමයන් වහන්සේලාගේ සීලය "පටිප්පස්සද්ධි පාරිසුද්ධි සීලය" ලෙසත්, ගෝතම බුදුපියාණන් පිරිසිඳුවම වෙන් වශයෙන් දේශණා කර පෙන්වා වදාළහ.

අරියකාන්ත ලෝකෝත්තර සීලයේ වැදගත්ම අංගයක් වන්නේ එය සංවර සීලයක් බව ප්‍රකාශ කිරීමයි. තමන්ගේම ඉන්ද්‍රියයන් හයම සංවර කර ගැනීමෙන්ම මෙම සීලයේ පිහිටිය යුතු වේ.

"කායේන සංවරෝ සාධු
සාධු වාචාය සංවරෝ
මනසා සංවරෝ සාධු
සාධු සබ්බත්ථ සංවරෝ"
යන තත්ත්වයට පත් වූ පුද්ගලයාට නිවන් මඟඵල පූර්ණ

කර ගැනීමට නියත වශයෙන් ම තමන් තුළම පිහිටි සංවර සීලය උපකාර වේ. දහසක් සංවර සීලය, කෝටියක් සංවර සීලය, ප්‍රත්‍යසංනිස්සිත සීලය ආදී පදවලින් විග්‍රහ කර පෙන් වූ සීලයේ පිහිටීම සීලයේ තිපරිවට්ටයේ තුන්වන පියවර වූ විවට්ටයයි.

මේ අනුව මිච්ඡා සීලයෙන් වෙන් වීම සඳහා සමාදන් වන ලෞකික සීලය අදත් එදත් සම්මතයෙන් භාවිතයේ පවත්වාගෙන ආ යහපත්, හොඳ, ලෞකික පැවැත්වීමක් සඳහාම උපකාර වන සීලයක් මිස බුද්ධ භාෂිතයේ පෙන්වා වදාළ අරියකාන්ත සංවර සීලයම නොවන බව හැම බෞද්ධයකුම තේරුම් ගත යුතුව තිබේ. මුලින් ම සම්මත ලෞකික සීලයේ පිහිටීමත්, පසුව ලෝකෝත්තර සීලයේ පිහිටා සංවර වීමත් නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට බෙහෙවින්ම උපකාර වේ.

එදා සම්මතයෙන් ලෝකයා භාවිතා කරගෙන ආ සිල් පදයන්හි වචන මුල්කර ගෙනම ඒ පදවලටම නව අර්ථකථනයක් සහිත වූත් ධර්ම පරියායක් ප්‍රතිපත්තියක් සහිත වූත් සිල්පද රාශියක්ම බුදුපියාණන්වහන්සේ ම ලෝකයාට දේශණා කර වදාළ බව චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේත්, දීඝ නිකායේ සාමඤ්ඤපල සූත්‍රයේත්, තවත් සූත්‍ර ධර්ම ඉතා විශාල ගණනකත් දේශණා කර පෙන්වා වදාළහ.

පාණාතිපාතා වේරමණී සික්ඛා පදං සමාදියාමි
අදින්නාදානා වේරමණී සික්ඛා පදං සමාදියාමි
කාමේසු මිච්ඡාචාරා වේරමණී සික්ඛා පදං සමාදියාමි
මුසාවාදා වේරමණී සික්ඛා පදං සමාදියාමි
සුරාමේරයමජ්ජපමාදට්ඨානා වේරමණී සික්ඛා පදං
සමාදියාමි.

යනුවෙන් භාවිතයේ පැවති ලෞකික සම්මත සිල් පද වෙනුවට බුදුපියාණන්වහන්සේ තම ශ්‍රාවකයින්ට එදා හඳුන්වා දුන්නේ,

පාණාතිපාතං පහාය පාණාතිපාතා පටිවිරතෝ හෝති
අදින්නාදානං පහාය අදින්නාදානා පටිවිරතෝ හෝති
අබ්‍රහ්මචරියං පහාය බ්‍රහ්මචාරී හෝති
මුසාවාදං පහාය මුසාවාදා පටිවිරතෝ හෝති
ඵරුසං වාචං පහාය ඵරුසා වාචා පටිවිරතෝ හෝති
පිසුණං වාචං පහාය පිසුණා වාචා පටිවිරතෝ හෝති
සම්ඵප්පලාපං පහාය සම්පප්ඵලාපා පටිවිරතෝ හෝති
සුරාමේරයමජ්ජපමාදට්ඨානං පහාය
සුරාමේරයමජ්ජපමාදට්ඨානා පටිවිරතෝ හෝති.

ආදී වශයෙන් ත්‍රිපිටකයේ සඳහන් ලෝකෝත්තර සිල් පද රැකිය යුතු සිල් මිස සමාදන් විය යුතු ඒවා නොවේ.

බුදුපියාණන්වහන්සේ අලුතින් ලෝකයාට දේශණා කර වදාළ සීලය තම තමන්ම අවබෝධ කර තම තමන්ම සීලයෙහි පිහිටා ක්‍රියාකළ යුතු ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයක් වේ. නමුත් පසුව අදවන විට නැවතත් සීල සමාදානයක් සම්මත කර ගත් බවත් පැහැදිළිවම පෙනේ. නිවනට උපකාර වන සීලය සංවර සීලයම මුල්කොට ගත් තමන්ගේම ඉන්ද්‍රියයන් හයම සංවර කර ගැනීමෙන්ම යම්කිසි ප්‍රත්‍යක්ෂ අවබෝධයකින් ප්‍රතිපත්ති රැකීමකි. අපායට යෑමට භයෙන් හෝ දෙව්ලොව යෑමේ ආශාවෙන් හෝ සමාදන් වන ලෞකික සීලයකට වඩා මෙය උතුම් සීලයකි. ලෞකික සීලයේ පරමාර්ථයත් ලෞකිකයි.

චුල්ලහත්ථිපදෝපම සූත්‍රයේ සඳහන් සීල පදයන්හි "පටිවිරතෝ හෝති" යනු "රත්තෝ පරත්ත විරතෝ පටිවිරතෝ

වේරමණියා" යන සියලු ම අංගයන් ද ඇතුළත්ව විග්‍රහ කරන ලද සීලයයි. කාම ඕඝ, භව ඕඝ, අවිජ්ජා ඕඝ නිසා නිරතුරුවම කය රමණය කිරීමක් සිදු වේ. එසේ නැත්නම් රාගයෙන් මෝහයෙන් ඉන්ද්‍රියයන් පිනවීමක් කරයි. ඉන්ද්‍රියයන් පිනවීමට ක්‍රියා කිරීම නිසා තමාගේම ඉන්ද්‍රියයන් අසංවර වේ. පාප ධර්ම, අකුසල ධර්ම සිදු වේ. ඊට පසු සංයෝජන නැමැති පටිවලින් තමන්ම සංසාරයට බැඳේ. මේ පටිවලින් ගැළවීමට නම් "පටිවිරති" කළ යුතුමයි. පටි ගළවා සංයෝජන ලෙහා ගළවා දැමිය යුතුයි.

බුද්ධ දේශණාවේ උතුම් බුද්ධ ධර්මයේ පමණක් සීලයේ තිපරිවට්ටයක් ඇති බව හෝ සඳහන් වේ. වෙනත් කිසිම ආගමක හෝ ලෞකික දර්ශනයක හෝ නිවන් දකින ලෝකෝත්තර සීලයක් පිළිබඳව ඉගැන්වීමක් නොකරයි. බොහෝ ආගම්වල උපදෙස් දෙන්නේ හොඳ, යහපත්, නිවැරදි සමාජයක් ලෞකික පැවැත්මක් දිගටම පවත්වාගෙන යෑමට උපකාර වන ආකාරයේ ප්‍රතිපත්ති මිනිසුන්ට පෙන්වා දී හොඳ සමාජයක් බිහි කිරීම සඳහා යි. නමුත් උතුම් බුද්ධ ධර්මයෙන් පෙන්වා වදාළේ සංසාර දුකෙන් ලෝක සත්ත්වයා සදහට ම මුදවා ගෙන නිදහස් කරගැනීමට මඟ පෙන්වා දීමකි.

එසේ නම් බුද්ධ ධර්මයේ පෙන්වා වදාළ "විවට්ට" තත්ත්වයට පත් වීමට නම්, මිච්ඡා සීලයෙන් වෙන් වී, පළමුව වේරමණී සීලයෙහි පිහිටා, එයිනුත් ඉදිරියට ගොස් දෙවනුව ලෝකෝත්තර අරියකාන්ත සීලයේම පිහිටා ප්‍රතිපත්ති රැකිය යුතු බව මෙයින් පැහැදිලි වේ. අවංකවම නිවන් දැකීම සඳහා ප්‍රතිපත්ති පුරන බෞද්ධයෙකුට සංවර සීලය, චේතනා සීලය, ප්‍රහාණ සීලය, වේරමණී සීලය හා අවිතික්කම සීලය යන පංච සීලයම තේරුම්

ගෙන සංවර සීලයේ පිහිටා කටයුතු කිරීමෙන් පමණක්ම අධි සීල යන අරිය තත්ත්වයටද පත්වී නිවන් අවබෝධ කර ගැනීමට උපකාර වන්නා වූ ධර්ම මාර්ගයේ පළමු පියවර සම්පූර්ණ කර ගැනීමටත් හැකියි. සෑම කෙනෙකුම පළමුව සීලයේ තිපරිවට්ටය ම තේරුම් ගැනීමට උත්සාහ ගත යුතුයි.

සමාධියේ තිපරිවට්ටය

සීලයේ සේම සමාධියේත් ප්‍රායෝගිකවම තිපරිවට්ටයක් පෙන්වා දී තිබේ.

1. මිච්ඡා සමාධි
2. ලෞකික සමාධි (අනරිය සමාධි) හා
3. ලෝකෝත්තර අරිය සමාධි යනු මේ තිපරිවට්ටයයි.

1. මිච්ඡා සමාධි යනු පව්කමක් කිරීම සඳහා සිත එක අරමුණකට යොමු කර පාපකර්මයක් කිරීමේ ක්‍රියාවලියයි. බළලෙක්, කොටියෙක් තවත් පණ ඇති සතෙකුගොදුරක් කර අල්ලා ගැනීම සඳහා සිත එකඟ කර අනිකුත් ඉන්ද්‍රියයන් නිසළ කර එකම එල්ලයකට සිත පත්කර ක්‍රියා කිරීම මිච්ඡා සමාධියකි. වෙඩික්කාරයෙක් සතෙකු මැරීමට සතුරෙකුට වෙඩි තැබීම වැනි නොයෙකුත්බාල ක්‍රියාවලදීත් මිච්ඡා සමාධියකම පිහිටා ක්‍රියා කරයි. සතුන් සේම මිනිසුන්ද මේ ආකාරයට ක්‍රියා කරති. උපායශීලි කපටි වැඩ කරන බොහෝඅය ඒ සඳහා මිච්ඡා සමාධියක පිහිටා ක්‍රියා කරති. එතැනදී රාගයෙන්,ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් ක්‍රියාකර පාප කර්මයක් කිරීමක් සිදු වේ. එයඅපායගාමී මිච්ඡා සමාධියකි.

2. ලෞකික අනරිය සමාධියක් යනු මිච්ඡා සමාධියෙන් වෙන් වී හොඳ යහපත්,නිවැරදි ලෞකිකත්වයක් සඳහා සමාධිගත වීමයි.

ලෞකික සමාධියත් යහපත්එකකි. මිච්ඡා සමාධියෙන් වෙන්වීමම යහපත් සමාධියකි. නමුත් එය නිවන් අවබෝධයට ප්‍රමාණවත් වන උපකාර වන ලෝකෝත්තරසමාධියක් නම් නොවේ. එසේ වුවද ලෞකික අනරිය සමාධියද හොඳ යහපත් දෙයකි. එතැනදී සිදුවන්නේ රාග, ද්වේෂ යන නරක ගති දෙක යටපත් වීමයි. එසේ නැතිනම් රාග, ද්වේෂ යන කෙළෙස් ධර්මයන් තාවකාලිකව දැවී,යටපත් වී යෑමයි. මේ යටපත් වීම තාවකාලිකයි. ඒ වාගේම මෝහයසහමුළින්ම දුරු වීමෙන් ලබන්නා වූ විද්‍යා විමුක්තිය, ප්‍රඥා විමුක්තිය මේඅනරිය ධ්‍යානයකදී නොලැබේ. කෙසේ වුවද අද භාවිතයේ පවතින භාවනා ක්‍රම බොහෝමයක් ම මගින් භාවනා මධ්‍යස්ථානවලදී සිදු කරනු ලබන්නේ දැන හෝ නොදැන හෝ මේ ලෞකික අනරිය ධ්‍යානයන් වැඩීමයි. පුරුදු කිරීමයි. මෙවන් භාවනා මධ්‍යස්ථානයකින් සමථ භාවනාවක් වැඩීම සඳහා අවශ්‍ය වන මූලික කරුණු දැන ඉගෙන ගැනීමත් යහපත් දෙයක්මයි. නමුත් ලෞකිකත්වය තුළින්ම සිදු වන සිතක මත්වීම නිසා අරූපී අනරියධ්‍යානයකට පත්වීම නොවැළැක්විය හැකියි. අනරිය, අරූපී ධ්‍යානයකට පත් වූ පුද්ගලයෙකු මේ ලෝකය තුළදීම ලබාගත හැකි අත්විඳ ගත හැකි උපරිම ලෞකික සුවයකට පත් වේ. ඒ පමණක් නොව ඒ ලෞකික සුවයෙන් ඔහු මත් වේ. අසංඥ තලයක මතු උපත ලබන්නට ද මේ අනරිය අරූපී ධ්‍යානයන් ම හේතු වේ.

බුදුපියාණන් දේශණා කර වදාළ පෙන්වා වදාළ චිත්ත සමාධි මේ අනරිය වූත්, ලෞකික වූත් සමාධි සමඟ සැසඳිය හැකි ආකාරයේ ඒවා නොවේ. බුදුපියාණන් සොයා දැන වදාළ භාවනා ක්‍රමය එතෙක් ලෝකයේ භාවිතා කරමින් සිටි රාග, ද්වේෂ ගති යටපත් කර ලබන්නා වූ තාවකාලික ලෞකික සුවයක් හෝ මේ

ලෝකයේදීම විඳීම ලැබීමේ අනරිය ක්‍රමයක් හෝ නොවේ. අරිය භාවනාව රාග, ද්වේෂ, මෝහ ගති සහමුළින්ම ඉවත් කර සමුච්ඡේදනය කර මෝහයේ මුල් ගළවා දමා නැවත කිසිම දිනක කිසිම ආකාරයකින් මෝහය මතු නොවන ලෙසින්ම චිත්ත පාරිශුද්ධිය ලබාගත හැකි ආකාරයේ අරිය සමාධියකි. බුදු මඟෙහි පෙන්වූ අරිය සීලය සේම අරිය සමාධිය, වෙනත් කිසිම ආගමක, දර්ශනයක භාවිතා නොවන ආකාරයේ ගාම්භීර සමාධියකි. මේ අරිය සීලය අරිය සමාධිය මෙන්ම අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගය ද උතුම් පරම පවිත්‍ර බුද්ධ ධර්ම මාර්ගයේම මිස වෙනත් කිසිම ආගමක භාවිතා විය හැකි දෙයක් නොවේ. මෙවැනි අරිය ධර්මයක්, අරිය විනයක්, අරිය සමාධියක්, අරිය සීලයක්, අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයක් ලෝකෝත්තර නිවන සඳහාම මඟ පෙන්වන උතුම් ධර්මයක් පවතින්නේ බුද්ධ ධර්මය තුළම පමණි. එවන් බුද්ධ ධර්මය රැකගෙන පවත්වාගෙන දිගින් දිගටම රැගෙන යන බලවේගය බුද්ධාගමයි. ඒ නිසා අද පවතින බුද්ධාගමේ භාවිතා වන්නේ අදට ගැළපෙන ලෙසින් සාදා සකස් කරගත් සීල, සමාධි, ප්‍රඥා යන ලෞකික සම්මත ධර්මයන් කොටසකි. මේ සම්මතය තුළම ඇති පරමාර්ථ ධර්මයන් තේරුම්ගත් කෙනෙකුට පමණක් නිවන් දැකීමට උපකාර වන්නා වූ තිපරිවට්ටය ම අදටත් දැක ගැනීමට හැකියාව ලැබේ.

මේ අනුව අරිය සමාධියක් තුළින් ලබන්නා වූ “අකුප්පා චේතෝ විමුක්තියත්” ලෞකික සමාධියකින් ලබාගත හැකි චේතෝ විමුක්තියත් යනු එකම ආකාරයේ විමුක්ති නොවේ. පළමුවන ධ්‍යානයේ සිට නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා යන අට වැනි ධ්‍යානයන් දක්වාම අනරිය සමාධි මෙන්ම අරිය සමාධි යන දෙකොටසක්ම පවතින බව පැහැදිලිවම තේරුම් ගත යුතුයි.

බුදුපියාණන්වහන්සේ බෝසත් සිද්ධාර්ථයන් ලෙස බුදුවීමට පෙර හය වසරක් පුරාම නොවිඳිනා දුක් විඳ සියල්ල අත්හරිමින් සම්පූර්ණ කර ගත්තේ ද අරිය නොවන අනරිය ධ්‍යානයන්මයි. උද්දකරාම පුත්‍ර, ආලාර කාලාම වැනි එවකට චිර ප්‍රසිද්ධව සිටි ඉසිවරුන් වෙතට ගොස් ඔවුන්ගේ උපදෙස් අනුව දුෂ්කර ක්‍රියා කරමින් ධුතාංග රැක අනරිය වූ අට වැනි ධ්‍යානය නේවසඤ්ඤානාසඤ්ඤා ධ්‍යානයද තෙක්ම බෝසත් තවුසන්වහන්සේත් ධ්‍යානයන් ලබා ගත්හ. නමුත් උන්වහන්සේ සොයන්නේ ලෞකික ධ්‍යාන සුවයක් නොවන බවත් තමන් සොයන ලෝකෝත්තර නිවන මේ අනරිය ලෞකික ධ්‍යානවල නොමැති බවත් ඒවා තාවකාලික බවත් ඒවායේ විද්‍යා විමුක්තිය, ප්‍රඥා විමුක්තිය නොමැති බවත් දැනෙන විට අතීත බුදුපියාණන්වහන්සේලාගෙන් අසා දැන තිබූ අරිය ආනාපානසතිය සිතේ මතු විය. මේ අතීත බුදුපියාණන් වහන්සේලාගෙන් අසා දැන තිබූ අරිය ආනාපානාසතිය තමන්වහන්සේ මීට පෙර කිසිම දිනක ප්‍රායෝගිකව භාවනා කර "පස්සති" යන දැකීම ලබා නොතිබුණි. "ජානතෝ" යන දැනීම, ඥාණය පමණක් ලබා තිබුණි. ඒ නිසා සති කිහිපයකින්ම ජානතෝ යන අතීතයේ ලැබූ ඥාණය තුළින්ම "පස්සතෝ" යන ප්‍රඥාව (කුණු සළාහැර ශුද්ධ පවිත්‍ර වීම) උපදවා පහදා ගත්හ. එසේම පටිච්චසමුප්පාද ධර්මාවබෝධයද ලැබ ධම්මෝ සංදිට්ඨිකෝ වී පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේ තිපරිවට්ටයම පූර්ණ ලෙසින් ම අවබෝධ කරගත් පසුව අරහත් තත්ත්වයටම පත්වී සම්මා සම්බුද්ධ යන උතුම් තත්ත්වයට පත් වූහ. මේ අනුව ''ජානතෝ, පස්සතෝ, අරහතෝ, සම්මා සම්බුද්ධස්ස" යන පියවරයන් පිළිබඳව යථාපරිදි දැක දේශණා කර වදාළහ.

මෝහයේ මුල් සමුච්ඡේද වශයෙන්ම සිඳලීමට උපකාර වන්නා වූ කුසල මූල පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයම තේරුම් ගෙන පසක්කර දැක, එය භාවිතා කරමින් අරහත් සම්මා සම්බුද්ධ තත්ත්වයට ම පත්වීම මෙහිදී විස්තර වේ. ඒ නිසාම බුදුපියාණන්වහන්සේ දේශණා කර වදාළේ,

''යෝ පටිච්චසමුප්පාදං පස්සති
සෝ ධම්මං පස්සති
යෝ ධම්මං පස්සති
සෝ මං පස්සති" යනුවෙනි.

මේ ප්‍රකාශයෙන් පැහැදිළි වන්නේ අරිය ධ්‍යානයක් ලබා ගැනීමටත් නිවැරදිවම උපකාර වන්නේ "පටිඉච්ච සං උප්පාද" යන බුද්ධ ධර්මය තේරුම් ගැනීම බවයි. පටිඉච්ච සමුප්පාද ධර්ම විග්‍රහයේත් තිපරිවට්ටයක්ම ඇත. එය පසුවට මෙහි විග්‍රහ කර තිබේ.

මිච්ඡා සමාධි, මිච්ඡා සමාධි බවත්, ඒවා අපායගාමී, දුගතියට පත් වන, පාපකාරී ඒවා බවත්, ඒ මිච්ඡා සමාධිවලින් වෙන් වී, යහපත් ලෞකික සමාධි ලබාගැනීම සුගතිගාමී බවත් සුගතියට පත්වීමට උපකාර වන බවත් පැහැදිළි විය යුතුයි. නමුත් බුද්ධ ධර්මය නම් උතුම් නවලෝකෝත්තර සිරි සද්ධර්මයෙන් බුදුපියාණන් ලෝකයට පැහැදිළි කර දීමට අදහස් කළේ මිච්ඡා සමාධියෙන් වෙන් වී ලෞකික සමාධියට පත්වීමේ අනරිය ක්‍රමයක් නොවේ. එවන් අනරිය සමාධි එවකටත් ලෝකයේ බහුල ලෙසින්ම බොහෝ ආගම්වලත් දර්ශනවලත් භාවිතා වෙමින් පැවතුණි. ඒ නිසා "පුබ්බේ අනනුස්සුතේසු ධම්මේ" යනුවෙන් බුදුපියාණන් එදා ලෝකයාට අලුතෙන්ම හඳුන්වා දුන්නා වූ අරිය සමාධි, අරිය

ධ්‍යානයන් මිස වෙනත් කිසිම අනරිය ධ්‍යානයක් ප්‍රඥා විමුක්තිය ලබා නිවන් අවබෝධය ලැබීම සඳහා උපකාර නොවන බව පැහැදිළිවම තේරුම් ගත යුතුයි. සමාධියේ, ධ්‍යානවල තිපරිවට්ටයක්ම ඇති බවත් අද වන විට අරිය සමාධි, අරිය ධ්‍යානයන් භාවිතයෙන් ඉවත් වී යටපත්ව ලෞකික සමාධි, ලෞකික ධ්‍යානයන් පමණක් භාවිතයේ ඇති බවත් පිරිසිදුවම තේරුම් ගත යුතු දෙයකි. අරිය ධ්‍යානයන් ලැබීම සඳහා අරිය ආනාපාන සතියම තේරුම් ගෙන බුද්ධ භාවනාවක් ලෙසින් ප්‍රගුණ කළ යුතුයි.

මෙම අරිය ධ්‍යානයන් යටපත් වී අනරිය ලෞකික භාවනා ක්‍රමයන් ලෝකයා අතරේ ප්‍රචලිත වීමට මුල් වූ හේතුව බුද්ධඝෝෂ හාමුදුරුවෝ බුද්ධ භාවනා අතරට අනරිය භාවනා ක්‍රමයන්ද හඳුන්වා දී සම සතළිස් භාවනා ක්‍රමයක් ලෙසින් හඳුන්වා දීමයි. සෑම බුද්ධ භාවනාවක්ම සතර සතිපට්ඨානය කරාම කෙනෙකුන් යොමුවන "සති" භාවනාවකි. බුද්ධඝෝෂ හාමුදුරුවෝ "සති" භාවනා ක්‍රම දහය අතරට තවත් භාවනා ක්‍රම, සමථ භාවනා තිහක් ද එකතු කර තමා ලියූ පොත්වලින් ලියා එළි දැක් වූ පසුව අද දක්වාම ලෝකයා භාවිතා කරන්නේ බුද්ධ භාවනා ක්‍රමයන් නොව විශුද්ධි මාර්ගයේ පෙන් වූ සමථ භාවනා ක්‍රමයන් පමණි. ඒ නිසා අද සිය දහස් ගණන් භාවනානුයෝගීන් භාවනා ප්‍රගුණ කරන භාවනා මධ්‍යස්ථානවලදී ඒ අයට ලබාදෙන කර්මස්ථාන විපස්සනා භාවනාවක් ලෙසින් හෝ අනුපස්සනා භාවනාවක් ලෙසින් හෝ භාවනා කළ හැකි යැයි අනුමානයෙන්වත් සිතා ගත නොහැකියි. ඊට හේතුව විපස්සනා භාවනාවක් කිරීමට හා අනුපස්සනා භාවනාවක් කිරීමට නම් ද්වතාව, තිපරිවට්ටය හා ත්‍රිලක්ඛණය යන ධර්ම නිවැරදිවම දැනගත යුතු වීමයි. නිවැරදිව

අසා දැනගත් ධර්මය තමා තුළින් ම අත්දැක ගැනීමට (පස්සති) නම් ද්වතාව හා ත්‍රිලක්ඛණයත්, තිපරිවට්ටයත් මනසින්ම දැකගත යුතුමයි. මේවා වෙන්කර දැකගන්නා තුරු සළාහැර ඉවත් කළ යුතු කුණු කෙලෙස් කළු ධර්ම තමාම තුළම ඇති බව දැක ගත නොහැකියි. මේ කළු ධර්ම කුණු තමාම කවදා හෝ අතීතයේදී එකතු කර ගත් ඒවා බව තමන්ම දැක ගත් පසුව පමණක් ඒවා තමාටම සළාහැර දමා පිරිසිදු විය හැකි බවත් දැක ගත හැකි වේ. මේ දැකීම"සංදිට්ඨිකෝ" යනුවෙන් පෙන්වා වදාළ "දස්සනේන සම්පන්නෝ" වීමයි. "සම්මා දිට්ඨියට" පත් වීමයි. අරිය තත්ත්වයට පත් වීමයි. මේ අනුව අරිය මාර්ගයේ පෙන්වා වදාළ අරිය ධ්‍යානයන් හා ඊට පෙර පටන්ම භාවිතයේ පැවති අදටත් භාවිතා වන අනරිය ධ්‍යානයන් වෙන් කොට තේරුම් ගෙන සමාධියේ තිපරිවට්ටයම දැක ගත හොත් නිවන ද එතැන ම බව තේරුම් ගත යුතුයි.

ප්‍රඥාව හා එහි තිපරිවට්ටය

ප්‍රඥාව යනු ඥාණයේ ප්‍රකෘති තත්ත්වයයි. මාගධී බසින් මේ සඳහා භාවිතා කළේ "පඤ්ඤා" යන පදයයි. පඤ්ඤා යන මාගධී පදයේ පස්සති, පජහති, පහානාති යනාදී ක්‍රියාකාරකම් සියල්ලම ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ශක්තිය මිනිසෙකුට ලැබෙන්නේ ජානති, පරිජානාති යන පදවලින් මාගධී බසින්ම පෙන්වා වදාළ ඥාණයන්, දැනුම් සම්භාරයක් නිසාමයි. එසේ නම් ඥාණය, නුවණ, දැනුම ආදී පදවලින් අර්ථ ගැන්වූ දැනීම හා පඤ්ඤා යන පදයෙන් අර්ථ ගැන්වූ දැකීම යන පද දෙකෙන් බුද්ධ භාෂිතයේ අදහස් කරන ලද අර්ථයන්, ධර්මයන් එකක් නොව දෙකක්ම වේ. "ජානතෝ - පස්සතෝ" යනු අවස්ථා දෙකකි. ඥාණය යනු බාහිර කෙනෙකුගෙන් අසා දැන, පොතපත කියවා, විශ්ව විද්‍යාලයකින්, ටියුෂන් පංතියකින් පවා

ලබා ගත හැකි දෙයකි. ඥාණය දිනෙන් දිනම වෙනස් වන දෙයකි. විෂයානුබද්ධ දැනුමකි. මේ ඥාණයන් තම තමාගේ ම දැනීමේ ප්‍රමාණයට සීමා වේ. නවීකරණය වේ. පරණ මතිමතාන්තරයන් බිඳ වැටේ. මේ නිසා ඥාණයන් ලෞකික සංඛත ධර්මයන්ම වේ. පටිච්චසම්මුප්පන්න වේ.

නමුත් ප්‍රඥාව යනුවෙන් අදහස් කළ දැකීම තමන්ම තම ඥාණයේ ප්‍රමාණයට ලබන දැකීමයි. ඥාණය පදනම් කර ලබාගත් ප්‍රඥාව වෙනස් වන ස්වරූපයේ දෙයක් නොවේ. එය කාගෙන්වත් බාහිර පුද්ගලයෙකුගෙන් ලබා ගත හැකි දෙයක්ද නොවේ. තමා ලැබූ දැනුමේ ප්‍රමාණයට දැක ගත්තා වූ සත්‍යාවබෝධයයි. එය අවබෝධයක් හෝ බුද්ධිමත්භාවයක් හෝ නොවේ. ප්‍රඥාව යනුවෙන් අදහස් කරන සච්ඡිකිරියා තත්ත්වය කෙනෙකුට ලබාගත හැකි වන්නේ තමන් ධර්මය අසා ලබාගත් දැනුම විපස්සනා නුවණින් භාවිතා කර කළු ධර්ම හා සුදු ධර්ම වෙන් කර දැක ගැනීම පළමු පියවර ලෙසත්, විපස්සනා නුවණින් කළු ධර්මයන් ප්‍රහාණය කර චිත්ත පාරිශුද්ධිය විමුක්ති ඥාණ දර්ශනය දෙවන පියවර ලෙසත් ලබා ගැනීමෙනුත් පමණි. එසේ නම් "ප්‍රඥාව" යන පදයෙන් අදහස් කරන ලද දැකීම ලබා ගත හැකි වන්නේ රාග, ද්වේෂ, මෝහ යන කළු ධර්මයන් තම චිත්තසංථානයෙන් ඉවත් කර ප්‍රහාණය කර බැහැර කර පිරිසිදු කිරීමේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙසින්ම තම මනස ප්‍රකෘති තත්ත්වයට පත් කිරීමෙනි. ඒ නිසාම ප්‍රඥාව ලබා ගැනීමට සම්මා දිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප ආදී වශයෙන් ප්‍රකාශ කරන ලද අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයම පූර්ණ කර ගැනීම අනිවාර්යය වේ.

මේ ආකාරයෙන් ප්‍රඥාව ලෙසින් ප්‍රකාශ කරන ලද සම්මා අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ද තිපරිවට්ටයක්ම විග්‍රහ වේ.

1. මිච්ඡා අෂ්ටාංගික මාර්ගය
2. ලෞකික අෂ්ටාංගික මාර්ගය
   (සම්මා අංග ලෞකික වශයෙන්)
3. අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගය (සම්මා වශයෙන්)

1.	මිච්ඡා දිට්ඨි	2.	මිච්ඡා සංකප්ප
3.	මිච්ඡා වාචා	4.	මිච්ඡා කම්මන්ත
5.	මිච්ඡා ආජීව	6.	මිච්ඡා සති
7.	මිච්ඡා වායාම	8.	මිච්ඡා සමාධි

යනුවෙන් පෙන්වූයේ මිච්ඡා අෂ්ටාංගික මාර්ගයයි. මේ මිච්ඡා අෂ්ටාංගික මාර්ගය අනුගමනය කරන පුද්ගලයා අපායගාමී පුද්ගලයෙකි. ඔහු පින් පව්, කුසල් අකුසල් විශ්වාස නොකරයි. මව්පියන් පිළිබඳව විශ්වාස නොකරයි. පරලොවක් පිළිබඳව විශ්වාස නොකරයි. කර්ම විපාක ගැන විශ්වාස නොකරයි. බුද්ධ, ධර්ම යන රත්න දෙක මෙන්ම මහණ බමුණන් උතුමන් හෝ සංඝ යන අරහතුන් වහන්සේලා ගැන හෝ විශ්වාස නොකරයි. ඔහු මිච්ඡා දිට්ඨිකයෙකි.

මේ මිච්ඡා දිට්ඨි, මිච්ඡා සංකප්ප ආදී මිච්ඡා අංග අටෙන්ම වෙන් වූ පුද්ගලයා ලෞකික සම්මා දිට්ඨි, සම්මා සංකප්ප, සම්මා වාචා, සම්මා කම්මන්ත, සම්මා ආජීව, සම්මා වායාම, සම්මා සති, සම්මා සමාධි යන ලෞකික සම්මා අංගයන් දැන ලෞකික අංගයන්ට පත් වූ අයෙකි. මෙවන් පුද්ගලයා මිච්ඡා අංගවලින් වෙන් වූ ලෞකික සම්මා අංගයන් අනුගමනය කරන්නෙකි. ඔහු සුගතිගාමියෙකි. අපායගාමී ක්‍රියාවලින් තාවකාලිකව මිදුණු කෙනෙකි. හොඳ, යහපත්, නිවැරදි ලෞකික දිවි පෙවෙතක් සඳහා කටයුතු කරන යහපත් පුද්ගලයෙකි. මේ ලෞකික සම්මා අංගයන්

සුගතිගාමී සංසාර ගමනකට ම පමණක් මිස නිවනට නම් ප්‍රමාණවත් නොවේ.

නිවනට නිවැරදිම මාර්ගය සම්පූර්ණ කර ගත හැකි වන්නේ ලෝකෝත්තර සම්මා අංගයන් අට වූ අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයම දැක එය සම්පූර්ණ කර ගැනීමෙන් පමණි. අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගය හා ලෞකික සම්මා අංගයන් අට එකක් ලෙසින් ම බොහෝමයක් බෞද්ධයින්, දේශකයින් වහන්සේලා මෙන් ම උගතුන් පවා අද වැරදි ලෙසින්ම ලෝකයාට විග්‍රහකර පෙන්වා දෙති. ඒ අය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ තිපරිවට්ටය පිළිබඳව යථාවබෝධයකින් තොරව මෙවැනි වැරදි චිත්‍රයක් අනුමානයෙන් ලෝකයාට මවා පෙන්වති. බුද්ධ ධර්මය පිළිබඳව නිවැරදි අවබෝධයක් නොමැති බොහෝ බෞද්ධයින් ද, උගතුන් ද හොඳ, යහපත්, නිවැරදි ලෞකික සම්මා අංගයන් අටක් ගැන මිස, අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ පෙන්වා වදාළ ලෝකෝත්තර අරිය මාර්ගය වූ සම්මා අංග අටක් පිළිබඳව අසා දැන ගෙන පවා නොමැත. මේ නිසා හැම කෙනෙකුම හොඳ සිහියෙන් යුතුව තේරුම් ගත යුතු වන්නේ මෙම අෂ්ටාංගික මාර්ගයේද තිපරිවට්ටයක්ම ඇති බව හා තිපරිවට්ටයම තේරුම් නොගත් කෙනෙකුට නිවනක් ගැන කල්පනා කළ නොහැකි බවයි.

මිච්ඡා අංගවලින් මිදී ඉන් වැළකී ලෞකික සම්මා අංග කරා පළමු කොටම පැමිණිය යුතුයි. ඒ ආකාරයෙන් මිච්ඡා අංගයන්ගෙන් මිදී ඉන් වැළකී ලෞකික සම්මා අංගයන් අනුගමනය කිරීම නිසා අපායගාමී ක්‍රියාමාර්ගයෙන් වෙන් වී සුගති ලෝකයන් කරා යෑම නම් සිදු වේ. නිවන යනු සුගති දුගති යන අන්ත දෙකෙන් ම සහමුලින්ම මිදී සංසාර ගමනෙන් සදහටම මිදී

නිදහස් වීමකි. නිවන සඳහා ලෝකෝත්තර අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයම අනුගමනය කළ යුතුයි.

අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ පළමු වැනි අංගය වූ සම්මා දිට්ඨි යන්නෙහි තිපරිවට්ටයක්ම ඇත.

1. මිච්ඡා දිට්ඨි 2. සම්මා දිට්ඨි 3. අරිය සම්මා දිට්ඨි

යනු මේ තිපරිවට්ටය යි. මිච්ඡා දිට්ඨි යනු වැරදි දැකීමයි. වැරදි දැකීමෙන් වෙන් වී, ඉන් මිදී, යහපත් දැකීම ලෞකික සම්මා දිට්ඨිය යි. ලෞකිකත්වයෙන් සහමුලින් ම මිදී නිදහස්ව ලෝකෝත්තර අරිය මාර්ගයට අවශ්‍ය සම්මා වීම නිවනට මඟයි. ධර්මය අසා, හේතුඵල දහමට බහා ගළපා බලා "සං" උපදින අයුරු තේරුම් ගෙන "සං" නිරෝධ කර සමුදය නිරෝධ කරගත හැකි බව දැකගත් පුද්ගලයා "ධම්මෝ සංදිට්ඨිකෝ" තත්ත්වයට පත් වූ පුද්ගලයෙකි. එසේ සං දැකගත්, සං නිරෝධ කරගත හැකි බව දැනගත් ඒ සඳහා නිවැරදි ආකාරයෙන් කුසලමූල පටිච්ච සමුප්පාද ධර්මය භාවිතය තුළින්ම "සං" සමුච්ඡේදනය කර උදුරා දමා ඉවත් කළ හැකි බව දැකගත් පුද්ගලයා ලෝකෝත්තර සම්මා දිට්ඨියට පත් වූ අරිය උතුමෙකි. ඔහු සම්මා දිට්ඨියේ තිපරිවට්ටය මෙන්ම, අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේම තිපරිවට්ටය ද යථා පරිදි අවබෝධ කරගත් නිවන් මාර්ගය පුරණ පුද්ගලයෙකු බවට ම පත් වේ.

මේ අනුව අද භාවිතාවන බුද්ධාගමේ සම්මා දිට්ඨියේ පටන් සම්මා සමාධි දක්වාම ලෝකයාට පෙන්වා දෙනු ලබන්නා වූ සම්මා අංග අටම ලෞකික සම්මා අංගයන් බව තේරුම් ගත යුතුයි. මේ ලෞකික සම්මා අංගයන් හොඳ, යහපත්, නිවැරදි ජීවිතයක්, දෙව් මිනිස් සැප සම්පත් ලැබීමේ ක්‍රමවේදයක් විනා සංසාර දුකෙන් මිදී

සදහටම දුකෙන් මිදී යන ලෝකෝත්තර නිවන් දැකීමේ ක්‍රමයක් නොවේ. ඒ අරිය සම්මා දිට්ඨිය දැකගත හැකි වන්නේ "සං" දේශණාවක් අසා "ධම්මෝ සංදිට්ඨිකෝ" වීමෙන්ම පමණක් බව හැම කෙනෙකුම නිවැරදිවම තේරුම් ගත යුතුයි. "සං" නොදුටු පුද්ගලයා අරිය සම්මා දිට්ඨිය ද නොදකියි.

මේ ආකාරයට සම්මා දිට්ඨියේ පටන් සම්මා සමාධිය තෙක්ම ඇති සම්මා අංග අට සඳහාම තිපරිවට්ටයක් දේශණා කර වදාරා ඇත. මේ පිළිබඳව විග්‍රහ කළ බුද්ධ දේශණාව වන්නේ මහාචත්තාරීසක සූත්‍රයයි. මහාචත්තාරීසක සූත්‍රයේ මිච්ඡා මාර්ගය, මිච්ඡා අංගයන් ලෙසත්, ලෞකික සම්මා අංගයන්, ලෞකික සම්මා අංගයන් ලෙසත් ලෝකෝත්තර අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගය නිවන් මඟ ලෙසත් ඉතාම පිරිසිදුවත් පැහැදිළිවත් මාගධී පාඨවලින් දේශණා කර වදාරා ඇත. නමුත් සිංහල පරිවර්තනය ඉතාමත්ම අපැහැදිළි වේ. මිනිසෙකුට, සිංහල උගතෙකුට පවා තේරුම් ගැනීමට නොහැකි තරමටම සිංහල පරිවර්තනයේ අර්ථ, ධර්ම, නිරුක්ති විකෘති වී ඇති නිසා නිවන් මඟ පහසුවෙන් කෙනෙකුට කියවා දැන ගැනීමට නොහැකි ලෙසින් ම වැසී යටපත් වී ඇත.

බොහෝමයක්ම දෙනා කල්පනා කරන්නේ දේශණා කරන්නේ පළමුවෙන්ම ලෞකිකත්වය යහපත් තත්ත්වයට පත්කර දෙවනුව නිවනට මඟ සළසා ගත යුතු බවයි. එසේ සිතූ නිසාම අද දහදුක් විඳිමින් ඔබ හැම දෙනාම මේ ආකාරයෙන් සංසාරේ අතරමං වී දුක් විඳිති. මේ බුද්ධෝත්පාද කාලයකි. උතුම් බුද්ධ ධර්මය නිවැරදිවම අනුගමනය කිරීමෙන් ලෝකෝත්තර නිවනට මඟ පැදෙනවාත් සමගම ඊට සමගාමීව නියත වශයෙන්ම අනිවාර්යයෙන්ම යහපත් ලෞකික දිවි පැවැත්මක් ඉබේම පිහිටන බවත් කවුරුත් තේරුම් ගත යුතුයි. මුලින් ලෞකික සැප සම්පත්

විඳ ඊට පසු දෙවනුව නිවන් සැපයක් ගැන කල්පනා කිරීම වැරදි දෘෂ්ඨියක් පමණි.

දෙව් මිනිස් සැප කෙළවර නිවන් දැකීමට සෑම කෙනෙක්ම පතන්නේ පතන්නම පුරුදු වී ඇත්තේ මේ නොදැනුවත්කම හේතුවෙනි.

පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේ තිපරිවට්ටය

නිවන් දැක ගැනීමට කෙනෙකුට නිවැරදිවම උපකාර වන උතුම් බුද්ධ දේශණාව පටිච්චසමුප්පාද දේශණාවයි. පටිච්චසමුප්පාද දේශණාව යන ධර්මය නිවන් දැක ගැනීමට උපකාර කරගත හැකි උපකාර වන උතුම් පරියාය බව දන්නා උගත් බෞද්ධයන් අද ඉතාමත්ම විරලයි. පටිච්චසමුප්පාද දේශණාවෙන් විග්‍රහ කර පැහැදිළි කර පෙන්වා දිය නොහැකි කිසිම දෙයක් කිසිම සංඛත ධර්මයක් මේ පැවැත්ම තුළ නොපවතී. ඒ සියල්ලම සමුදය ධර්මයන්ය. නිවන නැමති එකම අසංඛත ධර්මය පවා පැහැදිළිව විග්‍රහ කර පෙන්වා වදාළේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේම තිපරිවට්ට විග්‍රහයෙනි. මේ නිසා පටිච්චසමුප්පාද ධර්මයේම සඳහන් තිපරිවට්ටයම පිළිබඳවත් කෙටියෙන් හෝ දැන ගත යුතුම වේ.

1. අවිද්‍යාමූල පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම විග්‍රහය
2. අවිද්‍යාමූල පටිච්චසමුප්පාද නිරෝධ කිරීමේ ධර්ම විග්‍රහය
3. කුසලමූල පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම විග්‍රහය

මේ අංග තුනම අඩංගු උතුම් බුද්ධ ධර්මය විභංගප්පකරණය නැමැති ත්‍රිපිටක ග්‍රන්ථයේ ඉතාම පැහැදිළිව විස්තර සහිතවම දේශණා කර පෙන්වා දී ඇත. නමුත් අද වන විට

කුසලමූල පටිච්චසමුප්පාද නිද්දේසය යන වැදගත්ම කොටස විග්‍රහ කර ලෝකයාට පැහැදිලි කර දීමට තරම් ධර්ම ඥාණයක් ඇති උගතුන් ලෝකයේ විරල වීමම, ලෝකෝත්තර නිවන් මග වැසී යටපත් වීමට මූලිකම හේතුව බවට පත් වී ඇත. කුසලමූල පටිච්චසමුප්පාද විග්‍රහයෙන්ම ලෝකෝත්තර අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ ඇතුළත් සියලුම පිළිවෙත් සම්පූර්ණ කර ගැනීමේ ප්‍රායෝගික ක්‍රියාමාර්ගය පැහැදිලි කර දේශණා කර පෙන්වා දී ඇත. කුසල මූල පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය අද වැසී යටපත් වීමත් සමගම "කුසල" යන පදයෙන් බුද්ධ භාෂිතයේ අදහස් කළ ධර්ම අර්ථයත්, නිරුක්ති අර්ථයත් දෙකමත් යටපත් වී "පින්කම්" කිරීමටම පමණක් ම මිනිසුන් යොමු වුණු බවත් අද නිවැරදිවම තේරුම් ගත යුතුයි. අද කුසලය හා පින පටලවා භාවිතා කරනු පෙනේ. අවිද්‍යාමූල පටිච්චසමුප්පාද දේශණාවෙන් බුදුපියාණන් දේශණා කර ලෝකයාට පැහැදිලි කර වදාළේ අවිද්‍යාවෙන් නොදන්නාකමෙන් ලෝකයා තණ්හාවෙන් තම කැමැත්තට බැඳී පටි ඉච්ච වී තමන්ගේම හිතට වහල් වී සංසාරයට බැඳී දිගින් දිගටම අතරමං වී සංසාර ගමනක යෙදෙන ආකාරය පෙන්වා දීමයි. එසේ නැතිව අවිද්‍යාමූල පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම විග්‍රහයේ නිවන් මගක් පෙන්වා දී නැත. එහිදී පැහැදිලි කර ඇත්තේ නිවන වැසී ලෝකයා තමන්ගේ සංසාර ගමන නොනවත්වාම යමින් දුක් විඳීමට මුල් වූ හේතු කාරණා සමූහයක් පෙන්වා දීම පමණි.

එසේම අවිද්‍යාමූල පටිච්චසමුප්පාද නිරෝධගාමී මාර්ගයෙන් පෙන්වා වදාළේ ඒ අවිද්‍යාමූල ක්‍රියාපිළිවෙතින් ඉවත් වී සමුදය නිරෝධ කිරීමේ ක්‍රියාමාර්ගයයි. නිවන් අවබෝධය සඳහා මේ පියවර දෙකම දැන ගත්තද කුසල මූල පටිච්චසමුප්පාද විග්‍රහ නිර්දේශය නොදන්නා කෙනෙකුට ප්‍රායෝගිකවම එය අනුගමනය

කිරීමට නොදන්නා කෙනෙකුට මෝහයේ මුල් ගළවා දමා කුණු සළාහැර සමුච්ඡේද වශයෙන් චිත්තසංථානය පාරිශුද්ධ තත්ත්වයට පත්කර නිවන පූර්ණය කර ගැනීමට හැකියාවක්, දැනීමක් නොමැත්තේය. තම චිත්තසංථානයේ අනන්ත අප්‍රමාණ කාලයක සිට ගබඩා කර මුල් බැසගෙන පවතින්නා වූ රාග බව - රාග මුල්, ද්වේෂ බව - ද්වේෂ මුල්, මෝහ බව - මෝහ මුල් මුළින් උපුටා දමා චිත්තසංථානය පාරිශුද්ධ තත්ත්වයට පත්කර සියලු විඤ්ඤාණ බීජ ප්‍රහාණය කර දමා චිත්තසංථානය කෙළෙස්වලින් හිස් කරගත හැකි වන්නේ මිනිසෙකුට පටිච්චසමුප්පාද දේශණාවෙන් පෙන්වා වදාළ තිපරිවට්ටයමත් නිවැරදිව තේරුම් ගෙන අනුගමනය කිරීමෙන් ම පමණක් බව සියල්ලන්ම තේරුම් ගත යුතුයි. මේ සඳහා කුණු මුල් ගළවා දැමිය යුතුයි.

අරිය අෂ්ටාංගික මාර්ගයේ පෙන්වූ ලෝකෝත්තර අරිය මාර්ගය නිවැරදිවම තේරුම් ගෙන තමාගේම චිත්තසංථානයේ කාලයක් මුළුල්ලේම තැන්පත් වී, ගබඩා වී පැවති අදටත් පවතින රාග, ද්වේෂ, මෝහ "භව" සහමුලින්ම උදුරා දමා පටි+ඉච්ච තත්ත්වයෙන් නිදහස් වීමට නම් පටිච්චසමුප්පාද ධර්ම විග්‍රහයේ පෙන්වා වදාළ තිපරිවට්ටයම තරමක් දුරට හෝ තේරුම් ගත යුතුයි. මේ පටිච්චසමුප්පාද ධර්මය යනු ඕනෑම මිනිසෙකුට තේරුම් ගත හැකි ඉතාමත් සරළ ධර්මයකි.

2. ධම්මචක්කප්පවත්තනවග්ගො

12. 2. 1

ධම්මචක්කප්පවත්තන සුත්තං

3853. එවං මෙ සුතං, එකං සමයං භගවා බාරාණසියං විහරති ඉසිපතනෙ මිගදායෙ තත්‍ර ඛො භගවා පඤ්චවග්ගියෙ භික්ඛූ ආමන්තෙසි: ‘‘ද්වෙ මෙ භික්ඛවෙ, අන්තා පබ්බජිතෙන න සෙවිතබ්බා[1]. යො චායං කාමෙසු කාමසුඛල්ලිකානුයොගො හීනො ගම්මො පොථුජ්ජනිකො අනරියො අනත්ථසංහිතො, යො චායං අත්තකිලමථානුයොගො දුක්ඛො අනරියො අනත්ථසංහිතො, එතෙ තෙ[2] භික්ඛවෙ, උභො අන්තෙ අනුපගම්ම මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති. කතමා ච සා භික්ඛවෙ මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති: අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො සෙය්‍යථීදං: සම්මාදිට්ඨි සම්මාසඞ්කප්පො සම්මාවාචා සම්මාකම්මන්තො සම්මාආජීවො සම්මාවායාමො සම්මාසති සම්මාසමාධි. අයං ඛො සා භික්ඛවෙ, මජ්ඣිමා පටිපදා තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධා චක්ඛුකරණී ඤාණකරණී උපසමාය අභිඤ්ඤාය සම්බොධාය නිබ්බානාය සංවත්තති.

ඉදං ඛො පන භික්ඛවෙ, දුක්ඛං අරියසච්චං: ‘‘ජාතිපි දුක්ඛා ජරාපි දුක්ඛා ව්‍යාධිපි දුක්ඛා මරණම්පි දුක්ඛං අප්පියෙහි සම්පයොගො දුක්ඛො පියෙහි විප්පයොගො දුක්ඛො යම්පිච්ඡං න ලභති තම්පි දුක්ඛං සඞ්ඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා’’. ඉදං ඛො පන භික්ඛවෙ, දුක්ඛසමුදයො[3] අරියසච්චං: ‘‘යායං තණ්හා පොනොභවිකා නන්දිරාගසහගතා තත්‍ර තත්‍රාභිනන්දිනී, සෙය්‍යථීදං: කාමතණ්හා භවතණ්හා විභවතණ්හා’’. ඉදං ඛො පන භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරොධො[4] අරියසච්චං: යො තස්සායෙව තණ්හාය අසෙසවිරාගනිරොධො චාගො පටිනිස්සග්ගො මුත්ති අනාලයො. ඉදං ඛො පන භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා අරියසච්චං: අයමෙව අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගො, සෙය්‍යථීදං: සම්මාදිට්ඨි -පෙ- සම්මාසමාධි.

---

1. නසෙවිතබ්බා කතමෙ ද්වෙ - මජසං, සයා
2. එතෙ ඛො - මජසං,
3. සමුදයං - මජසං, සීමු.
4. නිරොධං - මජසං, සීමු.

චතු අරිය සච්චයන්

ලොව්තුරා බුදුපියාණන්වහන්සේලා ස්වයංභූ ඥාණයෙන්ම සොයා දැන, අඩු වැඩි නැතිවම ලෝකයාට දේශණා කරනු ලබන අරිය සත්‍යයන් සතරකි.

කවුරුත් අසා ඇති පරිදි, දන්නා පරිදි මේ අරිය සත්‍යයන් හතර නම්,

1. දුක්ඛ අරිය සත්‍යය
2. දුක්ඛ සමුදය අරිය සත්‍යය
3. නිරෝධ අරිය සත්‍යය හා
4. නිරෝධගාමී මාර්ග අරිය සත්‍යය යනුවෙන් හඳුන්වයි.

මේ අරිය සත්‍යයන් හතර ම මීට වඩා සරළ සිංහල බසින් විග්‍රහ කරනවා නම්,

1. පැවැත්ම (රිය)
2. පැවැත්වීමට හේතුව (රිය ගමන) - දිගටම පවත්වාගෙන යාම
3. නැවැත්ම (අරිය) රිය ගමන අත්හැර අවසන් කිරීම
4. නැවැත්වීමේ මාර්ගය යනුවෙන් විග්‍රහ කළ හැකිය

1. පැවැත්ම යනු "තථමේතං" යනුවෙන් විග්‍රහ කළ තුන්ලෝකයක පැවැත්මයි. කාම ලෝක, රූප ලෝක, අරූප ලෝක යන තුන් ලෝකයේ පැවැත්මයි. තම පැවැත්මට හේතු වූ, නිදාන වූ, ප්‍රත්‍ය වූ කිසියම් ක්‍රියාකාරකම් කොටසක් ඇති බව තමන්ට තේරුම් ගන්නට නොහැකි වන තාක් මේ ක්‍රියාකාරකම් සියල්ල තමන්ම කරන, කියන, හිතන දේ බව තේරුම් නොගන්නා තාක් "දුක්ඛ අරිය සත්‍යය'' අවබෝධ නොවීමයි. තමන් තුළම පවතින තමන්ම හුරුපුරුදු කරගත් උපාදානය කරගැනීමේ "ගති" පිරිසිඳ දැක

ගැනීම, දුක පිළිබඳවඅරිය සත්‍යයන් පිරිසිඳ දැක ගැනීමයි. (පරිඤ්ඤාතං - පරිඤ්ඤෙයියං) ප්‍රිය,අප්‍රිය ගති දෙකම සිඳ දමා උපේක්ඛා සිතක් පැවැත්වීමට පුරුදු වීම පංචස්කන්ධයම උපාදානය කරගැනීමෙන් නිදහස් වීමට මාර්ගයයි.

2. පවත්වාගෙන යාම යනු හේතුඵල පරම්පරාවක් එක දිගටම පවත්වාගෙනයන්නට උපකාර වන හේතූන් දිගින් දිගටම අඛණ්ඩවම බිහි කරගෙන යාමයි. සමුදය අරිය සත්‍යයද නිවැරදිවම අවබෝධ කරගන්න නම් සං+උපත ලබන්නේ තම චිත්තසංථානයේදීම බවත් තේරුම් ගෙ "සං" ප්‍රහාණය කර ඉවත් කළ හැකි බවත් "සං" නිරෝධ කළ හැකි බවත් තේරුම් ගැනීමයි.සංසාර රිය ගමන නොකඩවාම දිගටම පවත්වාගෙන යන්නේ "සමුදය" බිහිවන නිසාමය. මේ රිය ගමන අරිය කිරීමට නම් රිය ගමන නැවැත්වීමට නම් සමුදය ප්‍රහාණය කළයුතු බව දැන තේරුම් ගෙන "පහාතබ්බංච පහීණං" කිරීම සමුදය අරිය සත්‍යය අවබෝධ වීමයි.

3. පැවැත්මේ නැවැත්ම නිරෝධ අරිය සත්‍යයයි. මේ පැවැත්ම දිගින් දිගටම නොකඩවාම රිය ගමනක් සේ පවත්වාගෙන එන්නට උපකාර වූ සමුදයම නිරෝධ කර අනුත්පාද තත්ත්වයට පත්කර ගැනීම නිරෝධ අරිය සත්‍යාවබෝධයයි. මෙය ''සච්ඡිකිරියාච - සච්ඡිකරෝති'' යනුවෙන් පෙන්වා වදාළ සාක්ෂාත් කරගත යුතු දෙයකි. එනම් අනුත්පාද නිරෝධය ප්‍රත්‍යක්ෂ වශයෙන් සාක්ෂාත් කර ගැනීම නිරෝධ අරිය සත්‍යාවබෝධයයි. ඒ සඳහා "සං" දැක

සං+උදය වීම දැක, "සං" නිරෝධ කළ යුතුමය. "යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං, සබ්බත්තං නිරෝධ ධම්මං" බව දැකගත යුතුය.

4. නැවැත්වීම මාර්ග ප්‍රතිපදාවයි. සංසාර රිය ගමන අරිය තත්ත්වයට පත්කර මතු නැවත නූපදින ලෙසින්ම රිය ගමන නවතා දැමීමට ඒ රිය ගමන පැවැත්වීම සඳහා උපකාර වූ හේතු සියල්ලමත් අනුත්පාද වශයෙන්ම සිඳ දැමිය යුතුය. පැවැත්ම සඳහා උපකාර වූ, රිය ගමනට හේතු වූ මූලික ගති වන රාග ගතිය, ද්වේෂ ගතිය සහ මෝහ ගතිය මුලින්ම සිඳදමා අරිය තත්ත්වයට පත්වන්නට නම් කිසියම් නියත ප්‍රතිපදා මාර්ගයක් ක්‍රියාත්මක කළ යුතුය. මේ නිසා නිරෝධගාමී මාර්ග ප්‍රතිපදා අරිය සත්‍යය "භාවේතබ්බංච භාවිතං" යනුවෙන් පෙන්වා වදාළහ. මේ අනුව සතර වන අරිය සත්‍යය නිරතුරුවම භාවිතා කළ යුතු භාවිතයට හුරු පුරුදු කරගෙන පුහුණු කරගත යුතු ප්‍රතිපත්ති මාර්ගයකි.

1. දුක්ඛං අරිය සච්චං - පරිඤ්ඤාතං පරිඤ්ඤෙයිය
2. සමුදයං අරිය සච්චං - පහාතබ්බංච පහීණං
3. නිරෝධ අරිය සච්චං - සච්ඡිකා තබ්බංච සච්ඡිකරෝති
4. නිරෝධගාමී මග්ග අරිය සච්චං -භාවේතබ්බංච භාවිතං

මේ අනුව මේ අවස්ථා හතරේම වෙන වෙනම දැන හඳුනාගත් ක්‍රියාකාරකම් හතරක් වෙන් කොට පැහැදිළිවම විග්‍රහකර ඇත.

1. සංසාර රිය ගමන දිගින් දිගටම පවත්වන්නට උපකාර වන

හේතු පිරිසිඳ දැන අවබෝධ කර ගත යුතුයි. දුක යනු "ඵලයකි""විපාකයකි." "දුක විඳවන්නකි"යන්නද තේරුම් ගත යුතුයි. මේ දුක විඳින්නට මුල්වන හේතුව පැවැත්ම බව, පිරිසිඳ දැක තේරුම් ගැනීම අවබෝධ කරගැනීම දුක්ඛ අරිය සත්‍යාවබෝධයයි. රිය අරිය තත්ත්වයට පත්කර ගන්නට උපකාර වන පළමුවන අරිය සත්‍යය දුක පිරිසිඳ දැන දුක දැක ගැනීමයි. එනම් ප්‍රිය, අප්‍රිය යන අන්තගාමී ගති තමන් ළගම ක්‍රියාත්මකව පවතින තුරාවටම දුක උරුම වන බවත්, ප්‍රිය අප්‍රිය ගති සිතින් ඉවත් කර සිඳ දමා, උපේක්ඛා සිතින් සැමදෙයක් දෙසම ඉවසා, විමසා බලන්නට, දකින්නට, හිතන්නට පුරුදු වීමෙන්ම, උපාදානය කරගත් සියල්ලෙන්මත් නිදහස් වී, රිය අරිය තත්ත්වයට පත්කරගත හැකි බවත් අවබෝධ කරගැනීම දුක්ඛ අරිය සත්‍යාවබෝධයයි.

2. මේ ජීවිත පැවැත්ම දිගින් දිගටම පවත්වා ගැනීමට උපකාර වන එකම සාධකය ශක්තිය සමුදය ශක්තියයි. සමුදය යනු සං+උදය වීමයි. සමුදය බිහි වන්නේම සිතක පවතින කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා නිසාමය. රාග, ද්වේෂ, මෝහ යන ගති තුනම මේ කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා යන්නෙහි අඩංගුය. තණ්හාව නිසාම අවිද්‍යාවද සිතක උපත ලබා මෝහයෙන් මනස විකෘත කර මිච්ඡා දෘෂ්ඨියට ද පුද්ගලයාව පත් කරවයි.

කාම තණ්හා යනු ඇස, කන, නාසය, දිව, කය, මන ආදී ඉන්ද්‍රියයන් පිනවීමට රමණය කිරීමට යම් තැනක හා වීමයි. කාම තණ්හාවෙන් කරන, කියන, හිතන සියලුම දේ නිසා සිදුවන්නේ ඉන්ද්‍රියන් පිනවීමයි. සතුටු කරවීමයි. සං උත්පාදනය කිරීමත් මෙයමයි.

භව තණ්හා යනු යම් ගතියක්, ගති බවට පත්වීමට තැනක හා වීම භව තණ්හාවයි. පෘථග්ජන පුද්ගලයෙකු තුළ භව තණ්හාව පවතින තුරාවට තුන් ලෝකයම උපාදානය කරගනී. පොහොසත් බව, ධනවත් බව, බලවත් බව, උගත් බව, බුද්ධිමත් බව, රූපවත් බව, නපුරු බව, වෛරී බව, රාග බව, ද්වේෂ බව, මෝහ බව ආදී සියලු "ගති" භව තණ්හාව නිසා සිතකම උත්පාදනය වෙයි. යම් බවකට පත්වීමේ ආශාව, කැමැත්ත භව තණ්හාවයි. මේ බවට පත්වීම නිසාද සං උපත ලබයි.

විභව තණ්හා යනු යම් තත්ත්වයකට, බවකට පත් වූ පසුව ඒ බව, ඒ තත්ත්වය, දිගින් දිගටම පවත්වාගෙන යාම සඳහා කරන කියන හිතන ක්‍රියාකාරකම් කිරීමයි. විභව තණ්හාව බොහෝ විටම ද්වේෂය, වෛරය, ව්‍යාපාදය ආදී ගති ලක්ෂණයන් නිසාම සිතක ඇති කරවයි. කාම තණ්හා, භව තණ්හා, විභව තණ්හා යන තුනම පුද්ගලයාගේ සිතක ඉතා කෙටි කාලයක් තුළදී පවා ඇති වන ගති තුනකි. මෙය උදාහරණයකින් පැහැදිළි කරගත යුතුයි.

පුද්ගලයෙකු තමන්ගේ පැවැත්ම සඳහා කය රමණය කිරීමට, ඉන්ද්‍රියයන් පිනවීමට කරන, කියන, හිතන දේ, කාම තණ්හා කොටසට අයත්ය. ඒ පුද්ගලයාම රජ බවට පත් වන්නට සිතා, ඒ සඳහා කරන, කියන, හිතන සියලුම දේ "භව" තණ්හාව නිසාම රජ බවට පත් වීමට තණ්හාවෙන්ම කරන ක්‍රියාවන්ය. එසේ රජු බවට පත් වූ පුද්ගලයා තමා උපාදානය කරගත් තණ්හාවෙන් අල්ලාගත් "රජබව" දිගටම දිවි ඇති තෙක්ම පවත්වා ගෙන යන්නට කරන, කියන, හිතන බොහෝමයක් දේ විභව තණ්හාවෙන්ම කරන දේය. විභව යනු පත් වූ තත්ත්වයෙන් වෙන් වීමට, අල්ලාගත් දේ අතහැරීමට ඇති අකැමැත්ත, භය නිසා කරන

කියන දේය. රජ යුද්ධ කරන්නේ, මිනිසුන් මරන්නේ, නීති පනවන්නේ, හිරගෙයි, දඟගෙයි, මිනිසුන් දමන්නේ, රජ අණට මිනිසුන් අවනත නොවීම නිසාය. රජ බව අහිමි වේය, තම බලය නැති වේය යන භයෙන් ද්වේෂයෙන් කරන, කියන, හිතන මෙවන් සියලු දේ විභව තණ්හාව නිසාම සිදු කරයි. මේ විභව තණ්හාව රජට පමණක් නොව හැම පෘථග්ජන පුද්ගලයා තුළම පවතී. තමන් ලබා උපන් මිනිස් ජීවිතය නැති වී, මරණයට පත්වේය යන මරණ භය, දුක ඇති වන්නේ විභව තණ්හාව නිසාමය. මරණයෙන් බේරෙන්නට කරන සියලු දේ විභව තණ්හාව නිසාම කරයි.

මේ අනුව බොහෝ අට්ඨකථාකරුවන් තම පොත්වල ලියා පෙන්වා දී ඇති පරිදි විභව තණ්හා යනු දේව, බ්‍රහ්ම ආදී අරූපී තලවල උපදින්නට ඇති ආශාව, තණ්හාව පමණක් නම් නොවේ. මේ ජීවත්වන මොහොතේදීම ඇති වන තණ්හාවකි. පවත්වාගෙන යන ජීවිතයෙන් වෙන්වීමට ඇති අකැමැත්ත "විභව" තණ්හාවයි.

රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන්, කාම තණ්හාවෙන්, භව තණ්හාවෙන් හා විභව තණ්හාවෙන් උපාදානය කර අල්ලා, සිතින්ම සාදා සකස් කරගෙන, පවත්වා ගෙන යන තුන් ලෝකයම සාරවත්ය, වටිනවාය, මිහිරිය, ප්‍රියය යනුවෙන් සිතින්ම ඇති කරගත් මුළා දෘෂ්ඨිය, මිච්ඡා දෘෂ්ඨියයි. වැරදි දැක්මයි. මේ "සංසාර රිය ගමනට" හේතුව, මේ මුළා දැක්මයි. සියලු දුක් විඳින්නට හේතුවද මේ මුළා දැක්මෙන් තණ්හාවෙන්ම කටයුතු කිරීමයි. "සං" පිළිබඳව හෝ "සං" උපදින ආකාරය හෝ නොදැකීමයි. "ධම්මෝ සංදිට්ඨිකෝ" නොවීමයි.

3. සමුදය නිරෝධ කළ හැකි බව, සමුදය නිරෝධ කළ යුතු බව, ඊට ක්‍රමවේදයක් ඇති බව, තේරුම් ගතහැකි වන්නේ අරිය තත්ත්වයට පත් වීමෙන්මය. "සං" දැකනොගත් පුද්ගලයෙකුට සමුදය වීම, තම චිත්තසංථානය තුළින්ම බිහිවන, උත්පාදනය වන දෙයක් බව නොදන්නා කෙනෙකුට සමුදය නිරෝධ කිරීම කළ නොහැකිය. සමුදය දැක සමුදය නිරෝධ කළ හැක්කේ "සම්මා දිට්ඨියට" පත් වූ කෙනෙකුටම පමණි. එනම් "ධම්මෝ සංදිට්ඨිකෝ" යනුවෙන් පෙන් වූ අරිය ධර්මය යථාපරිදි අවබෝධ කරගත් "සං" වලින් මිදී නිදහස් වීමේ ශාන්තිය, නිරාමිස සුවය දැකගත්, සම්මා දිට්ඨියට පත් වූ කෙනෙකුටමය. මේ අනුව නිරෝධ අරිය සත්‍යය සාක්ෂාත් කරගත යුතු ශාන්ත බවට, ප්‍රණීත බවට පත්වන්නට උපකාර වන ධර්මයයි. "නිරෝධ" යනුවෙන් අදහස් කළේ නැති කිරීමක් නොවේ. "නිර්උදා" යන්නයි. "නිර් උදා" යනු අනුත්පාද යන අර්ථයයි. සමුදය අනුත්පාද වශයෙන් නිරෝධ කිරීම මඟින් මිස වෙනත් ක්‍රමයකින් සංසාර පැවැත්ම නැවැත්මක් බවට පත්කර ගත නොහැකිය. පැවැත්ම දිගින් දිගටම පවත්වාගෙන යාම සංසාර රිය ගමනයි. පැවැත්ම නම් වූ රිය, දිගින් දිගටම ගමන් කරවීමට උපකාර වන්නේ සමුදය ශක්තියයි. මේ රිය ගමන නැවැත්වීමට නොවරදින හා එකම ප්‍රතිකර්මය නම් බිහිවනසමුදය ශක්තිය අනුත්පාද වශයෙන්ම නිරෝධ කිරීමයි. එනම් සමුදය උපත ලබන මුල් සිඳ දැමීමයි. රාග මුල, ද්වේෂ මුල, මෝහ මුල යන සමුදය උත්පාදනය වන මුල් සිඳ දමා මුළින්ම උගුල්ලා දැමීම අවසාන සත්‍යය වූ නිරෝධගාමී මාර්ග අරිය සත්‍යයි.

4. "යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බත්තං නිරෝධ ධම්මං" යන මාගධී පදවලින් මේඅදහස මොනවට පැහැදිළි කරයි. චිත්තසංථානයේ උපදින යම් සමුදය ධර්මයක් ඇද්ද ඒ සියල්ලම

අනුත්පාද ලෙසින්ම නිරෝධ කළ යුතු, නිරෝධ කළ හැකි ධර්මයෝය. ඒ සඳහා "සම්මා දිට්ඨියටම" පත් වී ඊළඟට අනෙක් "සම්මා" අංගයන් ද සම්පූර්ණ කරගත යුතුය. මේ සඳහා පහසුම, සරළම නොවරදින එකම මාර්ගය සතර සතිපට්ඨාන භාවනා ක්‍රමයයි. සතර සතිපට්ඨාන භාවනා ක්‍රමයේ පෙන්වාදුන් අවස්ථා හතරම එනම් කායේ කායානුපස්සනාව, වේදනාසු වේදනානුපස්සනාව, චිත්තේ චිත්තානුපස්සනාව හා ධම්මේසු ධම්මානුපස්සනාව අනුපූරක ලෙසින් භාවිතාකර ඒ ඒ අරමුණු සිතට ලැබෙන හැම මොහොතේම අනාපාන ක්‍රමවේදය භාවිතා කළයුතුයි. සතියෙහි පිහිටා කටයුතු කරන්නට සිත පදම් කර ගැනීම "භාවේතබ්බංච භාවිතං" යනුවෙන්ද පෙන්වා දුන් අරිය මාර්ග ප්‍රතිපදාවයි. මේ අනුව සතියෙහි පිහිටා සතියෙන් කටයුතු කරන පුද්ගලයෙකු නිතරම අරිය මාර්ගයේ යන, අරිය ධර්මය අවබෝධ කරගත් අරිය ප්‍රතිපදාවම අනුගමනය කරන්නෙකි. මේනිසාම අරිය සත්‍යයන් අවබෝධ කරගත් අරහතුන් වහන්සේ කෙනෙකු බවටද පත්වෙන්නේමය.

අද සිංහල බෞද්ධයා පොතපතින් කියවා අසා දූන, කටට හුරුකරගත් පදයක් වන්නේ "ආර්ය" යන සංස්කෘත පදයයි. "ආර්ය සත්‍යයන් හතර, චතුරාර්ය සත්‍යය, ආර්යන් වහන්සේ, ආර්ය සීලය, ආර්ය සමාධිය" ආදී වශයෙන් හැම කෙනෙකුම අසා දූන, කටට හුරු වූ "ආර්ය" යන පදය, බුද්ධ භාෂිත මාගධී (පාලි) පදයක් නොවේ. එය සිංහල වචනයක් ද නොවේ. එය සංස්කෘත භාෂාවේ එන පදයකි. මේ සංස්කෘත පදයන්ට අර්ථ, ධර්ම, නිරුක්ති හෝ පටිභාන පටිසම්භිදා විග්‍රහයන් ඉදිරිපත් කරන්නටද නොහැකිය.

මේ ලෙසින් බෞද්ධ ලෝකයා අද වැරදි ආකාරයට භාවිතා කරන නමුත්, කටට හුරු "ආර්ය" යන වැරදි පදය මාගධී බුද්ධ භාෂිතයේ වදාළ "අරිය" යන උතුම් අර්ථයෙන් ගෙනහැර දක්වන පදයේ අර්ථය, ධර්මය මතුකර දෙන්නේ නැත. "අරිය" යන මාගධී පදයේ අර්ථය රිය අත්හැරීම, (අ+රිය) රිය ගමන අවසන් කිරීම යන අර්ථයයි. රිය යනු ගමන් කරන්නට උපකාර වන දෙයයි. "අනරිය" යන්නද රිය ගමන අත්හරින්නට නොහැකිව ගමන දිගටම පවත්වා ගැනීමයි. (අ+න+රිය) ඒ අනුව අනරිය (රිය) අරිය තත්ත්වයට පත්කර ගැනීමෙන් සංසාර ගමන නිමාකොට පැවැත්ම අවසන් කරගෙන අපැවැත්මක් බවට පත්කරගත හැකි වන්නේ අරිය ධර්මය අවබෝධ කරගැනීමෙන් පමණි. "ආර්ය" යන සංස්කෘත පදයෙන් මෙය සම්මතයක් ලෙසින් භාවිතයේ පවත්වාගෙන ආවත් එය "පදපරම" අදහසක් මිස ඉන් පරමාර්ථ ධර්මයක් ඉස්මතු වන්නේ නැත. මේ නිසා හැම බෞද්ධයෙකුම "අරිය" යන මාගධී පදයේ අර්ථය හා ධර්මය තේරුම් ගෙන අරිය සත්‍යයන් හතර තේරුම් ගත යුතුය.

මේ සඳහාම උපකාර වන මීටම සම්බන්ධ තවත් පදයක් ද මාගධී බුද්ධ භාෂිතයේ ඇත. එනම් "විරිය" යන පදයයි. "වි" යන්නෙන් අදහස් කළේ වෙන් කිරීමයි. කැමැත්තෙන්, අවබෝධයෙන් යමකින් වෙන්වීම, වෙන් කිරීම යන අර්ථයයි, "විරිය" යන පදයේ රිය, අරිය තත්ත්වයට පත්කර ගන්නට උපකාර වන අත්හැර ප්‍රහාණය කර දමා, වෙන්වීම විරිය අර්ථ ගන්වා පෙන්වයි. මේ අනුව "අනරිය (රිය) විරිය, අරිය" යන්න මෙහි තිපරිවට්ටයයි. රිය තත්ත්වයෙන් අරිය තත්ත්වයට පත් වෙන්නට නම් "විරිය" අත්‍යවශ්‍යයෙන්ම පවත්වාගත යුතු ගුණයකි. විරිය ඉන්ද්‍රියය, විරිය සම්බොජ්ජංගය, සම්මා විරිය (සම්මා වායාම) ආදී

හැම තැනකදීම මාගධී බුද්ධ භාෂිතයේ එන මේ පදය, "විරිය" මිස වීරිය හෝ වීර්යය යන පදය නොවේ. අද මේ පදයද ව්‍යවහාරයේ භාවිතයේ ඇති පරිදි එහි අර්ථය වීර්යයක් උත්සාහ කිරීමක් සේ වැරදි ලෙසින් අර්ථ ගන්වයි. නමුත් මෙහිදී වෙන් කිරීම, වෙන්වීම, ප්‍රහාණය, පහාතබ්බා, පහාණාති යන පදවලින් ද මාගධී භාෂාවේ පෙන්වා දුන් රිය, විරිය, අරිය යන පදවලින් ද අර්ථ ගැන්වූවකි.

මේ අනුව "ආර්ය, වීර්යය" යනාදිය සංස්කෘත භාෂාවේ එන පද මිස බුද්ධ භාෂිතයේ එන පද නොවේ. බුද්ධ ධර්මය ත්‍රිපිටකය සිංහලයට පරිවර්තනය කළ පරිවර්තකයින් විසින් යොදාගත් වැරදි සංකර පද සමූහයකි. මේවා උතුම් මාගධී බසත්, හෙළ බසත් විකෘත කරමින් සංස්කෘත භාෂාවේ එන බොහෝ වචන අද වන විට සිංහල භාෂාවට ඇතුලු කරගෙන ධර්ම අර්ථයන් විකෘත කළේ ත්‍රිපිටකය සිංහලයට පර්වර්තනය කිරීමේදීය. මාගධී භාෂාවෙන් දේශණා කළ උතුම් නිවන් මාර්ගය, බුද්ධ භාෂිතය අද වන විට සිංහල බෞද්ධයාට ප්‍රායෝගිකවම තේරුම් ගන්නට, අනුගමනය කරන්නට නොහැකි වන තත්ත්වයට පත් කර ඇත්තේ ත්‍රිපිටකය සිංහලයට පරිවර්තනය කිරීමේ දී යොදාගත් මෙවැනි සංස්කෘත පදයන් නිසාමය. සංස්කෘත භාෂාව සුන්දර භාෂාවකි. නමුත් මාගධී භාෂාව පරමාර්ථ ධර්මය දේශණා කිරීම සඳහාම සකස් වූ බුද්ධ භාෂිතයකි. උතුම් බුද්ධ භාෂිතය ඉදිරිපත් කිරීමට සියලුම බුදුවරයින්වහන්සේලාම භාවිත කළේ මාගධී ශබ්ද සංඥාවන්ය. මේ මාගධී භාෂාවේ එන පදවලට වෙනත් කිසිම භාෂාවක නැති අර්ථ, ධර්ම, නිරුක්ති, පටිභාන වශයෙන් අර්ථ නානත්වයක් ඉදිරිපත් කළ හැකිය. එනම් "සිව්පිළිසිඹියා" ශක්තියක් ලබාගත යුත්තේ ලබාගත හැක්කේ පවිත්‍ර මාගධී පද තුළින්ම පමණි. වෙනත් කිසිම භාෂාවක පදවලට මේ ආකාරයේ අර්ථ නානත්වයක්, ධර්ම

නානත්වයක්, නිරුක්ති නානත්වයක්, පටිසම්භිදා නානත්වයක් විග්‍රහ කර පෙන්වා දිය නොහැකිය. සිව්පිළිසිඹියා දේශණාවක් කරන්නට නම් මාගධී භාෂාවම උපයෝගී කරගත යුතුය. උතුම් බුද්ධ භාෂිතය ශුද්ධ මාගධී පදවලින් යුක්තය.

දුක්ඛ අරිය සත්‍යාවබෝධය යනු "දුක" නැමැති ඵලය උරුම වන්නට, උරුම කරගන්නට නිදාන වූ, මුල් වූ, ප්‍රත්‍ය වූ කරුණු නිවැරදිවම අවබෝධ කරගැනීමයි. මෙයම "සංසාර ගැටළුව" පිළිබඳ යථාවබෝධයක් ලැබීමයි. සාරයි, හොඳයි, යහපත්, ප්‍රියයි, මනාපයි"යනුවෙන් පෘථග්ජන ලෝකයා පංචස්කන්ධයම උපාදානය කර ගැනීම "සංසාර" ගැටළුවට එකම හේතුවයි.

මෙසේ උපාදානය කර ගන්නා පංචස්කන්ධයම තමන්ට අයිති දේ නොවේ. ඒවා ස්වභාව ධර්මයටම අයිති "ආපෝ, තේජෝ, වායෝ, පඨවි" යන මූලික සතර මහා ධාතු කොටස්ය. මේ සතර මහා භූතයන් පරිහරණය කිරීමේ හා භාවිතා කිරීමේ අයිතියක් හා හිමිකමක් උපන් හැම සත්ත්වයෙකුටම උරුමයෙන්ම, උපතින්ම ලැබෙයි. නමුත් ඒවා උපාදානය කරගෙන මගේ, මම, මට අයිති වශයෙන් තනි අයිතියට, භුක්තියට වෙන් කර ගැනීමේ හැකියාවක්, බලයක් කාටවත්ම නැත. තමන්ට අයිති නැති, හිමිකරගත නොහැකි මේ සතර මහාභූත උපාදානය කරගන්නා හැම විටකදීම ඒ සත්ත්වයාම, පුද්ගලයාම, දෙවියාම, මාරයාටද ණය වෙයි. ණය ගණුදෙනුවකටද පටලැවෙයි. ණයකරුවෙකු බවටම පත්වෙයි.

මේ ණය ගණුදෙනුවෙන් සහමුළින්ම මිදී නිදහස් වන්නට නම් උපාදානය කරගත් පංචඋපාදානස්කන්ධයම අතහැර

"සබ්බූපදි පටිනිස්සග්ග" යන තත්ත්වයටම පත්විය යුතුයි. එනම් උපාදානය කරගන්නටම හුරු පුරුදු වී, සකස් වී පවතින පටි ලෙහා ගළවා දමා බැඳීමෙන්ද නිදහස් විය යුතුය.

"සංයෝජන" යනු පටි දහයකි. මේ පටි දහයම නිසා රිය ගමන යන්නට "මම" කියා කෙනෙකු නැවත නැවතත් නිරන්තරයෙන්ම සකස් කරගනී. පෘථග්ජන පුද්ගලයෙකු ජීවත්වන හැම මොහොතකම කරන්නේ මේ පටි (සංයෝජන) දහයම අලුත්වැඩියා කරගැනීමට, ප්‍රතිසංස්කරණය කරගැනීමට අවශ්‍ය වන සමුදය (සං+උදය) ශක්තිය බිහිකර පටි නැවත නැවතත් සකස් කර ගැනීමයි. සංයෝජන තද කරගැනීමයි. මෙය "සංවට්ට" ක්‍රියාවලියයි.

"යායං තණ්හා පොනොභවිකා" යනුවෙන් ධම්මචක්කපවත්තන සූත්‍රයේ ප්‍රකාශ කර වදාළේ මෙයයි. පොනොභවිකා යනු පුන පුනා, නැවත නැවතත්, නොනවත්වාම, සමුදය බිහි කිරීම යන්නයි. "යායං" යනු එක යායටම, එක දිගටම මේ සමුදය ශක්තිය බිහිකරන ක්‍රමවේදය පෙන්වා දීමයි. රාගයෙන් යමකට ඇලෙන, මත්වන හැම විටම, "සං" උපදී. ද්වේෂයෙන් යමකට ගැටෙන, රත්වෙන, ගිනි ගන්නා හැම විටකම "සං" උපදී. මානයෙන්, මෝහයෙන්, මමත්වයෙන් මුළාවන හැම විටකදීම "සං" උපදී. සං උපත යනු සමුදයයි. මේ අනුව මේ සංසාර රිය ගමන නොනවත්වාම, දිගින් දිගටම පවත්වාගෙන යන්නට උපකාර වෙන එකම ශක්තිය සමුදය ශක්තියයි. රාගයෙන්, ද්වේෂයෙන්, මෝහයෙන් කටයුතු කරන තාක්කල් සමුදය බිහිවන නිසා රිය ගමනද දිගටම සිදුවෙයි. සමුදය බිහි වන්නට උපකාරක වූ, නිදාන වූ හේතුවම සොයා දැන සමුදය බිහිවෙන මුල් (සං+උදය+ උච්ඡේදනය) සමුච්ඡේදන වශයෙන්ම ප්‍රහාණය කිරීමම අරිය

තත්ත්වයට පත්වීමයි. එනම්, "සං" උපදින මුල් සිඳ දමා රාග මූල ගළවා දමා, ද්වේෂ මූල ගළවා දමා, මෝහ මූල ගළවා දමා "සං" උපත ලැබීමේ සියලු මාර්ග වසා දැමීම නිවනයි. එය සමුදය නිරෝධයයි.

මේ අනුව සමුදය අනුත්පාද නිරෝධයම නිවනයි. රිය ගමන අරිය තත්ත්වයට පත්කර ගන්නට නම් සමුදය අනුත්පාද ලෙසම නිරෝධයකර, රිය ගමනට මෙතෙක් කල් සැපයූ ඉන්ධන සහමුලින්ම කපා දැමිය යුතුයි. මෙය සමුච්ඡේදනප්ප්‍රහාණයයි.

හේතුව හා ඵලය යන දෙකම දැක හේතුවම නොකිරීමෙන් ඵලය නොලබන, ඵලය උරුම කර නොගන්නා තත්ත්වයටම පත්වීම නිවනයි. "අනරිය තත්ත්වයෙන් මිදෙන්නට නම් බුද්ධ තත්ත්වයට පත් වන්නට බලාපොරොත්තු වන හැම කෙනෙකුම "අරිය" පර්යේෂණයක් කළ යුතුමයි. ලොව්තුරා බුද්ධත්වයට පත්වන, පසේ බුද්ධත්වයට පත්වන අරහත් බුද්ධත්වයට පත්වන හැම කෙනෙකුම "අරිය පර්යේෂණයක්" කිරීමෙන්ම චතු අරිය සත්‍යයන් අවබෝධ කරගත යුතුය.

ලොව්තුරා බුද්ධත්වයට පත්වන බුදුපියාණන් වහන්සේ කාගේවත් උපකාරයක් නැතිවම ස්වයංභූ ඥාණයෙන්ම, ස්වඋත්සාහයෙන්ම මේ "අරිය" පර්යේෂණ සිදුකර උතුම් "අරිය" සත්‍යයන් හතරම අවබෝධ කර ගනිති. නමුත් අරහත් බුද්ධත්වයට පත්වන සියලුම බුද්ධ ශ්‍රාවකයින්ට අරිය පර්යේෂණ කළයුතු නිවැරදි ආකාරය බුද්ධ දේශණාවෙන් පෙන්වා වදාරා ඇත. උතුම් බුද්ධ දේශණාවෙහි "පණ", ජීවය පවතිනා තුරු, චතු අරිය සත්‍යයන් අවබෝධ කරගෙන සංසාර රිය ගමන නැවැත්වීමට, නිවන් අවබෝධ කරගන්නට මිනිසුන්ට හැකියාව ඇත.

ඉදංඛෝ පණ භික්ඛවේ දුක්ඛං අරිය සච්චං

ඉදංඛෝ පණ භික්ඛවේ දුක්ඛ සමුදයං අරිය සච්චං

ඉදංඛෝ පණ භික්ඛවේ දුක්ඛ සමුදය නිරෝධ අරිය සච්චං

ඉදංඛෝ පණ භික්ඛවේ දුක්ඛ සමුදය නිරෝධ ගාමිණී පටිපදා අරිය සච්චං

යනුවෙන් ප්‍රකාශ කළ පාඨයන්හි "පණ" පිහිටුවීම මැනවින්ම ප්‍රකාශ කර වදාරා ඇත. "පණ" පිහිටුවීම යනු රිය, අරිය තත්ත්වයට පත් කිරීමයි.

මේ අනුව සදාකාලික වූ, අකාලික වූ චතු අරිය සත්‍යයන් ලොව හැමදාමත්ම පවතී. ලොව්තුරා බුදුපියාණන්වහන්සේ කෙනෙකුන් විසින් කරන්නේ මේ අරිය සත්‍යයන් "පණ" පිහිටුවීමයි. ලෝකයාගේ භාවිතයට සුදුසු සේ අරිය සත්‍යයන් "පණ" පිහිටුවා දේශණා කර, මතුකර විග්‍රහ කරදීමයි.

අරහතුන්වහන්සේ කෙනෙකුට හෝ පසේ බුදු කෙනෙකුට පවා මේ අරිය සත්‍යයන් "පණ" පිහිටුවීම කළ නොහැකිය. අබුද්ධෝත්පාද කාලය යනු මෙසේ "පණ" පිහිට වූ අරිය සත්‍යයන් භාවිතයෙන් ඉවත් වී අභාවිත තත්ත්වයට පත්වීමයි.

මෙසේ සියලුම ලොව්තුරා බුදුපියාණන්වහන්සේලා විසින් "පණ පිහිටුවා" දේශණාකර වදාරණු ලබන බුද්ධ ධර්මය නම් දුක් බිහි කිරීමට (පුනබ්භවෝ) හේතුවන මූලික හේතුවම සොයාදන "සමුදය" උදුරා දමන ක්‍රමවේදය පෙන්වා දීමයි. බු + උද්ද යනු දුක් බිහි කරන්නට උපකාර වන හේතුව සහමුලින්ම උදුරා දැමීම යන

අදහසයි. පැවැත්ම, බිහිකිරීම යනු සමුදය යනු, රාග බව, ද්වේෂ බව, මෝහ බව නිසාම සිදුවන්නකි. මේ අනුව රාග මුල උදුරා දමා, ද්වේෂ මුල උදුරා දමා, මෝහ මුල උදුරා දමා නිදහස්වීම "බුද්ධ" යන පදයේ ධර්මාර්ථයයි. පැවැත්ම සඳහා උපකාර වන "සං" බිහිකිරීම උදුරා දමා නිදහස්වීම පෙන් වූ ධර්මය බුද්ධ ධර්මයයි.

දුක යනු ඵලයකි. විපාකයකි. දුක යන්න අවිද්‍යාව නිසාම, නොදන්නාකම නිසාම සත්ත්වයා උරුම කරගන්නා ඵල විපාකයකි. දුක ඇත්තේම ලෝකය තුළමය. ලෝකය යන්න තමාම, තම සිතින්ම සදා සකස් කරගත්, අල්ලා උපාදානය කරගත්, උපාදානය කරගෙන පරිහරණය කරනු ලබන්නකි. මෙසේ අල්ලා උපාදානය කරගෙන, පරිහරණය සඳහා සකස් කරගත් ලෝකය තමා කැමති සේ නොපැවතීම, කැමති සේ දිගටම පවත්වා ගන්නට නොහැකිවීම දුකයි. එවන් ලෝකයක් උපාදානය කර නොගත්තේ නම් දුකක් ද උරුම නොවේ.

සංසාර රිය ගමන යනු ප්‍රිය මනාප සේ, කැමති සේ, නිච්ච සේ තමන් හදාගත් ලෝකය දිගින් දිගටම පවත්වාගෙන යන්නටම හිතන ඒ සඳහාම කරන කියන, සකලවිධ වූ ක්‍රියාකාරකම් සමූහයකි. සෑම පෘථග්ජන සත්ත්වයෙකුම, පුද්ගලයෙකුම දැන හෝ නොදැන හෝ කරන සකලවිධ ලෞකික ක්‍රියාකාරකම් කරන්නේ හිතන්නේ තමන්ම හදාගත් තමාගේම ලෝකය දිගටම ප්‍රිය මනාප සේ පවත්වාගෙන යන්නට ඇති වූ බලවත් කැමැත්ත නිසාමය. මෙසේ තමන්ම හදාගත් ලෝකය තමන්ට කැමති සේ "නිච්ච" සේ පවත්වා ගන්නට දරණ උත්සාහයද දුකකි. එසේ කැමති සේ, නිච්ච සේ පවත්වා ගන්නට, නවත්වා ගන්නට නොහැකි වීමද දුකකි. පංචස්කන්ධය උපාදානය කර ගැනීමෙන්ම මේ දුක උරුම වෙයි.

මේ සත්‍යයන් යථාපරිදි දැකගන්නට හැකි වී නම් එයම දුක්ඛ අරිය සත්‍යය පිරිසිඳ දැකීමයි. මේ පැවැත්මේ "අරිය" සත්‍යය පිරිසිඳ දැකගන්නට නොහැකි වන තාක් කල් සැප හඹා ගොස් රිය ගමනකම යෙදී ලෝකයක්ම උපාදානය කරගෙන දුකම උරුම කරගනී.

සැප විඳින්නට, තමන් කැමති සේ ලෝකය දිගටම පවත්වාගෙන යන්නට මෙසේ උපාදානය කරගත් පංච උපාදානස්කන්ධයම ගෙවී විනාශ වී යනවා මිස වෙනත් කිසිවක් ගෙවී, විපරිණාමයට පත්වී, විනාශ වී යාම කාටවත්ම දුකක් ඇති කරවන්නට හේතු වන්නේ ද නැත. මෙසේ ලෝකයක් තනන්නට, උපාදානය කරගත් පංචඋපාදානස්කන්ධයම උපාදානය කරගන්නේත්, පවත්වාගෙන යන්නේත් සිතින්මය. අතින් අල්ලාගත් දෙයක් ලෝකයක් නැත. උපාදානය කරගත් සියල්ලෙහි බර දැනෙන්නේද සිතටමය. භය දැනෙන්නේද සිතටමය. බැඳීමක් ඇති වන්නේද සිතටමය. මේ අනුව දුක යනු සිතින්ම මවාගත් විඳවන දෙයකි. මේ අනුසාරයෙන් පංචඋපාදානස්කන්ධයම පිලිබඳව කරුණු යථාපරිදි තේරුම්ගෙන, අවබෝධ කරගැනීමම දුක්ඛ අරිය සත්‍යාවබෝධය ලැබීමයි.

තුන් ලෝකයම පවතින්නේ මේ බඹයක් පමණ වූ ශරීර කුඩුව තුළය. තුන් ලෝකයෙන් මොනයම් ලෝකයක් හෝ පවත්වන්නට උත්සාහ දරන්නේ නම් එයම දුක උරුම කර දෙන ක්‍රියාවකි.

අප ගෝතම සම්මා සම්බුදුපියාණන්වහන්සේ චතු අරිය සත්‍යයන් අවබෝධ කරගත් හෙයින් බුද්ධ තත්ත්වයට පත්වූහ.

අවශේෂ ලෝකයාටත් තමන් වහන්සේ අවබෝධ කරගත් අරිය සත්‍යයන් අවබෝධ කරගන්නට මාර්ගය පහදා දුන් හෙයින්ම බුද්ධ විය. මේ උතුම් චතු අරිය සත්‍යය ධර්මය ගැඹුරුය. පෙර පින් පිරූ, නුවණ ඇත්තන්ටම අවබෝධ කරගත හැකිය. දුක සේ හෝ අවබෝධ කරගැනීම අතිමහත් සේ වටින්නේමය. අරිය සත්‍යයන් අවබෝධ කරගන්නට පරම පවිත්‍ර බුද්ධ ධර්මයම කළ්‍යාණ මිත්‍රයෙකුගෙන්ම සත් පුරුෂයෙකුගෙන්ම අසා දැනගත යුතුය. අනුමානයෙන්, උගත්කමෙන් ප්‍රකාශ කරන බොහෝ දේ අරිය සත්‍යයන් අවබෝධ කරගන්නට නම් උපකාර නොවේ. නිරෝධ, නිර්උදා, අනුත්පාද නිරෝධය වැනි බුද්ධ භාෂිතයේ එන පදවල අර්ථය, ධර්මය, නිරුක්තිය පෘථග්ජන අනරිය පුද්ගලයින්ට කිසිම ආකාරයකින් අවබෝධ කරගත නොහැක්කේය. එසේ තමන්ම යථාපරිදි අවබෝධ කර නොගත් අරිය ධර්මයක් තවත් පුද්ගලයෙකුගේ නිවන සඳහා මග පෙන්වීමට උපකාරවන සේ දේශණා කර පෙන්වීමද කළ නොහැක්කේමය.

බුද්ධ භාෂිතයේ එන "අරිය" සත්‍යයන් පිළිබඳව ධර්ම විභාගය, විවරණය විවිධ තැන්වලදී විවිධාකාරයෙන් විග්‍රහකර පෙන්වා දී ඇත.

01. මේ සතර අරිය සත්‍යයන්ම ආකාර, විභාග වශයෙන් දැක්විය හැකිය. දුක පිළිබඳව අරිය සත්‍යය, පීලනට්ඨෝ, සංඛතට්ඨෝ, සන්තාපට්ඨෝ, විපරිණාමට්ඨෝ යනුවෙන් සතර ආකාරයකින් විභාග වෙයි. පීලනට්ඨෝ යනු පෙළන, විඳවන අර්ථයයි. සංඛතට්ඨෝ යනු සංඛාර කරමින්, තමාම සකස් කරගන්නා නිසා හේතු ප්‍රත්‍යයෙන්ම හටගත් දෙයක් බව දැන ගැනීමයි.

සන්තාපට්ඨෝ යනු "සං" නිසා තැවෙන, එරෙන, සංතාපයට, සංවේගයට, සංවේදී බවට පත්වීම යන අර්ථයෙන් තේරුම් ගැනීමයි. විපරිණාම අර්ථයෙන් වැය වී, වෙනස් වී අන්‍යතාභාවයට පත්වී, වැනසී, විනාශ වී යන අර්ථයෙන් තේරුම් ගැනීමයි.

02. ඒවාගේම සමුදය අරිය සත්‍යයද - ආයුහනට්ඨෝ, නිදානට්ඨෝ,සංයෝගට්ඨෝ, පලිබෝධට්ඨෝ යනුවෙන් සතර අකාර වූ විභාගයකින් පෙන්වයි.

ආයුහනට්ඨෝ යනු කර්මබීජ සකස් කිරීම, ගති සකස් කිරීම යන අර්ථයෙන් දැකිය යුතුය. නිදාන අර්ථයෙන් සමස්ත ලෝක සත්ත්වයාටම දුක උරුම කර දෙන්නට නිදාන වූ හේතුව සමුදය ධර්ම බිහි කිරීම වශයෙන් දැකිය යුතුය. ඒවාගේම සංයෝග අර්ථය යනු යළි යළිත් නොකඩවාම සංයෝජනයන් දහයම ප්‍රතිසංස්කරණය කරන, අලුත්වැඩියා කර පවත්වාගෙන යන අර්ථයෙන් තේරුම් ගත යුතුය. පලිබෝධ අර්ථය නම් නිවනට යා නොදී, නිවනට ඇති මඟ වසා දමා, පලිබෝධයක් ලෙස මාර්ගය වසා මුවහ කරන අර්ථයෙන්ම දැකිය යුතුයි.

03. නිරෝධ අරිය සත්‍යයේ ද මෙවැනි ආකාර විභාග වශයෙන් කොටස හතරක් ඇත. නිස්සරණට්ඨෝ, විවේකට්ඨෝ, අසංඛතට්ඨෝ, අමතට්ඨෝ යනු නිරෝධ අරිය සත්‍යයේ ආකාර විභාගයයි. නිස්සරණට්ඨ යනු සංසරණනොකරන, රිය තත්ත්වයට උපකාර වන හේතුඵල පරම්පරාවක් දිගේ චරණය නොකරන තත්ත්වයට පත්වීම යන අර්ථයයි. විවේකට්ඨෝ යනු ක්‍රියාවන් හයක වේගය සංසිඳවා, ක්‍රියාවේ වේගයෙන් වෙන්වීම යන

අර්ථයයි. ක්‍රියාවන් හයක වේගය පවතින තුරු මත්වීම, රත්වීම, ගින්න, දාහය තමා තුළම පවතී. ක්‍රියාවන් හයේම වේගය පාලනය කරගෙන, විවේක නිශ්‍රිත තත්ත්වයට පත්වීම විවේක අර්ථයෙන් සමුදය නිරෝධ කිරීමයි.

අසංඛතට්ඨෝ යන අර්ථය, සංඛාර කරමින් මෙතෙක් කලක් සංඛතයන් සකස් කළද එවැනි සංඛතවල නිස්සාරවත්කම දැක සංසාරයි කියා කටයුතු කළ ක්‍රමවේදය රිය ගමන සඳහාම උපකාර වූ බව දැන සංඛත සැකසීම අත්හැරීම, අසංඛත අර්ථයෙන් සමුදය නිරෝධ කිරීමයි.

අමතට්ඨෝ යනු අමර අර්ථයෙන්, මාරයාට ණය නොවන මතු මරණයට පත් නොවන තත්ත්වයට පැවැත්ම අවසන්කර, අපැවැත්මක් බවට පත්කර ගැනීමයි. මෙයද සමුදය නිරෝධ කිරීමෙන්ම සාක්ෂාත් කරගත හැකි බව දැකීම අමතට්ඨෝ යනුවෙන් විභාග කර පෙන්වීය.

04. නිරෝධගාමී මාර්ග පටිපදාවද මේ ආකාරයෙන්ම අර්ථ විභාග වශයෙන් සතර ආකාරය. ඒ සතර ආකාරය නම් සෝතාපන්න මාර්ගය හා ඵලය, සකෘදාගාමී මාර්ගය හා ඵලය, අනාගාමී මාර්ගය හා ඵලය, අරහත් මාර්ගය හා ඵලය භාවිතා වශයෙන්ම අවබෝධ කර ගැනීමයි. මෙයම අෂ්ටාංගික වූ අරිය මාර්ගය නම් වූ සම්මා අංග ලෙසිනුත් විග්‍රහ කෙරෙයි. සතර සතිපට්ඨානය භාවනා කිරීම යන්නද මෙහිම ප්‍රායෝගික පැත්තයි.

චතු අරිය සත්‍යයන්ම සෝවාන් මාර්ගය, සකෘදාගාමී මාර්ගය, අනාගාමී මාර්ගය හා අරහත් මාර්ගය යන මාර්ග හතරේදීමත්

01. පිරිසිඳ දැක ගත යුතුය.
02. ප්‍රහාණය කළ යුතු සමුදය, ප්‍රහාණය කළ යුතුයි.
03. නිරෝධයෙන්ම සාක්ෂාත් කළ යුතු සත්‍යාවබෝධය, අනුත්පාද වශයෙන් සාක්ෂාත් කර ගත යුතුය.
04. අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ථ වශයෙන් සියලු උපාදානයන් දැක, ත්‍රිලක්ඛණයට සිත පදම් කරගත යුතුය. "සබ්බූපදි පටිනිස්සග්ග" කළ යුතුය. මේ මාර්ග හතරේදීම එකම අරිය සත්‍යයන් හතරක් මිස වෙන වෙනම අරිය සත්‍යයන් හතරක් අවබෝධ කර ගැනීමක් සිදු නොවේ.

අරහත් මාර්ගය සම්පූර්ණ විමෙන් මෝහයේ මුල් සුන්ව, මුල් සිඳ විජ්ජාචරණ සම්පන්න බවට පත්වෙයි. එතෙක් කල්ම අවිජ්ජාචරණ අසංපන්න තත්ත්වයේ පසුවිය. අරහත් මාර්ග ඵලය සම්පූර්ණ කරගත් අරහතුන්වහන්සේට සිතූ සිතූ ඕනෑම මොහොතක, ඵලසමාපත්තියත්, ප්‍රත්‍යවේක්ෂා ඥාණ වශයෙන් ලැබූ නිවනත් මෙනෙහි කර නිවන් සුවය විඳින්නටද හැකියාව ඇත. අරහතුන්වහන්සේ කෙනෙකු සමුදය නිරෝධය කර ඇති නිසාත්, "සං" උත්පාදනය කරන මාර්ගයන් සියල්ලම මුල් සිඳ සමුච්ඡේදප්‍රහාණයෙන්ම මෝහ මුල් සිඳ ඇති නිසාත් පටිපස්සදිප්ප්‍රහාණ වශයෙන්ම සංයෝජන ප්‍රහාණය කර ඇති නිසාත්, නිස්සරණප්ප්‍රහාණයෙන් නැවත සමුදය බිහි නොවන තත්ත්වයටම සිත පිරිසිදු නිසාත්, ප්‍රඥා විමුක්තියට පත් වී ඇති නිසාත් නැවත නැවතත් භාවනා කිරීමක් හෝ මාර්ගය වැඩීමක් හෝ යෝග කර්මයන්හි යෙදීමක් හෝ පින්කම් කිරීමක් හෝ කරන්නට අවශ්‍ය වන්නේ ද නැත. අරහතුන්වහන්සේට මල් පහන් පූජා කර, ගාථා සජ්ඣායනා කර හෝ වෙනත් ආකාරයක වතක් රැක, පින්කම් කර, පින්රැස් කරගැනීමේ අවශ්‍යතාවයක් ද නැත.

චිත්තසංථානයේ හෝ මනසේ හෝ කෙළෙස් නැති නිසාත්, චිත්තසංථානය පාරිශුද්ධ නිසාත්, ප්‍රඥාවෙන් පිරිපුන් නිසාත්, කුසල් කිරීමේ අවශ්‍යතාවයක් ද දැන් ඇත්තේ නැත. ප්‍රහාණය කර, සළාහැර ශුද්ධ පවිත්‍ර කරගන්නට කෙළෙස් චිත්තසංථානයේ දැන් නැති කළ කුසල් කර්ම කිරීමක් ද අවශ්‍ය නොවේ. මේ අනුව අරහතුන් වහන්සේට පින්කම් හෝ කුසල් ක්‍රියා හෝ කිරීමේ අවශ්‍යතාවයක් ද නැත.

එසේ වන්නේ නමුත් අරහතුන් වහන්සේට ද සතර සතිපට්ඨානයෙන් වාසය කිරීම නම් අවශ්‍ය වන්නේමය. ඊට හේතුව සියලු කෙළෙස් ප්‍රහාණය කළ අරහතුන් වහන්සේටද රූප ආදී සියලු සංඥා තව දුරටත් ලැබෙයි. ඵලසමාපත්තියෙන් නොසිටින හැම අවස්ථාවකදීම ලැබූ පුරුද්ද නිසා (සිත පදම් වී ඇති නිසා) සතර සතිපට්ඨානයෙන්ම කාලය ගත කිරීමෙන් ඇලීම, ගැටීම, මුළාව යන තුනෙන්ම මිදී නිදහස්ව නිවන් සුවය, නිරාමිස සුවය, නිබ්බිදා සුවය ලබා පිරිණිවන්පානා අවස්ථාව තෙක්ම නිස්සරණ සුවයෙන්ම කාලය ගත කළ හැකි වෙයි. ඒ සඳහා ඉදිරි ජීවිත කාලයම සතර සති පට්ඨානයෙන් යුතුවම වාසය කිරීම අරහතුන් වහන්සේටද අවශ්‍යම දෙයකි.

* * * * * * * * * *